

การบริหารพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อสร้างพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อ
กรณีศึกษาโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา)และโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล
จังหวัดศรีสะเกษ

**The Management of Creative Space for Building Media Literacy Democratic Citizenship. Case
study:MueangKong (KongKaWittaya) school and TungTurnModel networks group school; Sisaket
Province**

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การบริหารพื้นที่สร้างสรรค์ของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) ที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน 2) การบริหารพื้นที่สร้างสรรค์ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดลที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนด้วยวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน(Mixed methods research)ประกอบด้วย การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม โดยใช้แนวคิดการบริหารโรงเรียนเชิงกลยุทธ์ แนวคิดพื้นที่สร้างสรรค์ แนวคิด พลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อเป็นกรอบในการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า 1) โรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) ได้นำกลยุทธ์ด้านหลักสูตร กลยุทธ์ด้านบุคลากร และกลยุทธ์ด้านชุมชน เข้ามาบริหารการดำเนินงานของพื้นที่สร้างสรรค์ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากผู้สอน (ค่าเฉลี่ย 4.26 ระดับมาก) มีความสามารถในการสืบค้นข้อมูล (ค่าเฉลี่ย 4.36 ระดับมาก)มีความเคารพและเชื่อมั่นในคุณค่าของผู้อื่นและมีทักษะการเข้าใจผู้อื่น(ค่าเฉลี่ย 4.45 ระดับมาก) 2) โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดลได้นำกลยุทธ์ด้านหลักสูตรและกลยุทธ์ด้านชุมชนเข้ามาบริหารการดำเนินงานของพื้นที่สร้างสรรค์ ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากผู้สอน (ค่าเฉลี่ย 4.31ระดับมาก)มีการตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องก่อนนำไปใช้(ค่าเฉลี่ย 4.40 ระดับมาก) และมีความสามารถในการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้(ค่าเฉลี่ย 4.48 ระดับมากที่สุด)

คำสำคัญ:พื้นที่สร้างสรรค์; การรู้เท่าทันสื่อ;พลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อ

ABSTRACT

The purposes of this study was 1) to study the management of creative space for building media literacy democratic citizenship in Mueang Kong (KongKaWittaya) school 2) to study the management of creative space for building media literacy democratic citizenship in Tung Turn Model networks group school by Mixed methods research include survey research and focus group. Creative space; media literacy democratic citizenship were use for research frame work.

The results of study showed that 1) Mueang Kong (KongKaWittaya) school used curriculum strategy; personnel strategy; community strategy to manage creative space and students have learned from teacher ($\bar{x}= 4.26$, high level); searchableness skill ($\bar{x}= 4.36$, high level) and had skill for understand another ($\bar{x}= 4.45$, highest level) 2) Tung Turn Model networks group school used curriculum strategy; community strategy to manage creative space and students have learned from teacher ($\bar{x}= 4.31$, high level); approve data before usability ($\bar{x}= 4.4,0$ high level) and capability for work achievement ($\bar{x}= 4.48$, highest level).

Keywords: creative space; media literacy; media literacy democratic citizenship

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญ

จากการดำเนินงานของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก(มพด.) ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2552 จนถึงปัจจุบันเป็นการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นกิจกรรมเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีความสอดคล้องกับความต้องการในพื้นที่ทั้งสิ้นในปี 2555 ได้เกิดการจัดทำโครงการสื่อสารสร้างสรรค์วิถีพอเพียงภูมิปัญญา เพื่อการพัฒนาทักษะชีวิตเด็กอีสาน เพื่อพัฒนากระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เพื่อการอยู่รอดอย่างสร้างสรรค์ของเด็กในสภาวะยากลำบาก โดยการใช้ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นแหล่งหล่อหลอมจิตวิญญาณของเด็กเยาวชนให้มีทักษะชีวิตให้รู้เท่าทันสื่ออย่างสร้างสรรค์ รู้เท่าทันตนเอง การทำโครงการนี้มีความน่าสนใจในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่ได้ทำงานร่วมกันจากโครงการที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายชุมชน โรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อาสาสมัคร มหาวิทยาลัย เครือข่ายที่ทำงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ เครือข่ายสื่อสาธารณะ ซึ่งทั้งหมดนี้ได้ใช้กระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เป็นกลไกสำคัญต่อการพัฒนาเด็ก เยาวชน และชุมชน

ในปัจจุบันมูลนิธิได้ยกระดับการพัฒนาการทำงานเชิงบูรณาการเครือข่าย โดยได้ร่วมจัดทำพื้นที่ต้นแบบระดับจังหวัด มีชื่อว่า “พื้นที่ 3 ดี วิถีสุขจังหวัดศรีสะเกษ” เพื่อพัฒนากลไกการผลักดันการทำงานประเด็นพื้นที่ 3 ดี เข้าสู่สู่นโยบายระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัด รวมทั้งขยายผลและผลักดันการทำงานประเด็นพื้นที่ 3 ดี เข้าเป็นหลักสูตรสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาทักษะชีวิตเด็กของเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ

การถอดบทเรียนในครั้งนี้จึงมุ่งเพื่อศึกษาวิเคราะห์ความรู้จากการกระบวนการในการทำงาน เพื่อนำไปสู่การเสนอแนวคิด ข้อมูลสาระสำคัญของโครงการ เพื่อเป็นแนวทางในการทำงานเพื่อพัฒนาเด็กเยาวชน รวมไปถึงการยกระดับความรู้ที่ได้มาจากการนำไปใช้และผ่านกระบวนการพิสูจน์มาในระยะเวลากว่า 4 ปี ขึ้นเป็นแนวคิด ทฤษฎีในการสื่อสารเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนเพื่อใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการที่จะนำไปอธิบายปรากฏการณ์ด้านการสื่อสารเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนในบริบทที่หลากหลายยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. การบริหารพื้นที่สร้างสรรค์ของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) ที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน
2. การบริหารพื้นที่สร้างสรรค์ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งกินโมเดลที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน

ความสำคัญของการวิจัย

1. เกิดองค์ความรู้ด้านการจัดการกระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์ระดับโรงเรียนและระดับชุมชน เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน

2. เกิดแนวทางการขยายผลและผลักดันหลักสูตรสื่อสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนเข้าสู่นโยบายระดับชาติ
3. เกิดองค์ความรู้เชิงวิชาการเพื่อสนับสนุนข้อเสนอแนะ แนวทางการจัดกระบวนการสื่อสารเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นโรงเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการศรีสะเกษศึกษาศาสตร์ปี 5 จำนวน 3 โรงเรียน 2 พื้นที่ ได้แก่ โรงเรียนเมืองคง โรงเรียนบ้านพันลัมและโรงเรียนบ้านเทิน(เครือข่ายทุ่งเทินโมเดล)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์ หมายถึง กระบวนการที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของเด็ก เยาวชนในการคิดออกแบบ ลงมือปฏิบัติสร้างสรรค์กิจกรรม สื่อ หรือนวัตกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ทักษะการใช้ชีวิต ทักษะการคิดวิเคราะห์ มีวิจารณญาณ เกิดภูมิคุ้มกันทั้งในตัวเอง ครอบครัวและชุมชน สามารถจัดการความรู้ เท่าทันสื่อ เท่าทันตัวเอง เท่าทันสังคม นำไปสู่การเสริมสร้างให้เด็กและเยาวชนสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง สามารถเป็นผู้สร้างสารของตัวเอง ที่เพิ่มศักยภาพให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมเปลี่ยนแปลงตนเอง และชุมชน รวมทั้งขยายผลสู่สาธารณะได้

2. การรู้เท่าทันสื่อ การรู้เท่าทันสื่อของ UNESCO (2013) ได้กำหนดองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อออกเป็น 3 กระบวนการได้แก่

- 1) กระบวนการเข้าถึงสื่อ (Access) ระดับของการตระหนักในความสำคัญของการเลือกและใช้สื่อ โดยตามหลักสิทธิพื้นฐานของพลเมืองและหลักสิทธิมนุษยชน นอกจากความสามารถในการเข้าถึงสื่อแล้ว จะพบว่ามีองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองกำกับอยู่ ดังนั้น การเข้าถึงสื่อจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบต่องานสังคมด้วย

- 2) กระบวนการเข้าใจ วิเคราะห์ ตีความและประเมินเนื้อหาของสื่อ (Evaluation) เป็นระดับการเรียนรู้ ทักษะการวิเคราะห์และตั้งคำถามต่อสื่อ รวมทั้งการตีความเนื้อหาของสื่อแต่ละประเภท การวิเคราะห์ผลกระทบทั้งทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และระดับการประเมินค่าสื่อ (Evaluate) ซึ่งเกิดจากการที่สามารถวิเคราะห์สื่อได้แล้วก็จะสามารถประเมินสื่อได้

- 3) กระบวนการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ (Creation) เป็นระดับของการสร้างสรรค์สื่อ โดยใช้ทักษะความรู้ความสามารถในการสร้างสื่อของตนเอง ที่เกิดจากความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการสร้างสรรค์สื่อ

3. แนวคิดพลเมืองประชาธิปไตยเท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล (Media Information Digital Literacy : MIDL) เป็นทักษะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล มีการเชื่อมโยงของทักษะสำคัญ 3 เรื่องคือ การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) การรู้เท่าทันสารสนเทศ (Information Literacy) และการรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy)

- 1) การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) หมายถึง สมรรถนะในการใช้สื่อต่าง ๆ รวมถึงการวิเคราะห์และเข้าใจในรูปแบบของสื่อและเทคนิคต่าง ๆ ที่สื่อใช้ในการสร้างผลกระทบต่อผู้รับสื่อ และความสามารถในการอ่าน วิเคราะห์ประเมิน และสร้างสื่อในหลากหลายรูปแบบได้

2) การรู้เท่าทันสารสนเทศ (Information Literacy) หมายถึง สมรรถนะในการประเมิน เลือกใช้และสื่อสารข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพในหลากหลายรูปแบบ และรวมถึงความเข้าใจข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ในความหมายเชิงจริยธรรม

3) การรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy) หมายถึง สมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เครื่องมือสื่อสารเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อค้นหาข้อมูล (เข้าถึง) ประมวลผล (เข้าใจ) และสร้างสรรค์ข้อมูล (ประยุกต์ใช้) ได้หลากหลายรูปแบบ

คุณลักษณะของพลเมืองประชาธิปไตยที่รู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล หมายถึง พลเมืองที่มีสมรรถนะในการเข้าถึง เข้าใจ วิเคราะห์ ตีความ ตรวจสอบ และคิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถประเมินประโยชน์และโทษในการเลือกรับ ใช้ประโยชน์ และสร้างสรรค์สื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อสร้างเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจรัฐทุน สื่อ ตลอดจนบริบททางสังคมและเศรษฐกิจ เป็นผู้ที่เคารพสิทธิและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่หลากหลายได้อย่างรับผิดชอบ และสามารถใช้อินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการต่อรองอำนาจและสร้างการเปลี่ยนแปลงในฐานะพลเมืองประชาธิปไตยยุคดิจิทัล ที่กระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมและมุ่งเน้นความยุติธรรมทางสังคมเป็นสำคัญ

4. การบริหารจัดการ หมายถึง การบริหารการศึกษา ที่มีขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก 2) การกำหนดเป้าหมายและการวางกลยุทธ์ 3) การประเมินผลการดำเนินงาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดองค์ความรู้เชิงวิชาการ ด้านการบริหารจัดการกระบวนการ สร้างพลเมืองประชาธิปไตยเท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล ระดับโรงเรียนและระดับชุมชน เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน
2. เกิดองค์ความรู้เชิงวิชาการ ด้านการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างพลเมืองประชาธิปไตยเท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล ระดับโรงเรียนและระดับชุมชน เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน
3. เกิดองค์ความรู้เชิงวิชาการด้านการสื่อสารสาธารณะเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนเชิงนโยบายในการสร้างหลักสูตรที่สอดคล้องกับกระบวนการ สร้างพลเมืองประชาธิปไตยเท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล ระดับโรงเรียนและระดับชุมชน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. นโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”

นโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นอนาคตของชาติให้มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ และมีความพร้อมในการแข่งขันระดับนานาชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ปรับการบริหารจัดการหลักสูตรและแนวทางการดำเนินงานตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ดังนี้

1. ปรับโครงสร้างเวลาเรียน ระดับประถมศึกษา มีเวลาเรียนรวมไม่เกิน 1,000 ชั่วโมงต่อไป ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีเวลาเรียนรวมไม่เกิน 1,200 ชั่วโมงต่อไป
2. กำหนดตัวชี้วัดที่ต้องรู้และควรรู้ของ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา ภาระงาน/ ชิ้นงาน ลดเวลาเรียนและเป็นกรอบในการประเมินผลผู้เรียนระดับชาติ
3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์อย่างเข้มข้น
4. ปรับเปลี่ยนการจัดกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ให้มุ่งเป้าหมาย ดังนี้
 - 4.1 พัฒนา 4H คือ Head (กิจกรรมพัฒนาสมอง), Heart (กิจกรรมพัฒนาจิตใจ), Hand (กิจกรรมพัฒนาทักษะการปฏิบัติ) และ Health (กิจกรรมพัฒนาสุขภาพ)
 - 4.2 ให้เชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และค่านิยมที่พึงงามของคนไทย
 - 4.3 พัฒนาทักษะการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21
 - 4.4 พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ตามแนวการประเมินผลผู้เรียนนานาชาติ (Programme for international Student Assessment: PISA)
 - 4.5 ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนรู้
5. ให้ความเวลาของการจัดกิจกรรมเพิ่มเวลารู้รวมอยู่ในโครงสร้างเวลาเรียนตามที่กำหนดในข้อ 1
6. กิจกรรมเพิ่มเวลารู้มีทั้งกิจกรรมที่กำหนดให้เรียนและกิจกรรมให้เลือกเรียน

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายปรับเวลาเรียน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) จากเวลาเรียน 40 ชั่วโมงต่อปี เป็น 200 ชั่วโมงต่อปี และเวลาเรียนรวมของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ และการงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็น 160 ชั่วโมงต่อปี

การออกแบบกิจกรรมลดเวลาเรียน ผู้สอนต้องออกแบบกิจกรรมให้มีความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมลดเวลาเรียนและกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ โดยกิจกรรมลดเวลาเรียนเป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ลดบทบาทผู้สอนในการบรรยายหรือให้ความรู้เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning) และกิจกรรมเพิ่มเวลารู้เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นหลัก 4 H คือ Head (กิจกรรมพัฒนาสมอง), Heart (กิจกรรมพัฒนาจิตใจ), Hand (กิจกรรมพัฒนาทักษะการปฏิบัติ) และ Health (กิจกรรมพัฒนาสุขภาพ) ซึ่งผู้เรียนจะได้ฝึกทักษะและเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เชื่อมโยงจากกิจกรรมลดเวลาเรียน

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมลดเวลาเรียนและกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ ผู้สอนสามารถเชื่อมโยงการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในช่วงเวลาเรียน จากตัวชี้วัดในแต่ละรายวิชาที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดทั้งความรู้ / ความคิดรวบยอด (K: Knowledge) และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สู่การจัดการกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ที่ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ (Active Learning) ตามความถนัด ความสนใจจากการได้มีส่วนร่วมในประสบการณ์ที่สอดคล้องกับชีวิตจริง อาทิ พัฒนากลยุทธ์การคิดขั้นสูงจากการลงมือปฏิบัติ การทำงานสามารถพัฒนาเป็นอาชีพหรือเลือกแนวทางการศึกษาต่อในระดับที่สูง และเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่พร้อมสู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในยุคแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นการพัฒนาต่อยอดจากตัวชี้วัดที่เน้นการปฏิบัติและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในกิจกรรมลดเวลาเรียน ให้การจัดการกิจกรรมในช่วงเพิ่มเวลารู้มีความหมายกับชีวิตจริงมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้กิจกรรมเพิ่มเวลารู้ ควรมียุทธศาสตร์ที่กำหนดให้เรียน ซึ่งเชื่อมโยงกับตัวชี้วัดที่ต้องรู้ และกิจกรรมให้เลือกเรียนที่ผู้เรียนเลือกได้ตามความถนัดความสนใจ ซึ่งทั้งกิจกรรมที่กำหนดให้เรียน และกิจกรรมให้เลือกเรียน มุ่งเน้นประเมินด้านทักษะ/การปฏิบัติ (Performance) และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attribute) ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

กรอบแนวคิดของนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”

แนวคิด

กระบวนการ เป้าหมาย

ลดเวลาเรียน
เพิ่มเวลารู้

พรบ. การศึกษาแห่งชาติ
คนดี มีปัญญา มีความสุข
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้
- 5 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน
- 8 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

ปฏิญญาสากลว่าด้วยการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

Learning to Know
Learning to Do
Learning to Live together
Learning to Be

แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้

- องค์ 4 การจัดการศึกษา
- ทฤษฎีการเรียนรู้ (Bloom's Taxonomy of Education Objectives)
- การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Active Learning)
- ทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligence)

การบริหารจัดการหลักสูตร

- ปรับโครงสร้างเวลาเรียน
- ปรับการเรียนรู้
 - กิจกรรมการเรียนรู้
 - กิจกรรมเพิ่มเวลารู้

การออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงกัน

- 1) ทฤษฎีการเรียนรู้
- 2) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3) ทักษะการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21
- 4) ความสามารถในการแข่งขันนานาชาติ

กิจกรรมเพิ่มเวลารู้ (4H)

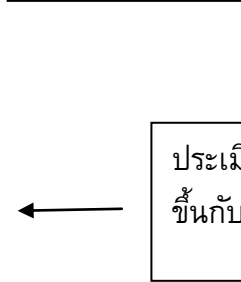
กิจกรรมที่กำหนดให้เรียน กิจกรรมที่เลือกเรียน

HEAD พุทธิศึกษา พุทธิพิสัย (Cognitive Domain)
HEART จริยศึกษา จิตพิสัย (Affective Domain)
HAND หัตถศึกษา ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain)
HEALTH พลศึกษา

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

1. มีความสุข
2. มีทักษะการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนด
3. มีทักษะการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21
4. มีทักษะการคิดขั้นสูง
5. มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์
6. มีทักษะชีวิตและการทำงาน
7. มีสุขนิสัยและสุขภาพที่พึงประสงค์
8. มีความสามารถในการแข่งขันนานาชาติ

ประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

2. กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี มุ่งพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงาน เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพและการศึกษาต่อ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. **การดำรงชีวิตและครอบครัว** เป็นสาระเกี่ยวกับการทำงานในชีวิตประจำวัน ช่วยเหลือตนเอง ครอบครัว และสังคมได้ในสภาพเศรษฐกิจที่พอเพียง ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เน้นการปฏิบัติจริงจนเกิดความมั่นใจและภูมิใจในผลสำเร็จของงาน เพื่อให้ค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง
2. **การออกแบบและเทคโนโลยี** เป็นสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถของมนุษย์อย่างสร้างสรรค์ โดยนำความรู้มาใช้กับกระบวนการเทคโนโลยี สร้างสิ่งของ เครื่องใช้ วิธีการ หรือเพิ่มประสิทธิภาพในการดำรงชีวิต
3. **เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร** เป็นสาระเกี่ยวกับกระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศ การติดต่อสื่อสาร การค้นหาข้อมูล การใช้ข้อมูลและสารสนเทศ การแก้ปัญหาหรือการสร้างงาน คุณค่าและผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
4. **การอาชีพ** เป็นสาระที่เกี่ยวข้องกับทักษะที่จำเป็นต่ออาชีพ เห็นความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม และเจตคติที่ดีต่ออาชีพ ใช้เทคโนโลยีได้เหมาะสม เห็นคุณค่าของอาชีพสุจริต และเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ

คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

- เข้าใจวิธีการทำงานเพื่อช่วยเหลือตนเอง ครอบครัว และส่วนรวม ใฝ่สัตย์ อดทน และเครื่องมือถูกต้องตรงกับลักษณะงาน มีทักษะกระบวนการทำงาน มีลักษณะนิสัยการทำงานที่กระตือรือร้น ตรงเวลา ประหยัด ปลอดภัย สะอาด รอบคอบ และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- เข้าใจประโยชน์ของสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน มีความคิดในการแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะในการสร้างของเล่น ของใช้อย่างง่าย โดยใช้กระบวนการเทคโนโลยี ได้แก่ กำหนดปัญหาหรือความต้องการ รวบรวมข้อมูล ออกแบบโดยถ่ายทอดความคิดเป็นภาพร่าง ๒ มิติ ลงมือสร้าง และประเมินผล เลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์อย่างถูกวิธี เลือกใช้ สิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันอย่างสร้างสรรค์และมีการจัดการสิ่งของเครื่องใช้ด้วยการนำกลับมาใช้ซ้ำ
- เข้าใจและมีทักษะการค้นหาข้อมูลอย่างมีขั้นตอน การนำเสนอข้อมูลในลักษณะต่าง ๆ และวิธีดูแลรักษาอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศ

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

- เข้าใจการทำงานและปรับปรุงการทำงานแต่ละขั้นตอน มีทักษะการจัดการ ทักษะการทำงานร่วมกัน ทำงานอย่างเป็นระบบและมีความคิดสร้างสรรค์ มีลักษณะนิสัยการทำงานที่ขยัน อดทน รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ มีมารยาท และมีจิตสำนึกในการใช้น้ำ ไฟฟ้าอย่างประหยัดและคุ้มค่า
- เข้าใจความหมาย วิวัฒนาการของเทคโนโลยี และส่วนประกอบของระบบเทคโนโลยี มีความคิดในการแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการอย่างหลากหลาย นำความรู้และทักษะการสร้างชิ้นงานไปประยุกต์ในการสร้างสิ่งของเครื่องใช้ตามความสนใจอย่างปลอดภัย โดยใช้กระบวนการเทคโนโลยี ได้แก่ กำหนดปัญหาหรือความต้องการ รวบรวมข้อมูล ออกแบบโดยถ่ายทอดความคิดเป็นภาพร่าง ๓ มิติ หรือแผนที่ความคิด ลงมือสร้าง และประเมินผล เลือกใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันอย่างสร้างสรรค์ ต่อชีวิต สังคม และมีการจัดการเทคโนโลยีด้วยการแปรรูปแล้วนำกลับมาใช้ใหม่
- เข้าใจหลักการแก้ปัญหาเบื้องต้น มีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ในการค้นหาข้อมูล เก็บรักษา ข้อมูลสร้างภาพกราฟิก สร้างงานเอกสาร นำเสนอข้อมูล และสร้างชิ้นงานอย่างมีจิตสำนึก และรับผิดชอบ
- รู้และเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพ รวมทั้งมีความรู้ ความสามารถและคุณธรรมที่สัมพันธ์กับอาชีพ

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

- เข้าใจกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ใช้กระบวนการกลุ่มในการทำงาน มีทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหาและทักษะการจัดการ มีลักษณะนิสัยการทำงาน ที่เสียสละ มีคุณธรรม ตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและถูกต้อง และมีจิตสำนึกในการใช้พลังงาน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัดและคุ้มค่า
- เข้าใจกระบวนการเทคโนโลยีและระดับของเทคโนโลยี มีความคิดสร้างสรรค์ ในการแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการ สร้างสิ่งของเครื่องใช้หรือวิธีการ ตามกระบวนการเทคโนโลยี อย่างถูกต้องและปลอดภัย โดยถ่ายทอดความคิดเป็นภาพฉายเพื่อนำไปสู่การสร้างชิ้นงานหรือแบบจำลองความคิด และการรายงานผล เลือกใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม และมีการจัดการเทคโนโลยีด้วยการลดการใช้ทรัพยากรหรือเลือกใช้เทคโนโลยีที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- เข้าใจหลักการเบื้องต้นของการสื่อสารข้อมูล เครือข่ายคอมพิวเตอร์ หลักการและวิธีแก้ปัญหา หรือการทำโครงการด้วยกระบวนการทางเทคโนโลยีสารสนเทศ มีทักษะการค้นหาข้อมูล และการติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์อย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม การใช้คอมพิวเตอร์ ในการแก้ปัญหา สร้างชิ้นงานหรือโครงการจากจินตนาการ และ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศนำเสนองาน
- เข้าใจแนวทางการเลือกอาชีพ การมีเจตคติที่ดีต่อและเห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพ วิธีการหางานทำ คุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับการมีงานทำ วิเคราะห์แนวทางเข้าสู่อาชีพ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น

สำหรับการประกอบอาชีพ และประสบการณ์ต่ออาชีพที่สนใจ และประเมินทางเลือก ในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความรู้ ความถนัด และความสนใจ

ฉบับมัธยมศึกษาปีที่ 6

- เข้าใจวิธีการทำงานเพื่อการดำรงชีวิต สร้างผลงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะการจัดการ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา และทักษะการแสวงหาความรู้ ทำงานอย่างมีคุณธรรม และมีจิตสำนึกในการใช้พลังงานและทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน
- เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีกับศาสตร์อื่นๆ วิเคราะห์ระบบเทคโนโลยี มีความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการ สร้างและพัฒนา สิ่งของเครื่องใช้หรือวิธีการ ตามกระบวนการเทคโนโลยีอย่างปลอดภัยโดยใช้ซอฟต์แวร์ช่วยในการออกแบบหรือนำเสนอผลงาน วิเคราะห์และเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชีวิตประจำวันอย่างสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม และมีการจัดการเทคโนโลยีด้วยวิธีการของเทคโนโลยีสะอาด
- เข้าใจองค์ประกอบของระบบสารสนเทศ องค์ประกอบและหลักการทำงานของคอมพิวเตอร์ ระบบสื่อสารข้อมูลสำหรับเครือข่ายคอมพิวเตอร์ คุณลักษณะของคอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์ต่อพ่วง และมีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์แก้ปัญหา เขียนโปรแกรมภาษา พัฒนาโครงงานคอมพิวเตอร์ ใช้ฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ ติดต่อสื่อสารและค้นหาข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต ใช้คอมพิวเตอร์ในการประมวลผลข้อมูลให้เป็นสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศนำเสนองาน และใช้คอมพิวเตอร์สร้างชิ้นงานหรือโครงงาน
- เข้าใจแนวทางสู่อาชีพ การเลือก และใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับอาชีพ มีประสบการณ์ในอาชีพที่ถนัดและสนใจ และมีคุณลักษณะที่ดีต่ออาชีพ

3. ข้อมูล กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ทุ่งเทิน (Tungtern Model)

กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุ่งเทิน ก่อตั้งขึ้นเมื่อ ปีการศึกษา 2554 เริ่มจาก นายเข้ม แก้วแดง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพันลำ นายถนอม บัวแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเทิน และนายธนภุต เกตุไชยเลิศ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแวงโนนเปือยหนองแสง ประชุมปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก และได้ข้อสรุปร่วมกันว่าจะร่วมมือกันจัดการศึกษา จากนั้นจึงนำไปสู่การประชุมคณะครูทั้งสามโรงเรียน เพื่อรับฟังและพิจารณาความเป็นไปได้ในการร่วมกันจัดการศึกษา

เมื่อผู้บริหารและคณะครูทั้ง 3 โรงเรียนมีความคิดที่จะพร้อมกันในการร่วมกันจัดการศึกษา จึงเชิญผู้บริหารในตำบล ผู้นำชุมชนในตำบลบัวน้อย ประกอบด้วย นายกองค้การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 3 หมู่บ้าน เข้าร่วมประชุมกับผู้บริหารโรงเรียน เพื่อรับทราบสภาพปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน เกี่ยวกับสภาพ

ปัญหาและแนวทางในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนซึ่งที่ประชุมเห็นด้วยและพร้อมที่จะให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่

จากนั้นร่วมกันจัดตั้งโครงสร้างการบริหารงานเครือข่าย คณะกรรมการ คณะทำงาน ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนทุกฝ่ายร่วมกันประชุมผู้ปกครอง เพื่อชี้แจงใน แนวทางการดำเนินการก่อตั้ง “กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ทุ่งเทิน ” ซึ่งคำว่า “ทุ่งเทิน” มีความหมายว่า ทุ่งนาอันกว้างใหญ่ อุดมสมบูรณ์เป็นอยู่ข้าวอันน่าของประชากรในตำบล บัวน้อย

โรงเรียนทั้งสามคือโรงเรียนบ้านเทิน โรงเรียนบ้านพันลำ โรงเรียนบ้านแวงโนนเปือยหนองแสง เคยประสานความร่วมมือกันในการขับเคลื่อนพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อเตรียมรับการประเมิน สมศ. รอบสาม จากการที่ได้ทำงานร่วมกันทำให้ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ตลอดจนการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงาน ความสำเร็จดังกล่าวทำให้ผลการประเมิน สมศ.รอบสาม ทั้ง 3 โรงเรียนเป็นที่น่าพอใจ คือผ่านการประเมินระดับ ดี ดีมาก

จากความสำเร็จที่เห็นผลจากความร่วมมือกัน จึงมีการพัฒนากระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องโดยร่วมกัน เตรียมสอบ O-NET ร่วมกัน ผลคือทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ทั้ง 3 โรงเรียน

จากการได้พัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกันมาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับนโยบาย ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมให้มีการรวมโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อสร้างเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ประสบปัญหาคล้ายคลึงกันใน 4 ด้าน คือ

1. ปัญหาด้านการบริหารจัดการ มีอัตราครูต่อห้องเรียนต่ำกว่ามาตรฐาน นักเรียนมีจำนวนน้อย
2. ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์
3. ปัญหาด้านการเรียนการสอน ครูไม่ครบชั้น สอนไม่ตรงสาขาวิชาเอก
4. ปัญหาด้านความพร้อมเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุน
5. ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา

จากการดำเนินกิจกรรมร่วมกันทั้ง 3 โรงเรียนจึงได้รวมตัวกันเป็นโรงเรียนแบบควมรวมเมื่อภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 ซึ่งรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุ่งเทิน เป็นการเรียนร่วม โดยมีโรงเรียนบ้านเทินซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดกลางเป็นโรงเรียนหลักและมีโรงเรียนขนาดเล็กสองโรงเรียนมาเรียนร่วม คือโรงเรียนบ้านแวงโนนเปือยหนองแสง และโรงเรียนบ้านพันลำ เพื่อยกระดับการบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบใหม่ จากโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก บุคลากรไม่เพียงพอ ครูสอนไม่ตรงสาขาวิชาเอก ทำให้ปัญหาดังกล่าวไม่เป็นอุปสรรคในการบริหารจัดการศึกษา ตรงกันข้ามการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ทุ่งเทินโมเดล ทำให้บุคลากรสายปฏิบัติการสอนเพียงพอ ตรงตามสาขาวิชาเอก จำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้น สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ของโรงเรียนบ้านเทิน บ้านพันลำ บ้านแวงโนนเปือยหนองแสง และชุมชนทั้งสามโรงเรียนเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา มีส่วนร่วม และความเป็น

น้ำหนึ่งใจเดียวกันทั้งสามโรงเรียนในตำบลบัวน้อย และเป็นการสื่อให้เห็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น จึงเรียกรูปแบบในการจัดการศึกษาของทั้ง 3 โรงเรียนว่า **กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ทุ่งเทิน หรือ “ทุ่งเทินโมเดล” (Tungtern Model)**

วัตถุประสงค์

เพื่อดำเนินงานตามรูปแบบกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กทุ่งเทิน ตามนโยบายโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการเรียนการสอน

- ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กทุ่งเทิน ในระดับชั้น ป.4-6 เพื่อเป็นการทดลองกระบวนการเรียนการสอน

- ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 เกิดการเปลี่ยนแปลงและแนวทางการพัฒนาที่เห็นผลชัดเจน เป็นรูปธรรม จึงจัดกิจกรรมควบรวมเพิ่มเติม ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 โดยจัดการเรียนการสอนเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2

กลุ่มที่ 2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4

กลุ่มที่ 3 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6

แต่ละกลุ่มเรียนโรงเรียนละ 2 วันทำการ

- ปีการศึกษา 2559 ผู้บริหารโรงเรียนบ้านแก้งโนนเปือยหนองแสง คือนายชนกฤต เกตุไชยเลิศ ย้ายไปดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนอื่น โรงเรียนบ้านแก้งโนนเปือยหนองแสงจึงยุติการมาเรียนร่วมกับเครือข่ายทุ่งเทิน จึงทำให้ทุ่งเทินโมเดลเหลือเพียงสองโรงเรียนคือโรงเรียนบ้านเทินและโรงเรียนบ้านพันลำที่ยังคงจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเรียนรวมมาจนถึงปัจจุบัน

- ปีการศึกษา 2560 ได้จัดการศึกษาแบบเรียนรวมตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนนักเรียนทั้งสองโรงเรียนทั้งสิ้น 126 คน บุคลากร 16 คน

ความเป็นมาและความสำคัญของโครงการ“๑ โรงเรียน ๑ อาชีพ ๑ ผลิตภัณฑ์ ทุ่งเทินพะหมี่เกี้ยว”

จากนโยบายของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้สถานศึกษาตระหนักถึงความสำคัญและเตรียมความพร้อมด้านวิชาชีพ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง สำรวจความสนใจ ความถนัดและมองเห็นเส้นทางชีวิตในอนาคต เพื่อวางแผนในการศึกษาต่อและเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างมีคุณภาพ เป็นโรงเรียนดี

ประจำตำบลที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะด้านอาชีพ และการเป็นโรงเรียนทำมาหากิน โรงเรียนบ้านเทิน โดยความร่วมมือของผู้บริหาร คณะครู นักเรียน ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับสภาพชุมชนของโรงเรียนบ้านเทิน ได้กำหนดร่วมกันที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะอาชีพสืบทอดจากบรรพบุรุษ สร้างคุณลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน ให้มีความขยัน อดทน ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ กระตือรือร้น สามารถนำไปประกอบอาชีพและสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ในรายวิชาเพิ่มเติม ง 22202 วิชาทุ่งเทินบะหมี่เกี๊ยว กิจกรรมชุมนุม/ความสนใจและกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ สอนนโยบายของรัฐบาล เพื่อส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามกระบวนการเรียนรู้ได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมตามศักยภาพของผู้เรียน

กระบวนการดำเนินงาน

ขั้นที่ 1

โรงเรียนบ้านเทินได้จัดกระบวนการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรสาระเพิ่มเติม “อาหารท้องถิ่นและบริการ” จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งคำนึงถึงความสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชนตลอดจนอาชีพของผู้ปกครอง

การดำเนินการจัดทำ “หลักสูตรสาระเพิ่มเติม” มีขั้นตอนดังนี้

1. โรงเรียนร่วมกับชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดการประชุม ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน วิทยากรบุคคลภายนอก เพื่อสะท้อนความคิดเห็น ในการจัดทำหลักสูตรสาระเพิ่มเติม
2. สืบหาข้อมูลบริบทของชุมชน ในด้านสถานประกอบการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ ภาคีเครือข่าย
3. แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำ สาระเพิ่มเติม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและภาคีเครือข่าย
4. ดำเนินการ นิเทศติดตาม สรุปผลการดำเนินการ และ กระบวนการจัดการเรียนการสอน อาหารท้องถิ่นและบริการ “ เรื่องการทำบะหมี่เกี๊ยว” สืบเนื่องจากว่าชุมชนบ้านเทิน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ขายบะหมี่เกี๊ยวตามเขตจังหวัดต่างๆ ทั้งกรุงเทพฯ ฯ จังหวัดใกล้เคียง และกระจายอยู่เกือบทุกภูมิภาค ซึ่งการขายบะหมี่เป็นอาชีพหลัก บางครอบครัวมีฐานะความเป็นอยู่ดีมากเป็นผู้มีอันจะกิน ส่งผลให้คนในชุมชนเอาแบบอย่างประกอบกับผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ขายบะหมี่เกี๊ยว นักเรียนมีโอกาสได้ช่วยผู้ปกครองในช่วงปิดภาคเรียน ซึ่งถือเป็นการเรียนนอกห้องเรียนที่ได้เผชิญกับสถานการณ์จริง ปฏิบัติจริง อีกทั้งเป็นการฝึกทักษะด้านงานอาชีพ และมีนิสัยรักการบริการ การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน นักเรียนจะเรียนภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎีเป็นการเรียนรู้ที่อยู่ในกรอบ โรงเรียนมีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุน ให้ชุมชน

องค์กร ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ใหม่ๆ จากสิ่งที่อยู่รอบๆ ตัว จากชุมชน หรือ สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เป็นสิ่งที่สำคัญ โดยเน้นการฝึกปฏิบัติจริง หรือฝึกประสบการณ์จากภายนอก ซึ่งนักเรียนได้มีโอกาสในการฝึกทักษะด้านวิชาชีพ เป็นแนวทางสร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพให้ตรงตามความถนัด และศักยภาพของนักเรียน ส่งเสริมให้ประกอบอาชีพอิสระ เป็นของตนเอง รวมทั้งเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยม คุณธรรม ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสร้างผลิตภัณฑ์ และให้บริการบนฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพิ่มมูลค่าสินค้าและการบริการในท้องถิ่นของตนเองและมีรายได้ระหว่างเรียนเพื่อลดค่าใช้จ่ายของพ่อแม่ ผู้ปกครอง โดยเน้นการร่วมมือของภาคีเครือข่าย ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

1. นายธนากร บุญลา (เจ้าของโรงงานบะหมี่เกี๊ยว) 2. นายทองศุภย์ เวียงคำ 3. นายอุทิศ บุญลา 4. นางสาวกรรณิการ์ บุญลา 5. นางวันนา สุราวุธ 6. นายประภาส เวียงคำ 7. นางสาวพิสมัย ไตรพรหม 8. นางแสงจันทร์ บุญลา มาเป็นวิทยากรและพี่เลี้ยง โดยได้รับการสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ การให้คำปรึกษา คำแนะนำ เทคนิควิธีการปรุง การขาย และการบริการ “ทุ่งเทิน บะหมี่เกี๊ยว” และได้ไปนำเสนอ และแสดงผลงาน “มหกรรมตลาดนัดวิชาชีพ” ในวันที่ 24 – 25 ตุลาคม 2555 ณ ห้องประชุมเพชร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จากการแสดงผลงานในครั้งนี้ ส่งผลให้ “ทุ่งเทิน บะหมี่เกี๊ยว” ได้รับการกล่าวขาน จากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ซึ่งชมในรสชาติความอร่อย กลิ่นหอมดึงดูดผู้คนที่ผ่านมาให้มีความรู้สึกว่าจะลองชิม ก๋วยเตี๋ยวจากร้าน “ทุ่งเทิน บะหมี่เกี๊ยว” เป็นอย่างยิ่ง และสิ่งหนึ่งที่ดึงดูดความสนใจในการบริการคือทักษะ ความสามารถ ความคล่องตัวของผู้ให้บริการ คือนักเรียน ซึ่งถือเป็นทักษะหนึ่งที่ได้เรียนรู้และติดตัวของ ผู้เรียนมาถ่ายทอดเป็นกระบวนการ ขั้นตอน จนสามารถนำไปประกอบเป็นอาชีพได้อีกทางเลือกหนึ่ง ความประทับใจของผู้พบเห็นและได้สัมผัสกับรสชาติก๋วยเตี๋ยวของ “ทุ่งเทินบะหมี่เกี๊ยว” แล้ว ส่งผลให้ได้รับการติดต่อจ้างเหมาไปให้บริการบะหมี่ตามวาระและโอกาสต่างๆ

ขั้นที่ 2 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้

จากที่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้นำเสนอแสดงผลงาน ในงานตลาดนัดวิชาชีพ “อาหารท้องถิ่นและบริการ มหกรรมตลาดนัดวิชาชีพ” คณะครู ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ได้วิเคราะห์ว่าเห็นควรนำไปจัดกิจกรรมให้กับนักเรียนระดับชั้น ป.4 -6 และระดับ ม.1 ม.3 โดยนำมาจัดกิจกรรมกลุ่มสนใจให้กับนักเรียนที่สนใจและเด็กร้องโอกาสยากจน ครูผู้สอนได้นำมาสอนโดยใช้กระบวนการจัดการเรียนการรู้แบบโครงงาน ให้ผู้เรียนศึกษาสภาพบริบทของท้องถิ่น จากการบอกเล่าของผู้มีประสบการณ์ ผู้ปกครอง ใต้อรรถความรู้โดยการลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติกระบวนการต่างๆ ครูผู้สอนเป็นผู้ให้คำปรึกษาและกระตุ้นให้เรียนฝึกปฏิบัติ จนเกิดเป็นลักษณะนิสัยในการทำงาน รู้เทคนิควิธีในการปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง

ขั้นที่ 3 การนำไปใช้

เมื่อผู้เรียนมีองค์ความรู้จากการลงมือปฏิบัติฝึกจริง ครูผู้สอนประเมินจุดเด่น จุดด้อย ข้อบกพร่อง และแนะนำวิธีการแก้ไข พัฒนาจนเกิดทักษะสามารถออกไปจัดแสดงผลงานและจำหน่ายได้ด้วยตนเอง ผู้บริหาร คณะครู นักเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้นำกิจกรรม หุ่นกะทิมี่เกี่ยวไปจัดนิทรรศการและจำหน่ายครั้งแรกที่ บ้านฝิ่ง ต.ทาม อ.กันทรารมย์ ในงานบุญจุน นายชะอุม กรไกร ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 และงานจุน นายคำปุ่น บุญเชิญ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ตามลำดับ ทุกๆงานที่ออกไปจำหน่าย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา จะประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนากระบวนการคิด การทำงาน จุดบกพร่องที่ควรพัฒนาและนำไปวางแผนในการจัดครั้งต่อไป ส่งผลให้นักเรียนมีความคล่องตัว สามารถปฏิบัติได้ตามศักยภาพ เป็นที่สนใจแก่ผู้พบเห็น ทำให้หุ่นกะทิมี่เกี่ยวได้ไปร่วมงานจัดนิทรรศการและจำหน่ายอาหารคาวหวาน ในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับชาติครั้งที่ 62

ขั้นที่ 4 การต่อยอดของผลงาน

จากที่กิจกรรมหุ่นกะทิมี่เกี่ยวได้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งเป็นผลงานของนักเรียนนำไปแสดงผลงานจัดนิทรรศการและจำหน่ายในสถานที่ต่างๆ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจของคณะครู นักเรียน ผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมซึ่งนักเรียนสามารถนำไปประกอบอาชีพเมื่อจบการศึกษาภาคบังคับได้

โรงเรียนบ้านเทิน กลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล จัดกิจกรรมหุ่นกะทิมี่เกี่ยว เป็นการส่งเสริมงานอาชีพในโรงเรียนและมีผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมจากทุกฝ่าย โรงเรียนบ้านเทิน ได้รับการประสานงานจากมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็กภาคอีสานเพื่อเข้าร่วมกลุ่มเครือข่ายศรีสะเกษติดยิ้ม ซึ่งเป็นเครือข่ายในจังหวัดศรีสะเกษ ได้ร่วมโดยนำกิจกรรมที่มีความโดดเด่นด้าน สื่อดี ภูมิดี พื้นที่ดี ร่วมสร้างสรรค์พัฒนาตามกระบวนการสร้างสรรค์ โดยมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก สื่อสร้างสรรค์เด็กและเยาวชน โดยมีสื่อดี ภูมิดีคือ “หุ่นกะทิมี่เกี่ยว” เพื่อเป็นในการดำเนินกิจกรรม ค้นหารากเหง้าที่บรรพบุรุษสร้างไว้ให้ลูกหลานสืบต่อเป็นอาชีพมาจนถึงปัจจุบันนี้ โดยจัดทำโครงการสืบสานตำนานหุ่นกะทิมี่เกี่ยว ทางมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็กเข้ามาดำเนินการตามกระบวนการสร้างสรรค์ใช้กะทิมี่เกี่ยวเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมดังนี้

1. การทำหนังสือเพื่อสะท้อนให้เห็นว่า อาชีพที่ผู้ปกครองทำมาหากินเลี้ยงชีพ เป็นการจัดกิจกรรมที่นักเรียนได้ฝึกกระบวนการทำหนังสือ โดยผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง
2. การทำสารคดี การถ่ายทำสารคดีผู้ประกอบการอาชีพขายกะทิมี่เกี่ยวในสถานที่ต่างๆเช่นกรุงเทพฯ เขตปริมณฑล อยุธา สระบุรี ลพบุรี เป็นต้น มีกระบวนการเรียนรู้ ถ่ายทอดจากวิทยากรจากมูลนิธิเพื่อการ

พัฒนา จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ผู้เรียนได้
ประสบการณ์ตรงโดยการฝึกปฏิบัติจริง

3. การถ่ายทำ VDR เพลงทุ่งเทินะหมีเกี่ยว จากการจัดกระบวนการสร้างสรรค์มูลนิธิการ
พัฒนาเด็กได้สนับสนุนงบประมาณ วิทยากรทุกกระบวนการดำเนินจัดกิจกรรมที่ผ่านมา

5. แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล

ลักษณะของพลเมืองที่มีความรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล นั้นสามารถแบ่งได้เป็น 3 คุณลักษณะ
ดังนี้

1) พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

สามารถเข้าถึงสื่อ แหล่งสารสนเทศ และสื่อดิจิทัลที่หลากหลาย มีทักษะวิเคราะห์ ประเมินคุณภาพ
คุณค่าสื่อ ข่าวสาร เลือกรับและใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัวอย่างปลอดภัย มีความรับผิดชอบ
ปฏิบัติตามกฎระเบียบ มีจริยธรรมและร้องเรียนให้เกิดการแก้ไขปัญหาเมื่อได้รับผลกระทบโดยตรง โดยพลเมือง
ที่มีความรับผิดชอบนั้น มีลักษณะการเท่าทันสื่อ เท่าดิจิทัล ดังนี้

➤ เท่าทันสื่อ

- สามารถเข้าถึงสื่อที่หลากหลาย
- วิเคราะห์ ประเมินคุณภาพ คุณค่า ความน่าเชื่อถือ ผลกระทบของสื่อได้
- กลั่นกรอง เลือกรับ ใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว
- ร้องเรียนให้มีการแก้ไขเมื่อได้รับผลกระทบโดยตรง

➤ เท่าทันสารสนเทศ

- สามารถเข้าถึงแหล่งสารสนเทศที่หลากหลาย
- เข้าใจความต้องการของตนเองในการใช้ประโยชน์ข้อมูลข่าวสาร
- วิเคราะห์ ประเมินคุณภาพ คุณค่า ความน่าเชื่อถือของข่าวสารและแหล่งสารสนเทศได้
- กลั่นกรอง เลือกรับ ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว
- มีความรับผิดชอบ เคารพ กฎระเบียบในการใช้ข้อมูลข่าวสาร

➤ **เท่าทันดิจิทัล**

- สามารถเข้าถึงสื่อ ดิจิทัล เทคโนโลยีที่หลากหลาย
- รู้และตัดสินใจได้ในเรื่องความปลอดภัย การใช้เวลา กฎระเบียบ สิทธิส่วนบุคคล
- วิเคราะห์เนื้อหา เลือกสรร นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองได้
- สร้างเนื้อหาเองและสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบและจริยธรรมในการนำเสนอข้อมูล
- ร้องเรียนให้มีการแก้ไขเมื่อได้รับผลกระทบ

2) **พลเมืองที่มีส่วนร่วม**

สามารถใช้สื่อสารสนเทศและสื่อดิจิทัล เป็นเครื่องมือในการสื่อสารอัตลักษณ์ของตนเองและรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ไขปัญหา และพัฒนาสื่อ ข่าวสาร แหล่งสารสนเทศให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มและชุมชน โดยพลเมืองที่มีความรับผิดชอบนั้น มีลักษณะการเท่าทันสื่อ เท่าดิจิทัล ดังนี้

➤ **เท่าทันสื่อ**

- เข้าใจบทบาทหน้าที่ของสื่อประเภทต่าง ๆ สามารถเข้าถึงสื่อที่มีคุณภาพมากขึ้น
- สร้างสื่อได้ ใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและกลุ่ม
- รวมกลุ่มร้องเรียนให้มีการแก้ไขสื่อไม่เหมาะสม

➤ **เท่าทันสารสนเทศ**

- สำรวจข้อมูลความต้องการและค้นหาแหล่งสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม
- มีส่วนร่วมในการพัฒนาให้กลุ่มหรือชุมชนมีแหล่งสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการ
- จัดตั้งกลุ่มในการกลั่นกรอง เลือกสรรข่าวสาร
- เผยแพร่สารสนเทศที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่ม
- ร้องเรียนไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบให้เกิดการแก้ไขและพัฒนาแหล่งสารสนเทศให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่ม

➤ เท่าทันดิจิทัล

- ใช้สื่อดิจิทัลเพื่อสร้างกลุ่ม ชุมชนออนไลน์ สื่อสารอัตลักษณ์และใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่ม
- คำนึงถึงคุณธรรมจริยธรรมและสิทธิในการเข้าถึง ผลกระทบการใช้ สื่อดิจิทัลต่อตนเอง และผู้อื่นในมิติต่างๆ
- รวมกลุ่มเพื่อปกป้องการละเมิดสิทธิที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มของตน

3) พลเมืองมุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม

มีความรู้และเข้าใจในเรื่อง โครงสร้าง ระบบสื่อสารสนเทศ สื่อดิจิทัล ใช้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้สังคมดีขึ้น มีบทบาททำให้เกิดการแก้ไขปัญหาและพัฒนาในระดับโครงสร้างกฎหมาย วัฒนธรรม โดยพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคมนั้น มีลักษณะการเท่าทันสื่อ เท่าดิจิทัล ดังนี้

➤ เท่าทันสื่อ

- เข้าใจระบบโครงสร้างสื่อ นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ช่องว่างของการเข้าถึงและการใช้สื่อในการพัฒนาสังคม
- ใช้สื่อเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้สังคมดีขึ้น
- รวมกลุ่ม ผลักดันให้แก้ไขปัญหาสื่อในระดับโครงสร้าง นโยบาย หรือเสนอกฎหมาย กฎระเบียบ

➤ เท่าทันสารสนเทศ

- เข้าใจระบบและโครงสร้างของแหล่งสารสนเทศและความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงข่าวสาร
- รวมกลุ่มผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาในระบบข้อมูลข่าวสารในเชิงโครงสร้าง
- ใช้ประโยชน์ข้อมูลข่าวสารโดยคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพในการเข้าถึงข้อมูลและการแสดงออก (Freedom of Expression) มุ่งสร้างสังคมที่เป็นธรรม

➤ เท่าทันดิจิทัล

- เข้าใจระบบและโครงสร้างสื่อดิจิทัล เทคโนโลยี ผลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคม เปลี่ยนแปลงโลก

- คำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ ความรับผิดชอบในการใช้สื่อ การเข้าถึงและใช้สื่อดิจิทัลในฐานะพลเมืองที่สร้างการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น
- รวมกลุ่มเพื่อผลักดันให้มีการแก้ไขปัญหาในระดับนโยบายโครงสร้างสื่อดิจิทัล และวัฒนธรรมของสังคม

6. แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

กระบวนการพัฒนาแบบทางเลือกเป็นกระบวนการที่เน้นความเป็นมนุษย์ และความหลากหลาย โดยเชื่อว่าแต่ละสังคม ต่างก็มีอัตลักษณ์และมีเส้นทางในการพัฒนาที่แตกต่างกันไป ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่องานพัฒนาจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งพวงชมพู ไชยอาลา แสงรุ่งเรืองโรจน์ (2556: 39 - 41) ได้เสนอแนวทางการบริหารจัดการการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยนำแนวคิด ได้แก่ 1) แนวคิดเชิงบวกในการพัฒนา (positive approach) 2) แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) 3) แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่มีการออกแบบ /วางแผน (Participatory Communication by design) 4) แนวคิดเรื่องแบบจำลองเชิงพิธีกรรม (Ritualistic Model) มาเป็นแนวทางในการออกแบบกระบวนการบริหารจัดการการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมดังนี้

ขั้นวางแผน

1) ในการพัฒนานั้นจำเป็นที่นักพัฒนาจะต้องสร้างแนวคิดเชิงบวกในการพัฒนา มองให้เห็นศักยภาพของชุมชนในการที่จะดำเนินงานพัฒนาร่วมกันกับตน อย่างไรก็ตามเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้นักพัฒนามองชุมชนในแง่บวกมากเกินไปจนความเป็นจริง จึงจำเป็นที่นักพัฒนาและชุมชนจะต้องร่วมกันวิเคราะห์ชุมชน เพื่อสะท้อนภาพที่แท้จริงอันนำไปสู่การวางแผนในการพัฒนาต่อไป ซึ่งเราสามารถนำหลักการของ SWOT Analysis ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ชุมชน โดยพิจารณาจากทั้งปัจจัยภายในและสภาพแวดล้อมของชุมชนที่ส่งผลกระทบต่องานพัฒนา

2) ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การระบุปัญหา การค้นหาวิธีแก้ไข และการดำเนินการแก้ไข โดยนักพัฒนาอยู่ในฐานะผู้สนับสนุนกระบวนการดังกล่าว ซึ่งนอกจากจะทำให้การพัฒนานั้นสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนและเกิดความยั่งยืนในการพัฒนาแล้วยังเป็นการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้สามารถที่จะเป็นนักพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง

ขั้นปฏิบัติงาน

ในการดำเนินงานพัฒนาจำเป็นที่จะต้องนำการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเข้ามาใช้ในกระบวนการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมตามนัยยะที่หนึ่ง ที่ใช้การสื่อสารในรูปแบบต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม เช่น การแลกเปลี่ยนหรือแสดงความคิดเห็นทั้งในระดับกลุ่มที่มีรูปแบบการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ และในที่ประชุมซึ่งมีรูปแบบการสื่อสารที่เป็นทางการ หรือการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมตามนัยยะที่สองที่เปิดให้คนได้เข้ามามีส่วนร่วมในตัวสื่อชุมชน และใช้สื่อชุมชนนั้นกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความสนใจและ

เข้าร่วมงานพัฒนา เช่น การใช้สนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนได้ใช้หอกระจายข่าวในการเผยแพร่ข่าวสาร เพื่อสร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ดีอันจะส่งผลในการเข้าร่วมงานพัฒนาในที่สุด

อย่างไรก็ตามการสร้างการมีส่วนร่วมในการสื่อสารนั้นจำเป็นต้องมีการวางแผนและจัดระบบการดำเนินงานให้ชัดเจน ทั้งนี้เนื่องจากการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาไม่สามารถเกิดขึ้นได้เองตามยถากรรม เพราะเป็นการสื่อสารที่ต้องการความเสียสละจากผู้ร่วมสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นด้านสติปัญญาแรงกายและแรงใจดังที่ได้เสนอไปแล้วในช่วงแรก นอกจากนี้ในการวางแผนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมยังจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลจากการวิจัยหรือสำรวจชุมชน เนื่องจากในแต่ละชุมชนย่อมมีบริบทที่แตกต่างกัน และบริบทชุมชนที่แตกต่างกันเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อรูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่ในแต่ละชุมชนจะมีแตกต่างกัน

ขั้นการตรวจสอบและการประเมินผล

ในการตรวจสอบและประเมินผลจำเป็นต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการตรวจสอบและประเมินผลจากสายตาของคนในชุมชนร่วมกับนักพัฒนา เนื่องจากการดำเนินงานพัฒนานั้นเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับนักพัฒนา การตรวจสอบและประเมินผลดังกล่าวจะทำให้ทั้งชุมชนและนักพัฒนาได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จหรือความล้มเหลวรวมทั้งปัจจัยที่ทำให้เป็นเช่นนั้น และนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการทำงานด้านพัฒนาด้วยตนเองในโอกาสต่อไป

อย่างไรก็ตามในการดำเนินงานทั้ง 3 ขั้นตอนนี้จำเป็นต้องใช้การสื่อสารแบบพิธีกรรม (Ritualistic Communication) เพราะเป็นการสื่อสารที่สามารถสร้างความเข้าใจร่วมกันทั้งระหว่างนักพัฒนา กับชุมชนและระหว่างชุมชนด้วยกันเอง โดยไม่มีใครผูกขาดบทบาทการเป็นผู้สื่อสารหรือรับสารอย่างตายตัว และผู้เข้าร่วมต่างมีบทบาทและอำนาจในการดำเนินงานพัฒนาที่เท่าเทียมกัน ซึ่งจะต้องเกิดขึ้นตลอดกระบวนการของการดำเนินงานพัฒนา

7. การบริหารองค์การทางการศึกษา

เนื่องจากศาสตร์การบริหารการศึกษาเริ่มพัฒนามาพร้อมกับศาสตร์การบริหารอื่นๆ ดังนั้นนักบริหารการศึกษาจึงได้รับเอาแนวคิด หลักการและทฤษฎีต่างๆทางการบริหารทั่วไปมาใช้ ดังนั้นความหมายของการบริหารการศึกษาจึงสอดคล้องกับความหมายของการบริหารทั่วไป โดยจอมพงศ์ มงคลวนิช (2555 : 23) ได้สรุปความหมายของการ “บริหารการศึกษา” ได้ว่า หมายถึง “การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ ความเป็นคนดีและสมบูรณ์

จอมพงศ์ มงคลวนิช (2555: 30-31) ได้อธิบายขยายความงานบริหารการศึกษา 5 ประการดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ เป็นการทำงานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน ซึ่งครอบคลุมเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ การทำแผนการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การประเมินผลรางวัลผล และการนิเทศการสอน เป็นต้น การบริหารการศึกษาเป็นการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีความรู้ ความฉลาด ความคิดและความเป็นคนดีได้ จะต้องมีการเรียนการสอนหรือจะต้องมีการบริหารงานวิชาการที่มีคุณภาพ

2. การบริหารงานธุรการ เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับงานการเงิน วัสดุ ครุภัณฑ์ อาคาร สถานที่ งานสารบรรณ และงานบริการต่างๆ เป็นต้น งานเหล่านี้เป็นงานที่สนับสนุนงานวิชาการอย่างมาก เช่น งานวิชาการจะประสบความสำเร็จได้ต้องมีอาคารสถานที่ มีห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ มีสื่อการสอนต่างๆ มีงานบริการให้ความสะดวก

3. การบริหารงานบุคคล เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับบุคคล เริ่มตั้งแต่การสรรหาบุคคลมาทำงาน หรือมาเป็นครู การจัดบุคคลเข้าทำงาน การธำรงรักษาและการสร้างเสริมกำลังใจในการทำงาน การพัฒนาบุคคล การจัดบุคคลให้พ้นจากงาน เป็นต้น

4. การบริหารกิจการนักเรียน เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับนักเรียน เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับนักเรียน เช่น การปฐมนิเทศนักเรียน การปกครองนักเรียน การจัดบริการแนะแนว การบริการเกี่ยวกับสุขภาพนักเรียน การจัดกิจกรรม การกีฬา และการบริการต่างๆ เป็นต้น

5. การบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นการบริหารงานที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับชุมชน เช่น การสอนให้นักเรียนนำความรู้ที่เรียนไปใช้ที่บ้านหรือที่ชุมชน และเผยแพร่แก่คนรอบข้างคนในชุมชนด้วยการช่วยแก้ปัญหาในชุมชน เช่น การให้นักเรียนเข้าไปเรียนหรือฝึกงานในชุมชน การเชิญผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาต่างๆในชุมชนมาให้ความรู้แก่นักเรียน

อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายพร้อมกับสามารถสร้างผลลัพธ์และผลตอบแทนในอัตราที่เหมาะสมได้อย่างยั่งยืนนั้น ผู้บริหารควรมีวิธีคิดที่แตกต่างและสร้างสรรค์ เพื่อสนับสนุนกระบวนการจัดการให้สามารถบริหารจัดการองค์การให้ประสบความสำเร็จ เนื่องจากสภาพแวดล้อมขององค์การมีความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสิ่งที่ผู้บริหารจะต้องพิจารณาตามแนวคิดการจัดการเชิงกลยุทธ์คือ การแสวงหาปัจจัยหลักที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จหรือประสบความสำเร็จล้มเหลว แล้วกำหนดทิศทางขององค์การเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามปัจจัยหลักนั้น ซึ่งกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ จะเป็นกิจกรรมสนับสนุนกระบวนการการบริหารที่มุ่งเน้นทิศทางการดำเนินงานขององค์การให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก จนได้กลยุทธ์ในระดับต่างๆ แล้วนำกลยุทธ์นั้นไปปฏิบัติ โดยมีการควบคุมและประเมินผลเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับแก้ไขปรับปรุงกลยุทธ์ให้มั่นใจว่ากลยุทธ์นั้นจะประสบความสำเร็จดังที่คาดหวัง กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์มีขั้นตอนและปัจจัยการดำเนินงาน 9 ประการดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (Internal and External Environmental Analysis) เป็นขั้นตอนที่มีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน คู่แข่ง ภาวะการณ์แข่งขัน คุณภาพ วิกฤติ และโอกาส เพราะผู้บริหารจะสามารถนำผลการวิเคราะห์ไปพิจารณากำหนดพันธกิจและเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ ตลอดจนการสร้างกลยุทธ์ระดับต่างๆขององค์การ

2. การกำหนดพันธกิจและเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ (Mission and Strategic Goal Identification) เป็นการกำหนดกรอบแนวทางการดำเนินงานและเป้าหมายที่องค์การประสงค์จะไปไปถึง โดยกระทำบนพื้นฐานของเหตุและผลของความเป็นจริง ภายใต้สภาพแวดล้อมขององค์การ หากองค์การใดที่ตั้งพันธกิจและเป้าหมายโดยขาดการพิจารณาสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง ย่อมนำไปสู่ความคิด เป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงานที่เลื่อนลอย และนำไปสู่ความล้มเหลวในที่สุด

3. การสร้างกลยุทธ์ (Strategy Formulation) การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์มีหลายระดับ ซึ่งองค์กรจำเป็นต้องพิจารณาเลือกใช้และในแต่ละระดับยังมีกลยุทธ์ย่อยอีกหลายรูปแบบที่เลือกใช้ได้ ทอมป์สัน และสตรีกแลนด์ (Thompson and Strickland, 1992) ได้แบ่งระดับกลยุทธ์ในทางการจัดการเชิงกลยุทธ์ออกเป็น 3 ระดับ คือ 1) กลยุทธ์ระดับองค์การ 2) กลยุทธ์ระดับธุรกิจ 3) กลยุทธ์ระดับปฏิบัติการ

4. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategy Implementation) ผู้บริหารจะต้องนำกลยุทธ์ที่กำหนดไปปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดขึ้น โดยการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยหลัก 4 ประการ ได้แก่ การประสานสอดคล้องภายในองค์การ การเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และการจูงใจ

5. การประสานสอดคล้องภายในองค์การ (Organizational Alignment) ผู้บริหารจำเป็นต้องพิจารณาให้เกิดการประสานสอดคล้องกัน ประกอบด้วยปัจจัย 7 ประการ ได้แก่ กลยุทธ์ (Strategy) โครงสร้าง (Structure) ระดับต่างๆขององค์การ (Systems) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) ทักษะของบุคลากร (Skills) สไตล์การทำงาน (Style) และคุณค่าร่วมกันของสมาชิกในองค์การ (Shared value) ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จำเป็นต้องดำเนินการความสอดคล้องกับกลยุทธ์และสอดคล้องซึ่งกันและกัน

6. การเปลี่ยนแปลง (Change) การเปลี่ยนแปลง 7 ประการข้างต้นให้เป็นตามกลยุทธ์และประสงค์ ซึ่งปัจจัยบางประการสามารถเปลี่ยนแปลงได้ง่าย ขณะที่ปัจจัยบางประการเปลี่ยนแปลงได้ยาก และจำเป็นต้องใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลงที่ยาวนาน ปัจจัยที่มีความละเอียดอ่อนสูงจะเปลี่ยนแปลงได้ยากที่สุด ส่วนปัจจัยที่มีความชัดเจนสูงกลับเปลี่ยนแปลงได้ง่ายที่สุด

7. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Leadership) ผู้นำจำเป็นต้องทราบว่าตนเองมีอำนาจอะไรและควรใช้อำนาจด้านใดในการเปลี่ยนแปลงที่กำหนด ผู้นำต้องพิจารณากำหนดบทบาทและแสดงพฤติกรรมเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สามารถนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติได้

8. การจูงใจ (Motivation) คือการทำให้บุคลากรยินดีปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่ ความรู้ ความสามารถด้วยความเต็มใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความสามารถในการจูงใจให้ผู้ที่บังคับบัญชาปฏิบัติตามกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ได้

9. การควบคุมและประเมินผล (Controlling and Evaluation) เมื่อองค์กรได้นำกลยุทธ์ไปใช้ปฏิบัติแล้ว จำเป็นต้องกำหนดวิธีการควบคุม ติดตามผลการปฏิบัติงาน ตรวจสอบ ตลอดจนประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่ากลยุทธ์ที่นำไปใช้นั้นบรรลุผลสำเร็จได้มากน้อยเพียงใด ประสบปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์หรือไม่ จำเป็นต้องปรับปรุงวิธีการในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติหรือไม่ ตลอดจนมีข้อเสนอแนะอื่นใดที่ควรจดบันทึกเพื่อใช้เป็นประโยชน์กับองค์การในอนาคตต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน mixed methods research โดยใช้การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม

ประชากร

ประชากรสำหรับการวิจัย คือ ผู้บริหาร คณะครูและนักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) อ.ราษีไศล จ.ศรีสะเกษ โรงเรียนบ้านพันลัมและโรงเรียนบ้านเทิน(เครือข่ายทุ่งเทินโมเดล) อ.กันทรลักษณ์ จ.ศรีสะเกษ

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองมี 4 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองวิถีประชาธิปไตย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. หาความตรง (Validity) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคำถามในแต่ละข้อว่าตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้หรือไม่ โดยหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC: index of item objective congruence) ของแบบสอบถาม โดยจะเลือกใช้เฉพาะข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .05 ขึ้นไป ซึ่งคำนวณได้ค่าเฉลี่ย IOC เท่ากับ 0.95 หลังจากนั้นให้นำแบบสอบถามมาแก้ไขปรับปรุงก่อนนำไปทดลองใช้

- + 1 หมายความว่า มั่นใจว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้อง
- 0 หมายความว่า ไม่มั่นใจว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้อง
- 1 หมายความว่า มั่นใจว่าแบบสอบถามไม่มีความสอดคล้อง

2. การหาค่าความเที่ยง (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบ (Trey Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงหรือเหมือนกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบหาความเที่ยง ของแบบสอบถามแล้ววิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach, 1990) ซึ่งเป็นค่าที่วัดความเที่ยง ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามที่ได้เท่ากับ 0.85

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บข้อมูลจากนักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และนักเรียนโรงเรียนเครือข่ายทุ่งเทินโมเดลเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – มัธยมศึกษาปีที่ 3 ทุกคน
2. นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม ก่อนที่จะนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป
3. การสนทนากลุ่ม โดยแบ่งเป็นกลุ่มผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน และกลุ่มนักเรียนโดยนักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 10 คน นักเรียนโรงเรียนเครือข่ายทุ่งเทินโมเดลเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – มัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 15 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นำข้อมูลมาวิเคราะห์แจกแจงความถี่ (Frequency) และการหาค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอในรูปตารางความเรียง
2. ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ว่าคุณเองใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้, ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ว่าคุณเองมีการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัลและข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ว่าคุณเองเป็นพลเมืองวิถีประชาธิปไตย นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอในรูปตารางความเรียง โดยการวิเคราะห์ ด้วยวิธีนำค่าเฉลี่ยแต่ละระดับมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย โดยใช้ช่วงชั้นของค่าเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้
 - ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีการรับรู้อยู่ในระดับมากที่สุด
 - ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีการรับรู้อยู่ในระดับมาก
 - ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง
 - ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีการรับรู้อยู่ในระดับน้อย
 - ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีการรับรู้อยู่ในระดับน้อยที่สุด
3. ทดสอบความมีนัยสำคัญ เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการรับรู้ว่าคุณเองใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้, ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ว่าคุณเองมีการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัลและข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ว่าคุณเองเป็นพลเมืองวิถีประชาธิปไตยระหว่างเพศ ใช้การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยค่า “ที” (t-test) ส่วนระดับชั้นเรียน จะวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way Analysis of variance: ANOVA) ด้วยการทดสอบค่า “เอฟ” (F – test) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแปรเป็นรายกลุ่ม กรณีพบค่าความแตกต่างเป็นรายกลุ่มจะวิเคราะห์เป็นรายคู่ด้วยวิธี แอลเอส ดี (LSD – Least Significant Difference) ในการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

บทที่ 4

ผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่าโรงเรียนทั้งสองโรงเรียนมีรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเชิงกลยุทธ์ที่สามารถสร้างกระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์ ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการออกแบบและลงมือปฏิบัติ สร้างสรรค์กิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ทักษะการใช้ชีวิต ทักษะการคิดวิเคราะห์ สามารถจัดการความรู้เท่าทันสื่อ เท่าทันตนเอง เท่าทันสังคม นำไปสู่ความสามารถในการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงตนเองและชุมชนรวมทั้งขยายผลสู่สาธารณะ โดยผู้วิจัยจะได้นำเสนอ ดังนี้

1. การบริหารจัดการ พื้นที่สร้างสรรค์ของโรงเรียนเมืองคง วิทยาที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน
2. การบริหารจัดการ พื้นที่สร้างสรรค์ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล ที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน

1. การบริหารจัดการ พื้นที่สร้างสรรค์ของโรงเรียนเมืองคง วิทยาที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน

จากการศึกษาโดยใช้กรอบแนวคิดการบริหารจัดการสถานศึกษา พบว่าโรงเรียนเมืองคงวิทยา ได้ดำเนินโครงการ Friday is Flyday ขึ้น ภายใต้การบริหารเชิงกลยุทธ์ดังนี้

❖ การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก

สภาพสังคมของนักเรียน

จากการวิเคราะห์สภาพสังคมร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนพบว่า ชุมชนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเครือญาติเป็นสังคมปัจเจกมากขึ้น ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบครอบครัว เช่น ครอบครัวเดี่ยวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงบุตรเพียงลำพัง ครัวเรือนที่มีอายุแบบกระโดด คือ ปู่ย่า/ตายายกับหลาน นอกจากนั้นการดำเนินชีวิตของครอบครัวที่ทั้งพ่อและแม่ต้องแสวงหารายได้ ทำให้ไม่สามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรได้เท่าที่ควร บางครอบครัวต้องให้บุตรอยู่กับปู่ย่า/ตายาย ส่งผลให้เด็กไม่ได้รับการดูแลที่เพียงพอ จึงถูกดึงดูตจากสิ่งจูงใจภายนอกครอบครัวโดยง่าย เช่น ติดเกม ติดสารเสพติด มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เป็นต้น และถึงแม้ว่าความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารจะสามารถสร้างช่องทางใหม่ ๆ เพื่อการเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และดึงดูดความสนใจของเด็กและเยาวชนให้เป็นคนใฝ่เรียนรู้ จุดประกายความคิดและจินตนาการใหม่ ๆ ในเชิงสร้างสรรค์ได้ แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นภัยคุกคามต่อเด็กและเยาวชนจากกระแสการคลั่งไคล้และเสพติดเทคโนโลยี

ดังนั้นทั้งโรงเรียนและชุมชนจึงเกิดความเห็นร่วมกันถึงความจำเป็นในการสร้างกิจกรรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับนักเรียน ซึ่งความคิดเห็นร่วมกันนี้ส่งผลดีต่อการดำเนินงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอย่างยิ่ง

สภาพการเรียนการสอนในปัจจุบัน

จากการวิเคราะห์ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของประเทศไทยของผู้อำนวยการ สถานศึกษา เสถียร พันธังาม ร่วมกับคณะครูพบว่า ปัจจุบันโรงเรียนส่วนใหญ่สอนนักเรียนโดยเน้นไปเพียงด้านความรู้เพื่อการสอบข้อสอบให้ถูกมากที่สุดเท่านั้น นอกจากนั้นยังใช้หนังสือเรียนหรือแผนการสอนที่เป็นแบบเดียวกันหมดทั่วประเทศ ทั้งๆ ที่นักเรียนแต่ละคนหรือโรงเรียนแต่ละแห่งมีสภาพและความต้องการที่แตกต่างกัน รวมทั้งพื้นที่ในการเรียนรู้ถูกกำหนดให้อยู่เพียงในห้องเรียน ดังนั้นผู้เรียนจึงไม่กล้าคิด ไม่กล้าพูด เพราะคำตอบที่ถูกต้องอยู่ที่ครูผู้สอนเพียงผู้เดียว

ดังนั้นคณะครูจึงได้เห็นร่วมกันว่าควรจะต้องมีการปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องกับบริบทชุมชน ทั้งจุดแข็งของชุมชนได้แก่ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความหลากหลายและปัญหาทางสังคมที่กำลังเข้ามากระทบยังเยาวชน

นโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้

นโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้เป็นนโยบาย ที่มีเป้าหมายให้นักเรียนมีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาดลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ และมีความพร้อมในการแข่งขันระดับนานาชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้ปรับการบริหารจัดการหลักสูตรและแนวทางการดำเนินงานตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ดังนี้

- 1) ปรับโครงสร้างเวลาเรียน ระดับประถมศึกษา มีเวลาเรียนรวมไม่เกิน 1,000 ชั่วโมงต่อไป ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีเวลาเรียนรวมไม่เกิน 1,200 ชั่วโมงต่อปี
- 2) กำหนดตัวชี้วัดที่ต้องรู้และควรรู้ของ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา ภาระงาน/ ชิ้นงาน ลดเวลาเรียนและเป็นกรอบในการประเมินผลผู้เรียนระดับชาติ
- 3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์อย่างเข้มข้น
- 4) ปรับเปลี่ยนการจัดกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ให้มุ่งเป้าหมาย ดังนี้
 - พัฒนา 4H คือ Head (กิจกรรมพัฒนาสมอง), Heart (กิจกรรมพัฒนาจิตใจ), Hand (กิจกรรมพัฒนาทักษะการปฏิบัติ) และ Health (กิจกรรมพัฒนาสุขภาพ)
 - ให้เชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และค่านิยมที่พึงงามของคนไทย
 - พัฒนาทักษะการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21
 - พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ตามแนวการประเมินผลผู้เรียนนานาชาติ Program for international Student Assessment: PISA)
 - ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนรู้

จากนโยบายดังกล่าวโรงเรียนได้นำมาปรับเข้ากับกิจกรรมของโรงเรียน โดยเฉพาะกระบวนการถอดความรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนา 4 ด้าน

อย่างไรก็ตามกิจกรรมของโรงเรียนเมืองคองนั้น เป็นกิจกรรมที่ได้ดำเนินการตามหลักความเชื่อมั่นในหลักการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนของแต่ละโรงเรียนนั้นจะต้องมีความเหมาะสมกับสภาพบริบทของแต่ละโรงเรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสอดคล้องกับตัวชีวิตในหลักสูตร ประถมศึกษา และพัฒนาไปตามแนวคิดการศึกษาที่มีการพัฒนาทั้งในและต่างประเทศ

“เราจะมี การประเมินทั้งความพึงพอใจ สมรรถนะของผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง 5 ข้อ การประเมินการสร้างระเบียบวินัยของโรงเรียนเมืองคอง”

ครูผู้สอนกิจกรรม Friday is Flyday ระดับประถมศึกษา

ดังนั้นไม่ว่านโยบายด้านการศึกษาจะเปลี่ยนไปอย่างไรก็ตาม แต่เมื่อโรงเรียนมีแนวทางหลักในการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับแนวคิดหลักของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ จึงทำให้โรงเรียนสามารถนำตัวชีวิตของโรงเรียนเข้ากับตัวชีวิตใหม่ๆของหน่วยงานการศึกษาได้ จากการศึกษาพบว่าเมื่อโรงเรียนได้เชื่อมโยงกิจกรรมเข้ากับเป้าหมายของโครงการลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐบาลแล้ว ได้ทำให้การดำเนินงานได้รับการยอมรับจากหน่วยงานการศึกษายกมาอีกขั้น

❖ **การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน**

ความหลากหลายของภูมิปัญญาในชุมชน

จากการศึกษาพบว่าโรงเรียนเมืองคอง ตั้งอยู่ในชุมชนที่มีความหลากหลายทางภูมิปัญญา เช่นกลุ่มชาติพันธุ์เยอ ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มของชาวกูย มีภาษาพูดภาษาเดียวกัน จุดเด่นของชาวเยอก็คือ มีความเหนียวแน่นในการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมทางภาษาของกลุ่มชนไว้เป็นอย่างดี ตำนานของชาวเยอในศรีสะเกษ จะเริ่มต้นที่ พญาทตะศิลา เป็นหัวหน้านำคนเผ่าเยออพยพมาทางเรือ มาตั้งเมืองคองโคก หรือเมืองคอง ปัจจุบันนี้ ซึ่งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำมูล ซึ่งอุดมสมบูรณ์ด้วยสัตว์น้ำ และเป็นเส้นทางคมนาคมในการติดต่อค้าขาย ปัจจุบันมีรูปปั้นพญาทตะศิลา ที่บึงคองโคก บ้านหลุมโมก ตำบลเมืองคอง อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ เป็นที่เคารพของชาวเยอและมีการบวงสรวงในวันเพ็ญเดือนสามทุกปี นอกจากภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์เยอแล้ว ยังมีภูมิปัญญาการทำมาหากินของชาวลุ่มแม่น้ำมูล ที่มีวิถีชีวิตในการพึ่งพิงธรรมชาติ โดยใช้แม่น้ำเป็นแหล่งรวมจิตใจของคนในชุมชน มีอาชีพหลัก คือ การหาปลาในการเลี้ยงชีพ การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ และเคารพบูชาธรรมชาติในฐานะที่เป็นแหล่งอาหารชั้นเยี่ยมที่หล่อเลี้ยงชาวบ้านมาชั่วลูกหลาน รวมไปถึงการก่อให้เกิดประเพณีแข่งเรือ ที่เป็นงานบุญประจำปีอันยิ่งใหญ่ของชาวอำเภอราษีไศลจังหวัดศรีสะเกษ จากการศึกษพบว่าโรงเรียนได้นำภูมิปัญญา “สะโน” ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีของชาติพันธุ์เยอมาสร้างเป็นวงดนตรีของโรงเรียน รวมทั้งเครื่องแต่งกายพื้นเมืองที่เป็นหนึ่งในเครื่องแบบนักเรียน

ดังนั้นโรงเรียนจึงมีต้นทุนด้านความสัมพันธ์ด้านภูมิปัญญากับชุมชน ด้วยการนำภูมิปัญญาของชุมชนเข้ามาถ่ายทอดในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และความหลากหลายของภูมิปัญญาเหล่านี้ทำให้กิจกรรมของโรงเรียนมีความหลากหลายสามารถสร้างความสนใจให้กับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

วิสัยทัศน์ของผู้นำ

จากการศึกษาพบว่า ผู้อำนวยการเสถียร พันธังาม ผู้อำนวยการโรงเรียนเมืองคง เป็นผู้ศึกษาความรู้ด้านการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ได้มีโอกาสศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งจากการศึกษาดูงานการสอนประชาธิปไตยในออสเตรเลีย โดยศูนย์ประสานงานเครือข่ายการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองประชาธิปไตย ได้ทำให้ผู้อำนวยการเสถียรได้เรียนรู้การจัดการเรียนการสอนรวมทั้งหลักสูตรของออสเตรเลียที่ครูมีความเป็นอิสระในการปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม ไม่มีการจำกัดหรือบังคับจากส่วนกลาง โดยครูมีหน้าที่สอนและพัฒนาเด็กได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ทำให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่สามารถสร้างสำนักความเป็นพลเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้นำแนวคิดมาปรับการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีลักษณะที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และเคารพความหลากหลายของมนุษย์ รวมถึงการศึกษาดูงานที่เมืองจอร์จทาวน์ ปีนัง ที่มีการจัดกิจกรรมวันครอบครัวหรือ Freeday ที่ทุกคนในครอบครัวจะออกมาทำกิจกรรมร่วมกัน จากการศึกษาดูงานดังกล่าวทำให้ผู้อำนวยการเกิดแนวคิดที่จะจัดให้หนึ่งวันของโรงเรียนเมืองคงเป็นวันเปิดกว้างทางความคิด เกิดอิสระในการเรียนรู้ นอกจากการดูงานแล้วผู้อำนวยการยังมีแนวคิดที่ “เด็กนักเรียนในปัจจุบันไม่ใช่ผ้าขาวแต่เป็นผ้าหลากสี” รวมทั้ง “ 1 คำถาม 1,000 คำตอบ” ดังนั้นการจัดกระบวนการสอนที่ใช้รูปแบบกันกับเด็กทุกคนจึงไม่เหมาะสม

นอกจากนั้นจากการศึกษายังพบว่า ผู้อำนวยการมีความคิดก้าวหน้าด้านการศึกษา และมีความพยายามที่จะขับเคลื่อนแนวคิดสู่การปฏิบัติและสนับสนุนให้เกิดนโยบาย โดยได้มีการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ เพื่อใช้ในการทำงานของตนเองและคณะครูโรงเรียน โดยผู้อำนวยการได้ตั้งชื่อว่า “เสถียรโมเดล SATHIAN MODEL”

- 1) S - Survey การกำหนดสภาพปัญหา ความต้องการอย่างรอบคอบ รอบด้าน ทุกมิติ แล้วกำหนดปัญหา/ จุดพัฒนา
- 2) A – Activities การออกแบบกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา/ พัฒนา/ ส่งเสริม / สนับสนุน
- 3) T – Teamworkingการสร้างคณะทำงาน / มอบหมายภารกิจ
- 4) H – Hours กำหนดกรอบเวลาที่ใช้ในการทำงาน
- 5) I – Impuseการสร้างแรงกระตุ้น/ แรงจูงใจ/ ใส่นวัตกรรม
- 6) A – Assessment การวัดและประเมินผล (กระบวนการ ผลสัมฤทธิ์ ผลกระทบ)
- 7) N – Networking การสร้างเครือข่ายในการทำงานและการเผยแพร่

จากความคิดก้าวหน้าด้านการจัดการศึกษาและความเชื่อมั่นที่จะกำหนดโมเดลการทำงานของตนเพื่อสื่อสารให้กับสาธารณะของผู้บริหารนั้น ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับคณะครูในโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดสื่อสารสร้างสรรค์ที่โรงเรียนได้ดำเนินการนั้น ยังเป็นประเด็นใหม่และหลายฝ่ายยังมีการตั้งคำถามกับกระบวนการดำเนินงานเหล่านี้ว่าจะสามารถทำให้นักเรียนบรรลุตามตัวชี้วัดทางการศึกษาของประเทศหรือไม่ ดังนั้นเมื่อผู้อำนวยการมีแนวคิดและการปฏิบัติ ที่ชัดเจนพร้อมสนับสนุนการดำเนินงานของคณะครูจึงเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับคณะครูในโรงเรียน

เป้าหมาย

การจัดกิจกรรม Friday is Flyday มีเป้าหมายเพื่อสร้างผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม เกิดทักษะในการทำงาน สุขภาพกายและจิตดี และมีความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยภายใต้กรอบแนวคิดที่ให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ โดยมีครูเป็นผู้อำนวยการการเรียนรู้และเพื่อนร่วมเรียนรู้ อย่างไรก็ตามต้องคำนึงถึงต้นทุนหรือปัจจัยหนุนที่มี

เมื่อวิเคราะห์เป้าหมายแล้วพบว่าเป้าหมายดังกล่าวมีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และค่านิยมที่พึงงามของคนไทย นอกจากนี้เป้าหมายที่เกิดขึ้นนี้ยังเป็นเป้าหมายที่เกิดขึ้นจากความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาระบบการศึกษาและสภาพสังคมที่เกิดขึ้นกับเยาวชน โดยใช้ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของชุมชนและแนวคิดการศึกษาแนวใหม่จากการศึกษาดูงานในต่างประเทศเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา

ดังนั้นเป้าหมายในการจัดกิจกรรม Friday is Flyday จึงเป็นกิจกรรมที่มีเป้าหมายที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ของประเทศ แต่ในขณะเดียวกันก็มีความสอดคล้องกับลักษณะและความต้องการของผู้เรียนตลอดทั้งศักยภาพของโรงเรียนและชุมชน

อย่างไรก็ตามกิจกรรม Friday is Flyday เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นก่อนการเกิดนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวแนวคิดการจัดกิจกรรมเรียนรู้ในรูปแบบ Friday is Flyday ยังเป็นแนวคิดใหม่ที่ผู้บริหารต้องให้คำอธิบายแก่สำนักงานเขตการศึกษา รวมทั้งชุมชนที่เป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้กิจกรรมนี้ประสบความสำเร็จ แต่สิ่งที่ทำให้การดำเนินงานในช่วงนั้นได้รับการยอมรับก็คือ การมีเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ชัดเจน

❖ การวางกลยุทธ์

จากการศึกษาพบว่าโรงเรียนเมืองคงได้มีการวางกลยุทธ์เพื่อสนับสนุนให้การจัดกิจกรรม Friday is Flyday ให้บรรลุเป้าหมาย คือ กลยุทธ์ด้านหลักสูตร กลยุทธ์ด้านบุคลากร กลยุทธ์ด้านชุมชน ดังนี้

กลยุทธ์ด้านหลักสูตร

การออกแบบกิจกรรมของโครงการ Friday is Flyday นั้น กิจกรรมจะต้องมีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน นโยบายของรัฐบาล รวมทั้งสำนักงานเขต ประถมศึกษาและผู้อำนวยการสถานศึกษา

“ประการแรกต้องตั้งไว้เลยว่ากิจกรรมนี้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรใหม่ คุณสมบัติที่พึงประสงค์ สมรรถนะหลัก ประการที่สองนโยบายรัฐบาล และประการที่สามนโยบายของเขตและผู้อำนวยการ”

ครูผู้สอนกิจกรรม Friday is Flyday ระดับประถมศึกษา

“การนิยามศัพท์ในวงการศึกษาคควรทำให้ชัด เพราะหากมีความเข้าใจในนิยามแต่ละตัวเราจะสามารถขับเคลื่อน ในโรงเรียนหากนโยบายของชาติมีนิยามไม่ชัดเจน โรงเรียนจะมีการตีความเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน อย่างไรก็ตามการดำเนินงานตามนโยบายนั้นจะยังคงความเป็นรากเหง้าทั้งของโรงเรียนหรือของชุมชน ก็เลยจะกลายเป็นนำรากเหง้าไปผนวกกับเทคโนโลยีหรือความทันสมัย”

ครูผู้สอนกิจกรรม Friday is Flyday ระดับประถมศึกษา

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมในโครงการจะมีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดทั้งส่วนกลางและมีการปรับให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและสถานศึกษา

จากการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของโครงการ Friday is Flyday ที่เน้นให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ โดยมีครูเป็นทั้งผู้อำนวยการการเรียนรู้และเป็นเพื่อนร่วมเรียนรู้ รวมทั้งการคำนึงถึงต้นทุนปัจจัยหนุนที่มี จากการศึกษาพบว่านักเรียนและครูต่างมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นที่จะศึกษารวมทั้งปราชญ์ที่จะเข้ามาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ในประเด็นดังกล่าว

เมื่อได้หัวข้อที่จะศึกษาแล้วนักเรียนจะมีส่วนร่วมในการนำเสนอรายชื่อปราชญ์ที่คาดว่าจะมีความสามารถถ่ายทอดความรู้ในสิ่งที่พวกตนอยากจะเรียนรู้ รวมทั้งรับบทบาทในการติดต่อประสานกับปราชญ์ที่ตนเป็นผู้นำเสนอ หากรายชื่อปราชญ์มีหลายคนในชั้นเรียนจะได้ร่วมพิจารณาเปรียบเทียบว่าในประเด็นที่จะเรียนรู้นั้น ปราชญ์ท่านใดมีความเหมาะสมมากที่สุด โดยยึดเสียงข้างมากเป็นหลัก

ครูและปราชญ์ชุมชนสอนเรื่อง “ผักในชุมชน”

จากการมีส่วนร่วมในการร่วมกันออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าจะสามารถทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่แห่งการเรียนรู้ดังกล่าว ส่งผลให้เกิดความตั้งใจในการเรียนรู้

อย่างไรก็ตามการกำหนดประเด็นที่จะศึกษานั้นครูจะมีกรอบของเรื่องที่จะศึกษา ซึ่งมีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ในแต่ละระดับชั้นเรียน ในขั้นตอนนี้ครูจะมีบทบาทในการสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนอยากจะเรียนรู้ในประเด็นดังกล่าว

การเรียนรู้เรื่องผักสามารถขยายกิจกรรมไปยังผลไม้

“เราก็จะดูว่ามาตรฐานการเรียนรู้และหลักสูตรแกนกลางต้องการอะไรเราก็จะจัดเข้ากับกิจกรรม Friday ของเรา ยกตัวอย่างเช่น ผักในชุมชน ใน Friday เราก็จะสอบถามเด็กและเชื่อมโยง หวานล่อมว่าเด็กอยากเรียนรู้ อะไร สุดท้ายแล้วอยากให้เราบอกว่าอยากไปดูผักในชุมชนที่ใกล้บ้าน จากนั้นก็วางแผนการดำเนินงานสร้างข้อตกลง ร่วมกัน ซึ่งสามารถโยงเข้ากับคามมีระเบียบวินัย รู้จักการรอคอย กล้าแสดงความคิดเห็น ไปรู้ไปเห็นอะไรก็กล้าถาม กล้าสรุป”

ครูผู้สอนกิจกรรม Friday is Flyday ระดับปฐมวัย

“ปัจจัยแห่งความสำเร็จคือการเปิดอิสระให้เด็กได้คิด ได้แสดงศักยภาพของตนเองเต็มที่ โดยมีตัวหลักสูตรให้ เรายืดเกาะ และสุดท้ายจะเป็นการถอดบทเรียน และอาจารย์เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้”

ครูผู้สอนกิจกรรม Friday is Flyday ระดับประถมศึกษา

“การเริ่มต้นตั้งแต่ระดับอนุบาลจะทำให้สามารถส่งต่อกระบวนการคิดวิเคราะห์ให้สูงขึ้นในปี่สูงๆขึ้นไปได้ ผัก ให้เด็กคิดเป็น วิเคราะห์เป็น และมีทักษะชีวิต สามารถไปบูรณาการใช้ที่บ้านได้”

ครูผู้สอนกิจกรรม Friday is Flyday ระดับปฐมวัย

ครูสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้เรื่องผักให้กับนักเรียน

ดังนั้นครูซึ่งรับบทบาทการเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้จะต้องมีทักษะในการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าการตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนที่สำคัญที่จะทำให้ให้นักเรียนเกิดการมีส่วนร่วมและทักษะในการคิดวิเคราะห์ รวมทั้งรูปแบบการสื่อสารสองทางตลอดกิจกรรมได้ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้

กลยุทธ์ด้านบุคลากร

โครงการ Friday is Flyday เป็นกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับครูทุกคนในโรงเรียนเพราะเป็นกิจกรรมที่นักเรียนทุกระดับชั้นต้องเข้าร่วม ดังนั้นบุคลากรจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่ดีต่อการเข้าร่วมโครงการ จากการศึกษาพบว่าผู้บริหารมีส่วนสำคัญในกระบวนการเสริมสร้างความรู้และการสร้างความเชื่อมั่นให้กับคณะครู ดังนี้

- 1) สร้างความเชื่อว่าการกิจกรรมและการเปิดอิสระให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการคิดเป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้ โดยการที่ผู้อำนวยการโรงเรียนได้ปฏิบัติให้เห็นเป็นตัวอย่าง โดยการจัดทำวงดนตรีสะโนใจเยอขึ้น โดยเป็นกิจกรรมที่เริ่มตั้งแต่การรื้อฟื้นสะโน ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่ผลิตจากเขาคาวายของชาวเผ่าเยอขึ้นมาอีกครั้ง และสร้างวงดนตรีสะโนของโรงเรียนขึ้น โดยตั้งเป้าหมายของกิจกรรมในการพัฒนานักเรียนบนฐานของวัฒนธรรม และสิ่งที่ได้ค้นพบก็คือนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีการพัฒนาตนเองทั้งในมิติของสติปัญญาและคุณธรรม

วงดนตรีสะไนใจเยอโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา)บูรณาการความรู้ภูมิปัญญาดนตรีพื้นบ้านเข้ากับการพัฒนาผู้เรียน

2) การสร้างทัศนคติในทางบวกว่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงเข้ากับตัวชีวิตทางการเรียนรู้ได้ทุกตัว ผ่านการประชุมชี้แจงในรูปแบบที่เป็นทางการ และการยกระดับการประเมินตัวชีวิตผ่านกิจกรรมดังกล่าวให้มีความน่าเชื่อถือขึ้น โดยออกแบบเป็นเอกสารการประเมินที่ลงนามโดยผู้อำนวยการซึ่งแสดงถึงการยอมรับว่าการประเมินดังกล่าวมีมาตรฐานในขณะเดียวกันก็ได้สร้างให้คุณครูผู้สอนเกิดความสุขในการทำงานออกแบบกระบวนการส่งเสริมการเรียนการสอน โดยการกำหนดให้ผู้สอนทำแผนการสอนที่มีความยาวประมาณ 1 หน้ากระดาษ A4 ที่ระบุประเด็นสำคัญเท่านั้นซึ่งเป็นการลดภาระงานด้านเอกสารของผู้สอน

3) การปฏิบัติเนื่องจากแนวคิดการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบกิจกรรม Friday is Flyday ของโรงเรียนเมืองคงนั้นได้มีขึ้นก่อนที่จะมีนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ และเป็นกระบวนการจัดการเรียนที่ไม่เหมือนกับแผนการสอนที่หน่วยงานการศึกษาได้ยึดจึงทำให้เกิดข้อสงสัยกับผู้ประเมินจากหน่วยงานการศึกษาภายนอก ดังนั้นผู้อำนวยการจึงได้ทำการสื่อสารเพื่อเชื่อมโยงให้เห็นตัวชีวิตจึงทำให้เกิดความเข้าใจและยอมรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว จากการศึกษาพบว่า การได้รับการยอมรับจากหน่วยงานผู้ประเมินภายนอกได้ทำให้คณะครูเกิดความมั่นใจมาตรฐานในการทำงานของตนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในด้านการทำผลงานเพื่อยื่นขอตำแหน่งวิทยฐานะ

แผนจัดการเรียนรู้บูรณาการตามหลักสูตร "FRIDAY IS FLYDAYS"

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ชั้น/กลุ่มการเรียนรู้.....

ชื่อกิจกรรม.....

เวลาที่ใช้..... ชั่วโมง

สมรรถนะสำคัญ.....

คุณลักษณะอันพึงประสงค์.....

ตัวชี้วัดที่ประเมิน.....

จุดประสงค์.....

แผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามหลักสูตร Friday is Flyday

จะเห็นได้ว่าการสื่อสารเพื่อจะให้บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นที่ผู้นำจะต้องใช้กลยุทธ์ในการสื่อสารโน้มน้าวใจซึ่งเป็นขั้นต้นตั้งแต่ การสร้างให้เกิดความรู้ เกิดทัศนคติที่ดี และจัดหาปัจจัยต่าง ๆ ที่สนับสนุนให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุข ซึ่งปัจจัยดังกล่าวได้มีความเชื่อมโยงทั้งภายในโรงเรียนคือการจัดรูปแบบการส่งแผนการสอนที่มีคุณภาพมากขึ้นแต่ลดภาระงานของผู้สอนลงในขณะเดียวกันก็เชื่อมโยงกับหน่วยงานบริหารด้านการศึกษาด้านตัวชี้วัดผลการเรียนรู้

กลยุทธ์ด้านชุมชน

ชุมชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในฐานะของปราชญ์ชุมชนผู้ให้ความรู้

1) การเข้ามา โดยปราชญ์เหล่านี้ทั้งผู้เรียนและครูต่างมีส่วนร่วมในการนำเสนอโดยการเสนอนั้นมาจากการวิเคราะห์แล้วว่าปราชญ์คนดังกล่าวมีความสามารถสอดคล้องกับสิ่งที่ผู้เรียนต้องการที่จะเรียนรู้จากการศึกษาพบว่าปราชญ์ที่ได้รับการเสนอชื่อให้เข้ามาถ่ายทอดความรู้ไม่ได้เป็นที่รู้จักของทุกคนทุกครั้งเพราะปราชญ์นั้นมีหลายแขนง ดังนั้นการที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเสนอชื่อปราชญ์จึงทำให้เป็นการกระจายบทบาทของการเป็นปราชญ์ให้กับสมาชิกในชุมชน ซึ่งนั่นหมายถึงความภาคภูมิใจจะได้รับการกระจายไปตามบทบาทที่ตนได้รับด้วยนอกจากนั้นการเข้ามามีบทบาทของการเป็นปราชญ์ยังสร้างความรู้สึกรักผูกพันและยึดโยงปราชญ์เข้ากับโรงเรียน ซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนมีเพิ่มมากยิ่งขึ้น

“ การเรียนรู้ผ่านปราชญ์ทำให้นักเรียนได้เข้าถึงแก่นแท้ของความรู้ นอกจากนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นจะเกิดความภาคภูมิใจและพัฒนางานของเขาขึ้นไปอีก เมื่อเด็กกลับมาเรียนรู้ และทำให้เกิดการสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน”

ครูผู้สอนกิจกรรม Friday is Flyday ระดับประถมศึกษา

“กิจกรรมทำให้รู้จักคนในชุมชนมากขึ้น เช่น เวลาครูพาไปดูสวนผักเราก็ได้รู้จักเจ้าของสวนผัก แต่ก่อนเรารู้จักแต่หน้าแต่ไม่รู้จักชื่อ พอได้ไปดูสวนผักของเขาทำให้เรารู้ว่าเขาใจดี ตอนแรกเห็นเขาเป็นคนเงิบๆ”

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

“ถ้าโรงเรียนไม่จัดกิจกรรมหนูก็จะไม่ได้ทำ ก็อยู่แต่ในห้องเรียนแคบๆ ทั้งๆที่บ้านมีนาแต่เราก็ไม่รู้จะทำนาทำอะไร”

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

“ถ้าพ่อแม่เป็นคนสอนเองพ่อแม่คิดว่าจะต้องใช้เวลามากทำให้เสียเวลาในการทำงานก็เลยทำเองกับกล้วยกล้วยกล้วย”

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2) การรักษาความต่อเนื่อง การที่กิจกรรม Friday is Flyday ได้ทำอย่างเป็นประจำและต่อเนื่อง จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนเกิดขึ้นอย่างยั่งยืน นอกจากนั้นปราชญ์แต่ละคนก็ได้มีการพัฒนาตนเองเนื่องจากการได้รับเชิญมาถ่ายทอดความรู้กับนักเรียนหลายรุ่น จึงทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทางภูมิปัญญาเพิ่มมากยิ่งขึ้นดังนั้นก็การเข้ามามีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ในฐานะของปราชญ์ชุมชนนั้นนอกจากประโยชน์จะเกิดขึ้นกับโรงเรียนแล้ว ยังเกิดขึ้นกับชุมชนด้วย

“กิจกรรมจะเข้าไปเชื่อมต่อเรื่องราวของแต่ละวัย ปิดช่องว่างระหว่างวัย ได้เรียนรู้จนเป็นต้นทุนในการตัดสินใจในอนาคตของเขาต่อไป ทรายเดียเป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้เรียนรู้ตัวตน เรียนรู้โลกความเป็นจริง เรียนรู้รากเหง้านอกจากนี้ยังมีการเชื่อมโยงระหว่างเทคโนโลยีที่เด็กมีความคุ้นเคยเข้ากับภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ปราชญ์ก็ยังคิดว่าเป็นเรื่องเก่าไม่มีคนสนใจ นำไปสู่ความภาคภูมิใจ”

ครูผู้สอนกิจกรรม Friday is Flyday ระดับประถมศึกษา

ดังนั้นการนำปราชญ์ชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้น นอกจากช่องทางในการได้มาแล้ว ยังต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการรักษาความต่อเนื่องและเสริมพลังให้กับปราชญ์ดังกล่าว ทั้งในด้านความรู้สึภาคภูมิใจ และการพัฒนาความรู้ที่ทันสมัยบทบาทหน้าที่ปราชญ์และกระบวนการถ่ายทอดความรู้

การวัดประเมินผล

จากการศึกษาพบว่าเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมจะต้องมีการใช้วงล้อถอดบทเรียนทุกครั้ง โดยประเด็นที่ให้นักเรียนได้ทำการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมมีความสอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการเพิ่มเวลาเรียนลดเวลารู้ ได้แก่ การพัฒนา 4H คือ Head (กิจกรรมพัฒนาสมอง), Heart (กิจกรรมพัฒนาจิตใจ), Hand (กิจกรรมพัฒนาทักษะการปฏิบัติ) และ Health (กิจกรรมพัฒนาสุขภาพ) ซึ่งการที่จะถอดความรู้ในประเด็นดังกล่าวได้นั้นจำเป็นที่ผู้ถอดจะต้องมีความเข้าใจว่าการพัฒนาแต่ละด้านนั้นคืออะไรอย่างถ่องแท้ ในขณะที่เดียวกันผู้สอนก็ต้องสื่อสารให้นักเรียนเกิดความเข้าใจตัวชี้วัดแต่ละตัวและกระตุ้นให้ผู้เรียนสื่อสารผลการเรียนรู้ด้านต่างๆของตนออกมาได้

“ประเด็นการตั้งคำถามของผู้สอนมีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการถอดบทเรียนเพราะจะเป็นการกระตุ้นให้เด็กได้คิด มีคำถามนำ ผิดวิธีคิดที่มีความหลากหลาย เช่น คุณธรรมบางทีเด็กไม่เข้าใจความหมายว่าคืออะไร ครูจะเป็นคนอธิบายว่าคุณธรรมคือความดีงาม ความดีงามมีอะไรบ้าง จากนั้นเด็กก็จะสามารถแตกออกมาได้”

ครูผู้สอนกิจกรรม Friday is Flyday ระดับประถมศึกษา

ผลการถอดบทเรียนเรื่องผ้าของนักเรียนระดับปฐมวัย

การถอดบทเรียนดังกล่าวจะทำตั้งแต่ระดับอนุบาล โดยในระดับอนุบาลคุณครูจะเป็นผู้สรุปตามที่นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและนักเรียนจะมีส่วนร่วมในการวาดภาพเพื่อสื่อสารในประเด็นต่างๆ กระบวนการถอดบทเรียนจึงเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งผู้อำนวยการกิจกรรม (คุณครู) และผู้เข้าร่วมกิจกรรม (นักเรียน) ได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น กระบวนการสื่อสารดังกล่าวสามารถสร้างลักษณะนิสัยของการเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น และฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์

“ การถอดวงล้อของเด็กอนุบาล เด็กจะวาดรูปแล้วครูจะเขียนออกมาจากนั้นจะนำสิ่งที่เขียนมาประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนว่าประสบผลสำเร็จหรือไม่ ด้านสังคม สติปัญญา”

ครูผู้สอนกิจกรรม Friday is Flyday ระดับปฐมวัย

“ การถอดบทเรียนเป็นสิ่งสำคัญ เป็นกระบวนการที่ทำให้เด็กได้คิด วิเคราะห์ โดยมีครูเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กคิด ซึ่งประสบการณ์ตรงจะทำให้เด็กคิดวิเคราะห์ความรู้ออกมาได้ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ (การเขียนหนังสือถูก) อาชีพนี้ส่งผลอย่างไร ฝุ่นละอองที่เกิดขึ้นจะแก้ไขอย่างไร (วิชาสุขศึกษา) เป็นการสรุป การคิดวิเคราะห์ แล้วโยงไปในรายวิชาเวลาที่เด็กไปกับภูมิปัญญาเด็กจะกล้า ดังนั้นจึงเกิดการเรียนรู้และสามารถแตกความรู้ได้มากกว่าตอนอยู่กับครู”

ครูผู้สอนกิจกรรม Friday is Flyday ระดับประถมศึกษา

การสื่อสารขณะการถอดบทเรียนของนักเรียนระดับปฐมวัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ว่าตนเองได้เกิดความรู้จากสิ่งๆที่เรียนอย่างไร นอกจากจะเป็นการฝึกทักษะการวิเคราะห์แล้ว ยังเป็นการฝึกทักษะด้านการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่นอีกด้วย

❖ ผลการปฏิบัติงาน

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาผลการปฏิบัติงานว่ากระบวนการดำเนินงานของโครงการ Friday is Flyday นั้นสามารถสร้างผู้เรียนให้มีลักษณะของพลเมืองประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัลหรือไม่ โดยได้ทำการสำรวจจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4- 6 ทุกคน ผลการศึกษาพบว่า

นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 53.8) เพศชาย (ร้อยละ 46.2) เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (ร้อยละ 53.8) รองลงมาคือชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ร้อยละ 23.6) และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (ร้อยละ 22.5) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา)

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน (n=182)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	84	46.2
	หญิง	98	53.8
ชั้นเรียน	ประถมศึกษาปีที่ 4	98	53.8
	ประถมศึกษาปีที่ 5	41	22.5
	ประถมศึกษาปีที่ 6	43	23.6

จากการศึกษา ลักษณะการใช้สื่อของนักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) พบว่านักเรียนมีการรับรู้ของตนเองมีการเรียนรู้สังคมจากผู้สอนมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.26 ระดับมาก) รองลงมาคือการเรียนรู้สังคมจากสื่ออินเทอร์เน็ต (ค่าเฉลี่ย 4.08 ระดับมาก) และเรียนรู้สังคมจากผู้ปกครอง (ค่าเฉลี่ย 3.94 ระดับมาก) ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนลักษณะการใช้สื่อของนักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา)

คุณลักษณะ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
การเรียนรู้สังคมสื่อกระจายเสียง	2.80	1.30	ปานกลาง
การเรียนรู้สังคมจากสื่ออินเทอร์เน็ต	4.08	1.16	มาก
เรียนรู้สังคมจากผู้ปกครอง	3.94	1.09	มาก
เรียนรู้สังคมจากผู้สอน	4.26	1.03	มาก
เรียนรู้สังคมจากเพื่อน	3.71	1.25	มาก

จากตารางที่ 2 จะพบว่านักเรียนมีการเรียนรู้สังคมโดยเชื่อมโยงระหว่างผู้สอนที่สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้กับสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นแหล่งการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนและผู้ปกครอง ซึ่งในบางกิจกรรมก็มีอิทธิพลจะเป็นปราชญ์ชุมชน

จากการเปรียบเทียบการใช้สื่อของนักเรียนที่มีเพศแตกต่างกันของนักเรียนของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) พบว่านักเรียนที่มีเพศต่างกันมีการรับรู้ของตนเองมีการเรียนรู้สังคมจากสื่ออินเทอร์เน็ตและการเรียนรู้สังคมจากผู้สอนต่างกัน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบการใช้สื่อของนักเรียนที่มีเพศแตกต่างกันของนักเรียนของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา)

คุณลักษณะ	F	Sig
การเรียนรู้สังคมจากสื่อกระจายเสียง	2.03	0.04
การเรียนรู้สังคมจากสื่ออินเทอร์เน็ต	-0.44	0.66*
การเรียนรู้สังคมจากผู้ปกครอง	-0.66	0.51
การเรียนรู้สังคมจากผู้สอน	-2.10	0.04*
การเรียนรู้สังคมจากเพื่อน	-1.67	0.10

จากตารางที่ 3 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่ามาจากพฤติกรรมในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน โดยเพศชายจะมีความสนใจเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน ในขณะที่เพศหญิงยังคงรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายจากครูผู้สอน

“ปัญหาในการทำงานเป็นกลุ่มคือเพื่อนไม่ช่วยทำงาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนเดิมๆ ถ้าเขาไม่สนใจเราก็ต้องรับมาทำ”

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

“ส่วนมากจะเป็นผู้ชายที่ไม่ช่วยงาน เพราะเขาไม่สงบ เวลาทำงานก็จะเล่น”

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

จากการเปรียบเทียบการใช้สื่อของนักเรียนนักเรียนของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) แยกตามชั้นปี พบว่านักเรียนที่มีระดับชั้นแตกต่างกัน มีการเรียนรู้สังคมจากสื่อ กระจายเสียง สื่ออินเทอร์เน็ต ผู้ปกครอง ผู้สอน และเพื่อนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบการใช้สื่อของนักเรียนนักเรียนของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) แยกตามชั้นปี

คุณลักษณะ	F	Sig
การเรียนรู้สังคมจากสื่อกระจายเสียง	43.79	0.00*
การเรียนรู้สังคมจากสื่ออินเทอร์เน็ต	30.52	0.00*
การเรียนรู้สังคมจากผู้ปกครอง	46.40	0.00*
การเรียนรู้สังคมจากผู้สอน	8.97	0.00*
การเรียนรู้สังคมจากเพื่อน	6.60	0.00*

จากตารางที่ 4 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าอายุและกิจกรรมของนักเรียนแต่ละระดับชั้นนั้น ส่งผลให้รูปแบบในการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้แตกต่างกัน

จากการเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างชั้นเรียนกับการเรียนรู้สังคมจากสื่อกระจายเสียงของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) พบว่านักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีการรับรู้ตัวตนเอง มีการเรียนรู้สังคมจากสื่อกระจายเสียง แตกต่างจากนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างชั้นเรียนกับการเรียนรู้สังคมจากสื่อกระจายเสียงของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา)

ชั้นเรียน	\bar{x}	ป. 4	ป. 5	ป. 6
		3.49	2.07	1.93
ป. 4	3.49		1.42(*)	1.56 (*)

ป. 5	2.07			0.14
ป. 6	1.93			
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05				

จากการเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างชั้นเรียนกับการเรียนรู้สังคมจากสื่ออินเทอร์เน็ตของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) พบว่า นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีการรับรู้ที่ตนเองมีการเรียนรู้สังคมจากสื่ออินเทอร์เน็ตแตกต่างจากนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีการรับรู้ที่ตนเองมีการเรียนรู้สังคมจากสื่ออินเทอร์เน็ตแตกต่างจากนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างชั้นเรียนกับการเรียนรู้สังคมจากสื่ออินเทอร์เน็ตของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา)

ชั้นเรียน	\bar{x}	ป. 4	ป. 5	ป. 6
		4.55	3.10	3.93
ป. 4	4.55		1.45 (*)	0.62 (*)
ป. 5	3.10			- 0.83
ป. 6	3.93		0.83 (*)	
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05				

จากการเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างชั้นเรียนกับเรียนรู้สังคมจากผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) พบว่า นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีการรับรู้ที่ตนเองมีการเรียนรู้สังคมจากผู้ปกครองแตกต่างจากนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีการรับรู้ที่ตนเองมีการเรียนรู้สังคมจากผู้ปกครองแตกต่างจากนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างชั้นเรียนกับเรียนรู้สังคมจากผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา)

ชั้นเรียน	\bar{x}	ป. 4	ป. 5	ป. 6
		4.45	3.83	2.88
ป. 4	4.45		0.62(*)	1.57(*)
ป. 5	3.83			0.95(*)
ป. 6	2.88			
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05				

จากการเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างชั้นเรียนกับการเรียนรู้สังคมจากผู้สอนของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) พบว่า นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีการรับรู้ที่ตนเองมีการเรียนรู้สังคมจากคุณครูแตกต่าง

จากนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5, นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีการรับรู้ว่าคุณเองมีการเรียนรู้สังคมจากคุณครูแตกต่างจากนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 การเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างชั้นเรียนกับการเรียนรู้สังคมจากผู้สอนของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา)

ชั้นเรียน	\bar{x}	ป. 4 4.32	ป. 5 3.73	ป. 6 4.63
ป. 4	4.32		0.59(*)	- 0.31
ป. 5	3.73			- 0.90
ป. 6	4.63		0.90(*)	
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05				

จากการเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างชั้นเรียนกับการเรียนรู้สังคมจากเพื่อนของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) พบว่า นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีการรับรู้ว่าคุณเองมีการเรียนรู้สังคมจากเพื่อนแตกต่างจากนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างชั้นเรียนกับการเรียนรู้สังคมจากเพื่อนของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา)

ชั้นเรียน	\bar{x}	ป. 4 4.01	ป. 5 3.46	ป. 6 3.28
ป. 4	4.01		0.55	0.73(*)
ป. 5	3.46			0.18
ป. 6	3.28			
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05				

จากการศึกษาลักษณะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) พบว่านักเรียนมีการรับรู้ว่าคุณเองมีความสามารถในการสืบค้นข้อมูลมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.36 ระดับมาก) รองลงมาคือการเรียนรู้ว่าสื่อมีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของคุณเอง (ค่าเฉลี่ย 4.15 ระดับมาก) และการตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องก่อนนำเสนอ (ค่าเฉลี่ย 3.82 ระดับมาก) ตามลำดับ ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนลักษณะการ รู้เท่าทันสื่อของนักเรียนโรงเรียนเมืองคอง (คงคาวิทยา)

คุณลักษณะ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
ความสามารถในการสืบค้นข้อมูล	4.36	1.00	มาก
สื่อมีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของตนเอง	4.15	1.10	มาก
การตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องก่อนนำเสนอ	3.82	1.18	มาก

จากตารางที่ 10 แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีการค้นหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ การสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนมีการเรียนรู้ในประเด็นที่หลากหลาย แต่การตรวจสอบข้อมูลนั้นอาจจะเกิดขึ้นบางครั้งหากไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาในการส่งงาน

“เวลาดูจากอินเทอร์เน็ตเราก็ต้องดูว่าข้อมูลนั้นมีความน่าเชื่อถือหรือไม่ วิธีการตรวจสอบก็คือดูว่าเว็บนี้มีคนเข้าไปชมเยอะหรือไม่”

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

“เวลาก่อนส่งงานคุณครูจะมีการตรวจสอบก่อน แต่ก็ต้องขึ้นอยู่กับว่าตอนนั้นมีเวลามากแค่ไหนในการตรวจสอบ”

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

จากการเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนโรงเรียนเมืองคอง (คงคาวิทยา) พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกันมีการรับรู้ว่ามีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของตนเองต่างกัน ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 การเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนที่มีเพศแตกต่างกันของนักเรียนโรงเรียนเมืองคอง (คงคาวิทยา)

คุณลักษณะ	F	Sig
การหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย	-1.03	0.30
การรับรู้ว่ามีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของตนเอง	-2.42	0.02*
การตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องก่อนนำเสนอ	0.41	0.69

จากตารางที่ 11 แสดงให้เห็นว่าระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างกันนั้นส่งผลต่อการรับรู้ว่ามีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของตนเองต่างกัน

“การตกผลึกของนักเรียน หลังจากเข้าร่วมกิจกรรม แต่ละกิจกรรมก็จะตกผลึกออกมา ซึ่งแต่ละคน อาจจะไม่เท่ากัน”

ครูผู้สอนกิจกรรม Friday is Flyday ระดับประถมศึกษา

จากการเปรียบเทียบ การรู้เท่าทันสื่อ ของนักเรียนนักเรียนของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) แยกตามชั้นปี พบว่า นักเรียนที่เรียนในระดับชั้นแตกต่างกันมีการตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องก่อนนำเสนอแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 การเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนนักเรียนของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) แยกตามชั้นปี

คุณลักษณะ	F	Sig
การหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย	1.13	0.33
การรับรู้ว่ามีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของตนเอง	2.21	0.11
การตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องก่อนนำเสนอ	41.88	0.00*

จากการเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างชั้นเรียนกับการตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องก่อนนำเสนอของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) พบว่า นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีการรับรู้ว่าตนเองมีการตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องก่อนนำเสนอแตกต่างจากนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีการรับรู้ว่าตนเองมีการตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องก่อนนำเสนอแตกต่างจากนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 การเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างชั้นเรียนกับการตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องก่อนนำเสนอของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา)

ชั้นเรียน	\bar{x}	ป. 4	ป. 5	ป. 6
		4.16	4.24	2.63
ป. 4	4.16		- 0.08	1.535(*)
ป. 5	4.24			1.62(*)
ป. 6	2.63			
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05				

จากตารางที่ 13 แสดงให้เห็นว่าระยะเวลาที่ให้นักเรียนเรียนรู้และทำกิจกรรมนั้นส่งผลต่อการตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้องก่อนนำเสนอ ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์พบว่านักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปี

ที่ 6 มีเวลาในการทำกิจกรรม Friday is Flyday จำนวนน้อยเมื่อเทียบกับระดับชั้นอื่นเนื่องจากต้องเตรียมตัวสอบเข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา

จากการศึกษาลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) พบว่านักเรียนมีการรับรู้ว่าคุณค่าความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย โดยรับรู้ว่าคุณค่าและเชื่อมั่นในคุณค่าของผู้อื่นและมีทักษะการเข้าใจผู้อื่น (ค่าเฉลี่ย 4.45 ระดับมาก) รองลงมาคือการรับรู้ว่าคุณค่าในเรื่องชุมชนของตนเอง (ค่าเฉลี่ย 4.23 ระดับมาก) และความสามารถในการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (ค่าเฉลี่ย 4.16 ระดับมาก) ตามลำดับ ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนลักษณะความเป็นพลเมือง ประชาธิปไตย ของนักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา)

คุณลักษณะ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
ความสามารถในการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	4.16	0.82	มาก
ความสามารถในการรู้จักตนเอง เท่าทันอารมณ์ ความคิดของตนเอง	3.17	1.10	ปานกลาง
เคารพและเชื่อมั่นในคุณค่าของผู้อื่นและมีทักษะการเข้าใจผู้อื่น	4.45	0.87	มาก
มีความรู้ในเรื่องชุมชนของตนเอง	4.23	1.08	มาก
ภูมิใจในอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนของตนเอง	4.10	0.92	มาก
เคารพในอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนของผู้อื่น	3.75	1.06	มาก

จากตารางที่ 14 ได้แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มอบหมายให้นักเรียนรู้จักการทำงานเป็นทีมในขณะที่มีการเรียนรู้ในชุมชน

“บางครั้งก็เพื่อนไม่ช่วยทำงานเรารู้สึกโกรธ หงุดหงิดเป็นบางครั้ง ซึ่งมันเป็นคนเดิมๆ ที่มีนิสัยอย่างนี้ตั้งแต่เด็กๆ แต่เขาก็มีดีนะคะ บางครั้งงานบางอย่างเขาก็ไม่ถนัด อย่างเช่นถอดบทเรียนนี้เขาไม่ถนัด แต่เวลาแข่งก็พาให้เขาจัดแสดงตัวอย่างนี้เขาจะทำนะคะ เขาก็ไประบายสีบ้านต้นไม้”

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

“เราภูมิใจที่เราทำงานสำเร็จ ความสามัคคี เราได้ความรู้ เราได้ความอดทน เราภูมิใจในผลงานของเรา”

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

“วิธีการแก้ไขปัญหาเช่น เราเป็นคนทำเอง บอกคุณครู และบอกเพื่อนด้วยคำพูดที่ดีๆ มาช่วยกันทำจะได้เสร็จถ้าไม่ช่วยกันทำมันก็จะไม่เสร็จ ซึ่งบางครั้งเขาก็เชื่อ”

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

“มีบางครั้งทำงานไม่เสร็จแต่ก็มีไม่บ่อย ตอนงานไม่เสร็จบางครั้งคุณครูก็ให้ออกสมาทำใหม่”

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

“เราจะเห็นเด็กได้หลายมิติ ทั้งการเรียนและอารมณ์ เห็นแก่ตัวหรือไม่ เราจะเห็นจากกระบวนการกลุ่ม เพราะกิจกรรม Friday มีความกว้างในกิจกรรมที่จะสามารถส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในเชิงบูรณาการ เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ให้มากขึ้นและมีความหลากหลาย เด็กก็ได้แสดงความสามารถออกมาในหลายด้าน”

ครูผู้สอนกิจกรรม Friday is Frydays ระดับประถมศึกษา

จากการเปรียบเทียบการเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนของนักเรียนของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) ที่มีเพศแตกต่างกัน พบว่านักเรียนที่มีเพศต่างกันมีการรับรู้ ว่าตนเองมีความสามารถในการรู้จักตนเอง เท่าทันอารมณ์ ความคิดของตนเองต่างกัน ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 การเปรียบเทียบการเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนของนักเรียนของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) ที่มีเพศแตกต่างกัน

คุณลักษณะ	F	Sig
ความสามารถในการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	-1.14	0.26
ความสามารถในการรู้จักตนเอง เท่าทันอารมณ์ ความคิดของตนเอง	3.41	0.00*
เคารพและเชื่อมั่นในคุณค่าของผู้อื่นและมีทักษะการเข้าใจผู้อื่น	-1.41	0.16
มีความรู้ในเรื่องชุมชนของตนเอง	0.56	0.57
ภูมิใจในอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนของตนเอง	0.92	0.36
เคารพในอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนของผู้อื่น	0.58	0.56

จากตารางที่ 15 แสดงให้เห็นว่าระดับและลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรมส่งผลต่อการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเป็นพลเมืองประชาธิปไตย กล่าวคือนักเรียนหญิงจะมีความสามารถในการบริหารจัดการในงานกลุ่มให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย ในขณะที่เด็วกันนักเรียนชายจะมีการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงนอกชั้นเรียน ดังนั้นการออกแบบการเรียนรู้ที่เปิดกว้างจึงเป็นการเปิดอิสระให้เกิดการเรียนรู้ที่แตกต่าง

“ในการทำกิจกรรมกลุ่มจะมีการแบ่งหน้าที่ เช่น หาข้อมูล การเขียนงานส่ง”

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

“พรายเดย์เป็นการเปิดพื้นที่ให้เด็กหลุดออกจากกรอบ เป็นสิ่งแวดล้อมในการแสดงออกอย่างอิสระ”

ครูผู้สอนกิจกรรม Friday is Fryday ระดับประถมศึกษา

“มองว่าเป็นการให้ประสบการณ์ให้กับเด็ก ไม่ใช่แค่ประสบการณ์ที่ทำให้เกิดทักษะแต่เป็นประสบการณ์ที่แทรกความรู้เข้าไปด้วย และประสบการณ์เหล่านี้จะเริ่มสะสมมาตั้งแต่เด็ก ในที่สุดเขาจะมีทั้งทักษะความรู้ ทักษะคุณธรรม และทักษะชีวิต นั่นคือต้นทุนของเขาสุดท้ายเขาก็จะสามารถคิดวิเคราะห์”

ครูผู้สอนกิจกรรม Friday is Frydays ระดับประถมศึกษา

เมื่อทำการศึกษาคูณลักษณะการเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) แยกตามชั้นปี พบว่า นักเรียนมีการรับรู้ว่าตนเองมี ความสามารถในการ ทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ความสามารถในการรู้จักตนเอง เท่าทันอารมณ์ ความคิดของตนเอง เคารพและเชื่อมั่นในคุณค่าของผู้อื่นและมีทักษะการเข้าใจผู้อื่น มีความรู้ในเรื่องชุมชนของตนเอง ภูมิใจในอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนของตนเอง และเคารพในอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนของผู้อื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของเพศและการรับรู้คุณลักษณะการเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) แยกตามชั้นปี

คุณลักษณะ	F	Sig
ความสามารถในการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	10.99	0.00*
ความสามารถในการรู้จักตนเอง เท่าทันอารมณ์ ความคิดของตนเอง	51.79	0.00*
เคารพและเชื่อมั่นในคุณค่าของผู้อื่นและมีทักษะการเข้าใจผู้อื่น	3.41	0.04*
มีความรู้ในเรื่องชุมชนของตนเอง	19.71	0.00*
ภูมิใจในอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนของตนเอง	11.91	0.00*
เคารพในอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนของผู้อื่น	5.19	0.01*

จากตารางที่ 16 ได้แสดงให้เห็นว่าความสนใจและการเรียนรู้ของนักเรียนที่ระดับชั้นที่แตกต่างกันย่อมส่งผลต่อประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนที่แตกต่างกัน

เมื่อทำการเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างชั้นเรียนกับความสามารถในการ ทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ของนักเรียนของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) พบว่านักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีการรับรู้ ว่าตนเองมีความสามารถในการ ทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ แตกต่างจากนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดัง ตารางที่ 17

ตารางที่ 17 การเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างชั้นเรียนกับความสามารถในการ ทำงานให้บรรลุ ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ของนักเรียนของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา)

ชั้นเรียน	\bar{x}	ป. 4	ป. 5	ป. 6
		4.41	3.85	3.88
ป. 4	4.41		0.56(*)	0.53(*)
ป. 5	3.85			- 0.03
ป. 6	3.88			
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05				

เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของการรับรู้ตนเองว่ามี ความสามารถในการรู้จักตนเอง เท่าทันอารมณ์ ความคิดของตนเอง ของนักเรียนจำแนกตามระดับชั้นที่ศึกษาพบว่านักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 มีการรับรู้ตนเองมีความสามารถในการรู้จักตนเอง เท่าทันอารมณ์ ความคิดของตนเอง แตกต่าง จากนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, นักเรียนที่ ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีการรับรู้ตนเองมีความสามารถในการรู้จักตนเอง เท่าทันอารมณ์ ความคิด ของตนเอง แตกต่างจากนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดัง ตารางที่ 18

ตารางที่ 18 การเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างชั้นเรียนกับ ความสามารถในการรู้จักตนเอง เท่า ทันอารมณ์ ความคิดของตนเองของนักเรียนของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา)

ชั้นเรียน	\bar{x}	ป. 4	ป. 5	ป. 6
		3.73	2.12	2.88
ป. 4	3.73		1.61(*)	0.85(*)
ป. 5	2.12			- 0.76
ป. 6	2.88		0.76(*)	
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05				

เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของการรับรู้ตนเองว่ามี ความเคารพและเชื่อมั่นในคุณค่า ของผู้อื่นและมีทักษะการเข้าใจผู้อื่นของนักเรียนจำแนกตามระดับชั้นที่ศึกษาพบว่า นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 มีการรับรู้ตนเองมีความเคารพและเชื่อมั่นในคุณค่าของผู้อื่นและมีทักษะการเข้าใจผู้อื่นแตกต่าง จากนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 19

ตารางที่ 19 การเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างชั้นเรียนกับความเคารพและเชื่อมั่นในคุณค่าของผู้อื่นและมีทักษะการเข้าใจผู้อื่นของนักเรียนของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา)

ชั้นเรียน	\bar{x}	ป. 4	ป. 5	ป. 6
		4.58	4.17	4.40
ป. 4	4.58		0.41(*)	0.18
ป. 5	4.17			-0.23
ป. 6	4.40			

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของการรับรู้ตนเองว่ามีความรู้ในเรื่องชุมชนของตนเองของนักเรียนจำแนกตามระดับชั้นที่ศึกษาพบว่า นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีการรับรู้ตนเองมีความรู้ในเรื่องชุมชนของตนเอง แตกต่างจากนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีการรับรู้ตนเองมีความรู้ในเรื่องชุมชนของตนเองแตกต่างจากนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 การเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างชั้นเรียนกับการมีความรู้ในเรื่องชุมชนของตนเองของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา)

ชั้นเรียน	\bar{x}	ป. 4	ป. 5	ป. 6
		4.61	4.05	3.51
ป. 4	4.61		0.56(*)	1.10(*)
ป. 5	4.05			0.54(*)
ป. 6	3.51			

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อทำการเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างชั้นเรียนกับ ความภูมิใจในอัตลักษณ์ ตักดีศรีความเป็นชุมชนของตนเองของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) พบว่า นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีภูมิใจในอัตลักษณ์ ตักดีศรีความเป็นชุมชนของตนเองแตกต่างจากนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความภูมิใจในตนเอง แตกต่างจากนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 21

ตารางที่ 21 การเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างชั้นเรียนกับความภูมิใจในอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนของตนเองของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา)

ชั้นเรียน	\bar{x}	ป. 4	ป. 5	ป. 6
		4.34	4.10	3.56
ป. 4	4.34		0.24	0.78(*)
ป. 5	4.10			0.54(*)
ป. 6	3.56			
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05				

เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของความเคารพในอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนของผู้อื่นของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) จำแนกตามระดับชั้นที่ศึกษาพบว่า นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความเคารพในอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนของผู้อื่นแตกต่างจากนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 การเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างชั้นเรียนกับ ความเคารพในอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนของผู้อื่นของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา)

ชั้นเรียน	\bar{x}	ป. 4	ป. 5	ป. 6
		3.91	3.29	3.81
ป. 4	3.91		0.62 (*)	0.10
ป. 5	3.29			-0.52
ป. 6	3.81			
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05				

การบริหาร พื้นที่สร้างสรรค์ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดลที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน

จากนโยบายของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้สถานศึกษาตระหนักถึงความสำคัญและเตรียมความพร้อมด้านวิชาชีพ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง สำรวจความสนใจ ความถนัดและมองเห็นเส้นทางชีวิตในอนาคต เพื่อวางแผนในการศึกษาต่อและเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างมีคุณภาพ เป็นโรงเรียนดีประจำตำบลที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะด้านอาชีพ และการเป็นโรงเรียนทำมาหากินโรงเรียนบ้านเทิน โดยความร่วมมือของผู้บริหาร คณะครู นักเรียน ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับสภาพชุมชนของโรงเรียนบ้านเทิน ได้กำหนดร่วมกันที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะอาชีพสืบทอดจากบรรพบุรุษ สร้างคุณลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน ให้มีความขยัน อดทน ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ กระตือรือร้น สามารถนำไปประกอบอาชีพและสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข โดย

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ในรายวิชาเพิ่มเติม ง 22202 วิชาทุ่งเทินบะหมี่เกี๊ยว กิจกรรมชุมนุม/ความสนใจและกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ สอนนโยบายของรัฐบาล เพื่อส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามกระบวนการเรียนรู้ได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมตามศักยภาพของผู้เรียน

ผลของการดำเนินงานพบว่ากิจกรรมทุ่งเทินบะหมี่เกี๊ยวได้ประสบผลสำเร็จ นักเรียนนำไปแสดงผลงานจัดนิทรรศการและจำหน่ายในสถานที่ต่างๆ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจของคณะครู นักเรียน ผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมซึ่งนักเรียนสามารถนำไปประกอบอาชีพเมื่อจบการศึกษาภาคบังคับได้ อย่างไรก็ตามจากผู้วิจัยต้องการจะศึกษาต่อไปว่ากระบวนการดำเนินงานของกิจกรรมทุ่งเทินบะหมี่เกี๊ยวนั้นสามารถสร้างพลเมืองประชาธิปไตย รู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัลหรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารสถานศึกษาเข้ามาเป็นกรอบในการศึกษา

❖ การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก

สภาพสังคมของนักเรียน

ชุมชนทุ่งเทินเป็นชุมชนที่สมาชิกในชุมชนประกอบอาชีพทำนาและเมื่อหมดฤดูทำนา ก็จะเดินทางไปขายบะหมี่เกี๊ยวที่กรุงเทพฯและจังหวัดใกล้เคียง เช่น ชลบุรี สระบุรี โดยฝากบุตรหลานไว้กับพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ของตนเอง เมื่อเยาวชนไม่ได้อยู่กับพ่อแม่และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้ก้าวเข้ามาในชุมชน ปัญหาต่างๆเริ่มเข้ามาถึงเยาวชนของชุมชนทั้งปัญหาการติดเกมส์คอมพิวเตอร์ ติดโทรศัพท์มือถือ รวมไปถึงการติดยาเสพติด ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนมีเวลาว่างค่อนข้างมากเป็นสาเหตุร่วมอีกด้วย

ในขณะที่เดียวกันนักเรียนบางกลุ่มก็มีปัญหาครอบครัว เช่น พ่อแม่แยกทางกัน หรือฝ่ายหนึ่งเสียชีวิต จึงทำให้ไม่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสม นอกจากนี้นักเรียนบางคนยังมีสุขภาพร่างกายไม่ดีรวมอีกด้วย

จะเห็นได้ว่าโครงการนี้ได้ทำให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างให้มีประโยชน์ซึ่งทำให้ห่างไกลออกจากภาวะเสี่ยงด้านยาเสพติด นอกจากนี้ยังสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวโดยเฉพาะกับนักเรียนที่ขาดแคลน ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจากโครงการเป็นผลที่นักเรียนและชุมชนสามารถเห็นผลเชิงประจักษ์ได้ง่าย

❖ การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน

ภูมิปัญญาในชุมชน

จากการที่ผู้ใหญ่ช่วยแรงงานได้เดินทางไปประกอบอาชีพขายบะหมี่เกี๊ยวทำให้เกิดการเรียนรู้และคิดค้นสูตรบะหมี่เกี๊ยวที่หลากหลาย และนอกจากสูตรเหล่านี้แล้วยังมีการทำเส้นบะหมี่โดยมีโรงงานผลิตอยู่ที่อยุธยา จึงจะเห็นได้ว่าความเข้มแข็งภูมิปัญญาบะหมี่เกี๊ยวนั้นเป็นความเข้มแข็งที่ครบกระบวนการ

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าชุมชนจะมีความชำนาญในกระบวนการทำบะหมี่เกี๊ยวแล้ว แต่ก็พบว่าสมาชิกที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาเหล่านั้นเกิดความรู้สึกไม่ภูมิใจในอาชีพของตน สะท้อนจากคำบอกกล่าวหากมีผู้มาถามว่าทำงานอะไร ก็จะตอบไปว่า “ทำงานค้าขายที่กรุงเทพฯ” โดยไม่ได้ระบุว่าขายอะไร

จะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาของชุมชนแห่งนี้มี 2 มิติคือทั้งด้านความเข้มแข็งและความอ่อนแอ ด้านความเข้มแข็งคือการประกอบอาชีพหลายครอบครัวและมีความชำนาญสามารถพัฒนาสูตรเป็นของตนเอง แต่ในขณะที่เดียวกับผู้ประกอบการเหล่านี้ก็ยังไม่เกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาอันมีคุณค่าของตน

หลักสูตรการงานพื้นฐานอาชีพ

กิจกรรมบะหมี่ทุ่งเหิน เป็นกิจกรรมที่ได้รับการบรรจุอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยเน้นการประกอบอาชีพที่มีสาระที่เกี่ยวข้องกับทักษะที่จำเป็นต่ออาชีพ เห็นความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม และเจตคติที่ดีต่ออาชีพ ใช้เทคโนโลยีได้เหมาะสม เห็นคุณค่าของอาชีพสุจริต และเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ

เมื่อกิจกรรมได้ถูกบรรจุอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีจึงทำให้ไม่มีปัญหาในการเชื่อมโยงวัตถุประสงค์การเรียนรู้เข้ากับตัวชีวิตการเรียนรู้

❖ เป้าหมาย

เป้าหมายของโครงการบะหมี่เกี่ยวคือ การสร้างทักษะการประกอบอาชีพให้กับนักเรียน สร้างความภาคภูมิใจในอาชีพของผู้ปกครอง และการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

การสร้างทักษะประกอบอาชีพให้กับนักเรียนสามารถเกิดขึ้น เนื่องจากนักเรียนบางส่วนมีปัญหาทางครอบครัว ดังนั้นการที่นักเรียนมีทักษะในการประกอบอาชีพย่อมทำให้นักเรียนมีเครื่องมือในการเลี้ยงชีพต่อไป รวมทั้งยังเป็นการสร้างลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน ได้แก่ ความขยัน อดทน ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ กระตือรือร้น นอกจากนี้ การเข้าร่วมกิจกรรมระหว่างศึกษาอยู่ทำให้นักเรียนมีเงินจำนวนหนึ่งที่สามารถนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้

กระบวนการทำบะหมี่เกี่ยวได้ฝึกทักษะชีวิตให้กับนักเรียน

การสร้างความภาคภูมิใจในอาชีพของผู้ปกครอง การที่นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในอาชีพของผู้ปกครองย่อมสร้างกำลังใจให้กับผู้ปกครองและเกิดความภาคภูมิใจในอาชีพของตน และในขณะที่เดียวกันทำให้นักเรียน

เกิดการเรียนรู้ถึงความยากลำบากในการทำงานของผู้ปกครองในการส่งเสียให้ตนเองได้เล่าเรียน ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดความกตัญญูและตั้งใจเรียนให้สมกับที่ผู้ปกครองตั้งความหวังไว้ให้ นอกจากนี้ความภาคภูมิใจที่เกิดขึ้นในตัวผู้ปกครองจะได้เป็นแรงขับเคลื่อนให้คนเหล่านี้หันกลับมาพัฒนาชุมชนต่อไป

“การคิดจะเริ่มตั้งแต่ได้รับงานมาว่างประมาณเท่าไร จะวางแผนในการซื้อวัตถุดิบอย่างไร มีสิ่งใดที่ยังไม่ต้องซื้อ”

ครูผู้รับผิดชอบโครงการทุ่งเทินบะหมี่เกี๊ยว

การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์เป็นเป้าหมายที่ถูกตั้งขึ้นเนื่องจากนักเรียนใช้เวลาว่างไม่เป็นประโยชน์ จึงก่อให้เกิดปัญหาเรื่องการติดยาเสพติด การใช้โทรศัพท์มือถือเพื่อเล่นอินเทอร์เน็ต เพราะกระบวนการของบะหมี่เกี๊ยวนั้นต้องใช้เวลา ตั้งแต่การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ การขาย และการจัดการหลังการขาย

“เด็กเข้าร่วมกิจกรรมแล้วมีความเปลี่ยนแปลงเป็นเด็กที่ดี มีผลการเรียนที่ดีขึ้น พ่อแม่ก็ชอบ ให้การสนับสนุนให้มาเข้าร่วมกิจกรรม”

ครูผู้รับผิดชอบโครงการทุ่งเทินบะหมี่เกี๊ยว

“การทำบะหมี่เกี๊ยวทำให้เราไม่ติดเกมส์ เราก็ชอบเล่นโทรศัพท์ แต่เมื่อมีงานเราก็สามารถวางลงได้”

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

เป้าหมายของโครงการนี้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน จากการศึกษาพบว่าชุมชนได้รับรู้ถึงการบรรลุเป้าหมายของโครงการ ตั้งแต่ระยะเริ่มต้น ด้วยเหตุนี้ชุมชนจึงให้การสนับสนุนกิจกรรมของโครงการอย่างต่อเนื่อง เช่น การร่วมเดินทางไปเป็นที่ปรึกษาในการออกร้านในช่วงแรก ร่วมพัฒนาสูตรเส้นบะหมี่ ตลอดจนการจัดหาผู้บริจาคที่มาจากเครือข่ายทางสังคมของคนในชุมชน ให้บริจาคทุนในการซื้อเครื่องมือผลิตเส้นบะหมี่ ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าโรงเรียนได้มีการสื่อสารให้ชุมชนเห็นกระบวนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ผ่านการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา ผ่านการร่วมพัฒนาสูตร หรือแม้กระทั่งเข้าร่วมในฐานะผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อออกอากาศในรายการต่างๆของสถานีโทรทัศน์ที่มาทำข่าว

❖ การวางกลยุทธ์

จากการศึกษาพบว่าโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดลได้มีการวางกลยุทธ์เพื่อสนับสนุนให้การจัดกิจกรรม บะหมี่เกี๊ยวเงินล้าน ให้บรรลุเป้าหมาย คือ กลยุทธ์ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน กลยุทธ์ด้านชุมชน ดังนี้

กลยุทธ์ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

จากการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของโครงการทุ่งเทินบะหมี่เกี๊ยวนั้นได้มีการจัดหลักสูตรให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยแต่ละหลักสูตรนั้นมีการออกแบบจัดวางให้มีความสอดคล้องกับศักยภาพของนักเรียนตามช่วงวัยที่เหมาะสม โดยนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาจะเน้นในงานบริการ ส่วนนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาจะเน้นการผลิตและการขายรวมทั้งการปฏิบัติในสถานการณ์จริง

“ที่โรงเรียนสอนจะเป็นกระบวนการที่สอนให้เขาทำอะไร คิดอย่างไร อยากรู้ก็ตามเด็กบางคนก็มีระดับการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน เพราะมีความเขินอาย เข้ามาก็มาทำอยู่ แต่ว่าจะอยู่แบบหลบๆ แต่พอครูเรียกให้มาทำงานช่วยบ่อยๆก็จะค่อยๆเข้ามา”

ครูผู้รับผิดชอบโครงการทุ่งเทินบะหมี่เกี๊ยว

“เราได้เรียนการคำนวณรายรับ รายจ่าย มีการวางแผนงาน ทั้งอุปกรณ์ สถานที่”

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวได้ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนและครบกระบวนการโดยเฉพาะในประเด็นเรื่องการบริหารจัดการ ซึ่งมีความแตกต่างจากการเรียนรู้จากผู้ปกครอง ความแตกต่างในส่วนนี้ทำให้ผู้ปกครองบางส่วนที่ยังไม่เห็นความสำคัญของโรงเรียนในฐานะผู้ถ่ายทอดความรู้บะหมี่เกี๊ยวได้กลับมาเห็นความสำคัญหลังจากเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับบุตรหลานของตน

การดำเนินงานเพื่อปฏิบัติการขายตามที่มีงานต่างๆสั่งมานั้น จำเป็นที่จะต้องมีการเดินทางออกไปนอกสถานที่อาจส่งผลกระทบต่อการศึกษา ดังนั้นจึงมีการจัดแบ่งสลับชุดของนักเรียนในแต่ละทีม ตามระดับชั้นปีและพิจารณาว่าไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการศึกษา อยากรู้ก็ตามยังมีการพิจารณาให้นักเรียนที่มีความจำเป็นด้านการเงิน เนื่องจากสถานภาพของครอบครัวยากจน ได้ออกไปปฏิบัติหน้าที่บ่อยครั้งกว่านักเรียนคนอื่น

“จะกลุ่มเดียวเด็กก็จะไม่ได้เรียน ต้องมีการกระจายกันไปเพราะหากกระจายสามารถสลับเวลา หรือเรียนเพิ่มเติมได้ เด็กทุกคนสามารถเป็นตัวตายตัวแทนได้ แต่เราจะต้องเอาเรื่องเรียนมาก่อน”

ครูผู้รับผิดชอบโครงการทุ่งเทินบะหมี่เกี๊ยว

การบริหารจัดการที่เป็นระบบและโปร่งใสของโรงเรียนได้นำความเชื่อถือไปยังผู้ปกครอง เพราะเมื่อโครงการสามารถพัฒนานักเรียนได้ ผู้ปกครองต่างมีความต้องการที่จะให้บุตรหลานของตนได้เข้า

ร่วมกิจกรรมในการออกร้านขายมะหมีเกี่ยวกับโรงเรียน ซึ่งความเชื่อที่ผู้ปกครองมีให้กับโรงเรียนนำไปสู่ความช่วยเหลือโดยเฉพาะการช่วยพัฒนาสูตรและจัดหาผ้าป่ามาพัฒนาโครงการ

“ตอนนี้โรงเรียนมีเครื่องทำมะหมีซึ่งเป็นเครื่องมือสอง ที่ซื้อได้จากเงินบริจาคของนายจ้างที่คนในชุมชนที่ไปทำงานไปด้วย จำนวน 26,000 บาท”

ครูผู้รับผิดชอบโครงการทุ่งเทินมะหมีเกี่ยว

อย่างไรก็ตามนอกจากจะมีการบริหารจัดการด้านผู้เรียนแล้ว โรงเรียนก็ได้มีการบริหารจัดการด้านผู้สอนเช่นกัน กล่าวคืออาจารย์ผู้สอนจะมีการจัดการสอนเสริมในรายวิชาที่นักเรียนอาจจะเรียนไม่ครบ และจะยึดหลักเรื่องเรียนสำคัญเป็นอันดับแรก

ดังนั้นการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างอาจารย์ผู้สอนต่างสาระการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าคณะอาจารย์ผู้สอนต่างมีความเข้าใจว่ากิจกรรมมะหมีเกี่ยวนั้นสามารถบูรณาการเข้าไปสู่บทเรียนของรายวิชาที่หลากหลาย เช่น การคิดกำไรขาดทุนในวิชาคณิตศาสตร์ การทำงานร่วมกับผู้อื่นในวิชาหน้าที่พลเมือง เป็นต้น และที่สำคัญคณะอาจารย์ผู้สอนต่างมีความสามัคคีและมีการรับรู้ว่าการเกี่ยวมะหมีเกี่ยวเป็นกิจกรรมพัฒนานักเรียนของโรงเรียนไม่ใช่แค่กลุ่มสาระการงานอาชีพเท่านั้น

หลังจากเป้าหมายระยะแรกบรรลุแล้ว โรงเรียนได้มีการพัฒนางานของมะหมีเกี่ยวออกไปตามวัตถุประสงค์ที่ปรุงอาหาร ได้แก่ ผัก หมู ไข่คือโรงเรียนจะเป็นผู้ผลิตวัตถุดิบเหล่านี้เอง โดยได้มีการแบ่งนักเรียนรับผิดชอบในแต่ละงานเช่น แบ่งแปลงปลูกหอม ผักกวางตุ้ง และโรงเรียนจะเป็นรับซื้อผักเหล่านั้นจากนักเรียน ดังนั้นนักเรียนจะได้เรียนรู้กระบวนการบริหารจัดการตั้งแต่การผลิตวัตถุดิบจนถึงกระบวนการขาย นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของมะหมีเกี่ยวจากการเป็นมะหมีที่ผลิตจากนักเรียนในชุมชนที่มีอาชีพขายมะหมีเกี่ยวมาเป็นมะหมีเกี่ยวที่ผลิตนั้นผลิตจากวัตถุดิบปลอดสารพิษ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคมีความต้องการอย่างมากในปัจจุบัน

แปลงผักที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตมะหมีเกี่ยวที่นักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ

“ตอนนี้เรากำลังต่อยอดบะหมี่เกี๊ยว มีการปลูกผัก การเลี้ยงสัตว์ โดยไม่ใช้สารเคมี และขยายความรู้เหล่านี้ไปยังครอบครัวของเขาด้วย เราให้เด็กดูและแปลงผักด้วยตนเอง แล้วโรงเรียนจะรับซื้อไปเงินจากการการขายก็เป็นของเด็ก อย่างครูจะไปกินผักของเด็กก็ต้องจ่ายเงินนะ เราฝึกกระบวนการบริหารจัดการ”

ครูผู้รับผิดชอบโครงการทุ่งเทินบะหมี่เกี๊ยว

“เส้นของเราไม่ใส่สารกันบูด เราจะเน้นธรรมชาติและมีแนวคิดว่าจะแพ็คขายเหมือนอาหารใน 7-11 เพราะตั้งใจว่าจะพยายามต่อยอดให้เป็นธุรกิจเพื่อสังคม โดยสนใจแนวทางของโครงการนักรักกินน้อยมีคุณธรรม”

ครูผู้รับผิดชอบโครงการทุ่งเทินบะหมี่เกี๊ยว

“พอมีเครื่องทำเส้นทำให้เราเรียนรู้ทั้งกระบวนการ เราสามารถพัฒนางานได้ นอกจากเพียงการทำหมูแดง เส้นบะหมี่ของเราไม่ใส่สารกันบูด เส้นบะหมี่ของเราอยู่ได้แค่ 1 อาทิตย์ เราคำนึงถึงผู้บริโภค เราไม่ใส่สารกันบูดสารกันรา”

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

การพัฒนาทางด้านดังกล่าวทำให้นักเรียนได้เห็นพัฒนาการของตนเองและโครงการอย่างเป็นรูปธรรม นำไปสู่ความสนใจที่จะพัฒนาการเรียนรู้ต่อไป สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการจัดทำกิจกรรมบะหมี่เกี๊ยวนั้นสามารถพัฒนากิจกรรมได้อีกเป็นจำนวนมากทั้งในด้านการผลิตรวมไปถึงการจัดจำหน่าย

กลยุทธ์ด้านชุมชน

โครงการทุ่งเทินบะหมี่เกี๊ยว เป็นโครงการที่การสนับสนุนจากชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากภูมิปัญญาด้านการทำบะหมี่เกี๊ยวนั้นเป็นภูมิปัญญาของชุมชน และการสนับสนุนนั้นจำเป็นต้องเข้ามาทั้งในช่วงการเริ่มต้นและการดำเนินกิจกรรม

1) การสร้างให้ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของบะหมี่เกี๊ยวในฐานะเอกลักษณ์ด้านอาชีพที่บรรพบุรุษสร้างให้ลูกหลานได้สืบทอดและเอกลักษณ์ของความขยันของชาวบ้านทุ่งเทิน

จากผลการวิเคราะห์ของชุมชนและโรงเรียนที่พบว่าชาวบ้านทุ่งเทินที่ประกอบอาชีพทำบะหมี่เกี๊ยวไม่มีความภูมิใจในอาชีพของตนเอง ทั้งที่เป็นอาชีพสุจริตที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวในขณะเดียวกันการที่โครงการทุ่งเทินบะหมี่เกี๊ยวจะประสบผลสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้นั้น นอกจากจะต้องได้รับความร่วมมือจากปราชญ์ด้านอาชีพบะหมี่เกี๊ยวแล้ว ยังต้องการความรู้สึภาคภูมิใจในอาชีพบะหมี่เกี๊ยวของชุมชนเป็นเครื่องมือสนับสนุนด้วยทั้งนี้เนื่องจากความภาคภูมิใจที่ชุมชนมีจะส่งผลต่อความภาคภูมิใจของผู้เข้าร่วมโครงการเช่นกัน ดังนั้นเมื่อโรงเรียนได้มีการดำเนินงานร่วมกับมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก นำนักเรียนเข้าร่วมกระบวนการผลิตสื่อสร้างสรรค์โดยการจัดทำภาพยนตร์สั้นเพื่อแสดงให้เห็นว่าอาชีพบะหมี่เกี๊ยวเป็นอาชีพที่ผู้ปกครองทำเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว โดยเป็นการถ่ายทำสารคดีผู้ประกอบการอาชีพขายบะหมี่เกี๊ยวในสถานที่ต่างๆเช่นกรุงเทพฯเขตปริมณฑล อยุธยา สระบุรี ลพบุรี รวมทั้งการถ่ายทำ VDR เพลงทุ่งเทินบะหมี่เกี๊ยวกิจกรรมดังกล่าวได้นำสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้ให้

ข้อมูล ผู้แสดง โดยมีนักเรียนเป็นผู้ถ่ายทำภายใต้การดูแลจากทีมีวิทยากรจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัย
กรุงเทพ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

**จากกระบวนการผลิตสื่อทั้งสองผลงานได้สร้างความตระหนักถึงคุณค่าของบะหมี่เกี๊ยวใน
ชุมชนมากกว่าการเป็นเพียงอาชีพในการหาเลี้ยงชีพ แต่ได้แสดงถึงความวิริยะอุตสาหะ ความอดทน อันเป็น
เอกลักษณ์ของชาวทุ่งเทิน**

2) การสร้างให้ชุมชนให้การสนับสนุนให้โรงเรียนเป็นผู้จัดกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญา

ในช่วงแรกถึงแม้คณะกรรมการสถานศึกษาจะให้การสนับสนุนการสืบสานการทำบะหมี่เกี๊ยวใน
โรงเรียนก็ตาม แต่ยังมีผู้ปกครองของนักเรียนบางกลุ่มยังไม่เชื่อมั่นในศักยภาพของโรงเรียนที่จะเป็นผู้จัดกระบวนการ
เรียนรู้เพราะมีความเชื่อว่าการถ่ายทอดกระบวนการทำบะหมี่เกี๊ยวนั้นผู้ปกครองก็ได้สอนบุตรหลานอยู่แล้ว ดังนั้นการ
จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนจึงไม่ใช่สิ่งที่แปลกใหม่หรือจะสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชนหรือในตัวบุตร
หลานของตน

“ชุมชนบอกว่าพ่อแม่ก็สอนได้ แต่เขาไม่รู้ว่าก่อนอายุ 15 ปีเด็กไปใช้เวลาที่ไม่มีประโยชน์ ดังนั้นการที่
โรงเรียนมาจัดการเรียนให้จึงทำให้เด็กใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เพราะกว่ารออายุ 15 ปีแล้วพ่อแม่ไปสอน เด็กอาจจะ
ติดยากก็ได้”

ครูผู้รับผิดชอบโครงการทุ่งเทินบะหมี่เกี๊ยว

อย่างไรก็ตามหลังจากการดำเนินกิจกรรมพบว่าทัศนคติของผู้ปกครองเหล่านี้ได้มีการเปลี่ยนแปลง
เนื่องจากได้ผลเชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นกับบุตรหลานของตน ได้แก่ การมีระเบียบวินัย การลดเวลาในการใช้
โทรศัพท์มือถือ รวมไปถึงการมีรายได้เป็นของตนเอง

“แต่ก่อนวิ่งตามจับแต่เด็กดกมาก แต่เดี๋ยวนี้เด็กอยู่กับเราไม่มีเวลาไปทำเรื่องอย่างนั้น”

ครูผู้รับผิดชอบโครงการทุ่งเทินบะหมี่เกี๊ยว

“สิ่งที่ปรากฏขึ้นคือคะแนนในการสอบ O-net ของนักเรียนของทั้งระดับ ป. 6 และ ม. 3 เพิ่มขึ้น อาจจะ
เป็นเพราะกิจกรรมทำให้ฝึกกระบวนการคิด มีความรับผิดชอบ”

ครูผู้รับผิดชอบโครงการทุ่งเทินบะหมี่เกี๊ยว

“บะหมี่เกี๊ยวช่วยแก้ปัญหาเด็กติดยาเสพติดจริง ๆ เพราะเราใช้เวลาว่างของเราทำบะหมี่เกี๊ยว และ
กิจกรรมนี้ทำให้เราได้พบปะเพื่อนต่างวัย พี่ๆก็ช่วยดูแลน้องๆ”

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

จากการศึกษาพบว่าสาเหตุที่ทำให้กระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนได้ผลว่าการเรียนจากผู้ปกครอง คือ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เป็นระบบ เนื้อหาการสอนที่ครอบคลุมไปถึงระบบการบริหารจัดการ รวมทั้งการฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้นั้นครอบคลุมในหลายมิติ ดังนั้นการที่จะทำให้ชุมชนยอมรับนั้นจำเป็นที่จะต้องใช้ระยะเวลา การสื่อสารในช่วงแรกอาจสร้างเพียงการรับรู้แต่การที่จะสามารถสร้างทัศนคติที่ดีและนำไปสู่การสนับสนุนนั้นจำเป็นต้องอาศัยผลการดำเนินงานเป็นสำคัญ

ดังนั้นผลการดำเนินงานที่บรรลุดังเป้าหมายที่โรงเรียนได้ตั้งไว้และมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้ทำให้โครงการนี้ได้รับการสนับสนุน

นอกจากนั้นการศึกษายังพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โรงเรียนได้รับการสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นสูตรในการทำเส้นบะหมี่ น้ำซุ๊ป หมูแดง ซึ่งมีรายละเอียดเป็นจำนวนมาก แต่ความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทำให้ปราชญ์ซึ่งเป็นเจ้าของสูตรมีความเชื่อว่าโรงเรียนทำบะหมี่เพื่อพัฒนานักเรียน ซึ่งเป็นบุตรหลานของตน ไม่ได้ทำเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ นอกจากให้สูตรแล้วในช่วงแรกในการออกร้านจำหน่ายแต่ละครั้งจะมีปราชญ์ร่วมดูแลนักเรียนด้วย

ความสัมพันธ์อันดีที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากสมาชิกในชุมชนล้วนแต่เคยเป็นลูกศิษย์ของโรงเรียนและเมื่อเติบโตมีหน้าที่การงานก็เข้ามามีส่วนร่วมในฐานะกรรมการสถานศึกษา ในขณะเดียวกันเมื่อชุมชนมีเทศกาลงานบุญ ประเพณีต่าง ๆ โรงเรียนก็ได้เข้าร่วมทุกครั้ง ความสัมพันธ์ดังกล่าวยังสร้างการสนับสนุนโครงการในรูปแบบของการสนับสนุนเงินผ้าป่าเพื่อซื้อรถยนต์ให้นักเรียน ซึ่งก็ได้ใช้ประโยชน์ในการออกร้านจำหน่ายบะหมี่เกี่ยวหรือการที่สมาชิกในชุมชนได้เข้าไปทำงานเป็นแม่บ้านในกรุงเทพมหานคร และได้ชักชวนให้เจ้าของบริษัทบริจาคเงินเพื่อซื้อเครื่องผลิตเส้นบะหมี่ให้กับโรงเรียน ซึ่งการที่โรงเรียนได้เครื่องผลิตเส้นบะหมี่ในครั้งนั้นได้ส่งผลต่อการพัฒนางานมากยิ่งขึ้นเพราะก่อนหน้านี้จะมีเครื่องผลิตเส้นนั้น โรงเรียนจะรับซื้อจากโรงงานผลิตเส้นที่จังหวัดอยุธยา

ดังนั้นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนและชุมชนอันนำไปสู่ความร่วมมือนั้นเกิดจากการแสดงบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนที่พึงประสงค์ของชุมชนนั่นเอง

❖ การวัดประเมินผล

นอกจากการประเมินผลตามตัวชี้วัดในการสอบวัดผลในหลักสูตรแล้ว หลังจากการออกร้านแต่ละครั้งจะมีการประเมินผลการทำงานของแต่ละฝ่ายว่ามีความบกพร่องด้านใดบ้าง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข

“เมื่องานเสร็จแล้วเราก็มาคุยกันว่า มีข้อผิดพลาดอะไรเกิดขึ้นบ้าง เช่น เวลาที่ลืมน้ำมันแล้วปัญหาที่เกิดขึ้นคืออะไร เช่น เพราะเราลืมน้ำมันของก่อนขึ้นรถ ดังนั้นคราวหน้าเราต้องเช็คของก่อน เพราะเวลาที่ลืมน้ำมันลำบาก ต้องขอยืมจากเจ้าภาพ หรือต้องเสียค่าน้ำมันรถ และ เวลาเพื่อกลับมาเอาของ”

ครูผู้รับผิดชอบโครงการทุ่งเทินบะหมี่เกี่ยว

**การประเมินผลดังกล่าวสามารถพัฒนาให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทั้งใน
ด้านการทำงานและการทำงานร่วมกับผู้อื่น**

❖ **ผลการปฏิบัติงาน**

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาผลการปฏิบัติงานว่ากระบวนการดำเนินงานของโครงการบะหมี่เกี๊ยวทุ่งเทิน นั้นสามารถสร้างผู้เรียนให้มีลักษณะของพลเมืองประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัลหรือไม่ ทั้งนี้เนื่องจากพลเมืองดังกล่าวจำเป็นต้องมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ ซึ่งจากผลการศึกษากระบวนการดำเนินงานของโครงการบะหมี่เกี๊ยวทุ่งเทินพบว่ามีการบวนการที่ฝึกให้ผู้เรียนได้มีกระบวนการคิด วิเคราะห์ โดยได้ทำการสำรวจจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – มัธยมศึกษาปีที่ 3 ทุกคน ผลการศึกษาพบว่า

นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 57) เพศชาย (ร้อยละ 43) ศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (ร้อยละ 27.9) รองลงมาคือชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (ร้อยละ 20.9) และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ร้อยละ 18.6) ดังแสดงในตารางที่ 23

ตารางที่ 23 จำนวนและร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทิน
โมเดล

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน (n=86)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	37	43
	หญิง	49	57
ชั้นเรียน	ประถมศึกษาปีที่ 4	24	27.9
	ประถมศึกษาปีที่ 5	18	20.9
	ประถมศึกษาปีที่ 6	16	18.6
	มัธยมศึกษาปีที่ 1	8	9.30
	มัธยมศึกษาปีที่ 2	7	8.10
	มัธยมศึกษาปีที่ 3	13	15.10

จากการศึกษาการใช้สื่อของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนทุ่งเทิน พบว่านักเรียนส่วนใหญ่รับรู้ว่าคุณเองมีการเรียนรู้สังคมจากผู้สอน (ค่าเฉลี่ย 4.31 ระดับมาก) รองลงมาคือการเรียนรู้สังคมจากผู้ปกครอง (ค่าเฉลี่ย 4.17 ระดับมาก) และการเรียนรู้สังคมจากสื่อกระจายเสียง (ค่าเฉลี่ย 4.13 ระดับมาก) ดังแสดงในตารางที่ 24

ตารางที่ 24 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การใช้สื่อของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนทุ่งเทิน

คุณลักษณะ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ
การเรียนรู้สังคมจากสื่อกระจายเสียง	4.13	0.70	มาก
การเรียนรู้สังคมจากสื่ออินเทอร์เน็ต	3.43	0.89	ปานกลาง
การเรียนรู้สังคมจากผู้ปกครอง	4.17	0.77	มาก
การเรียนรู้สังคมจากผู้สอน	4.31	0.69	มาก
การเรียนรู้สังคมจากเพื่อน	3.83	0.81	มาก

จากตารางที่ 24 แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีการเรียนรู้สังคมโดยเชื่อมโยงระหว่าง ผู้สอนที่สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ กับผู้ปกครองก็คือปราชญ์ชุมชนในการให้ความรู้ด้านบะหมี่เกี๊ยว

จากการเปรียบเทียบการใช้สื่อของนักเรียนโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดลที่มีเพศแตกต่างกันมีการใช้สื่อไม่แตกต่างกัน ดังตารางที่ 25

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบการใช้สื่อของนักเรียนโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล ที่มีเพศแตกต่างกัน

คุณลักษณะ	t	Sig
การรับรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมจากสื่อกระจายเสียง	-0.22	0.83
การรับรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมจากสื่ออินเทอร์เน็ต	0.70	0.49
การรับรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมจากผู้ปกครอง	-1.42	0.16
การรับรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมจากคุณครู	-0.92	0.36
การรับรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมจากเพื่อน	-1.96	0.05

เมื่อทำการเปรียบเทียบการใช้สื่อของนักเรียนโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดลที่มีระดับชั้นต่างแตกต่างกัน พบว่านักเรียนที่เรียนในระดับชั้นต่างกันมีการใช้สื่อเพื่อเรียนรู้สังคมไม่แตกต่างกันดังตารางที่ 26

ตารางที่ 26 การเปรียบเทียบการใช้สื่อของนักเรียนโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดลที่มีระดับชั้นต่างแตกต่างกัน

คุณลักษณะ	F	Sig
การเรียนรู้สังคมจากสื่อกระจายเสียง	1.74	0.13
การเรียนรู้สังคมจากสื่ออินเทอร์เน็ต	2.05	0.08
การเรียนรู้สังคมจากผู้ปกครอง	0.88	0.50
การเรียนรู้สังคมจากผู้สอน	0.92	0.47

การเรียนรู้สังคมจากเพื่อน	1.89	0.11
---------------------------	------	------

จากการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนทุ่งเทิน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่รับรู้ว่าคุณค่าต่อการเรียนรู้ของข้อมูลให้มีความถูกต้องก่อนนำเสนอ (ค่าเฉลี่ย 4.40 ระดับมาก) รองลงมาคือ การรับรู้ว่ามีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของตนเอง (ค่าเฉลี่ย 4.35 ระดับมาก) และการการหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย (ค่าเฉลี่ย 4.21 ระดับมาก) ดังแสดงในตารางที่ 27

ตารางที่ 27 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนทุ่งเทิน

คุณลักษณะ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
การหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย	4.21	0.87	มาก
การรับรู้ว่ามีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของตนเอง	4.35	0.81	มาก
การตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องก่อนนำเสนอ	4.40	0.69	มาก

จากตารางที่ 27 แสดงให้เห็นว่านักเรียน มีการตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องก่อนนำเสนอ ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าด้วยลักษณะของกิจกรรมที่เป็นการประกอบอาหาร ซึ่งหากมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นย่อมส่งผลเสียอย่างเห็นได้ชัดเจน

จากการเปรียบเทียบการเท่าทันสื่อของนักเรียนโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดลที่มีเพศแตกต่างกันพบว่า นักเรียนที่มีเพศแตกต่างกันมี การหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และการรับรู้ว่ามีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของตนเอง แตกต่างกัน ดังตารางที่ 28

ตารางที่ 28 การเปรียบเทียบการเท่าทันสื่อ ของนักเรียน โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดลที่มีเพศแตกต่างกัน

คุณลักษณะ	t	Sig
การหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย	-3.01	0.00*
การรับรู้ว่ามีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของตนเอง	-3.45	0.00*
การตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องก่อนนำเสนอ	-1.36	0.18

จากตารางที่ 28 ถึงแม้ว่าการหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และการรับรู้ว่ามีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของตนเอง แตกต่างกันแต่การตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องก่อนนำเสนอ นั้นไม่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าเนื่องจากลักษณะ กิจกรรมที่เป็นการประกอบอาหาร ซึ่งหากมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นย่อมส่งผลเสียอย่างเห็นได้ชัดเจน จึงให้ความสำคัญในการตรวจสอบข้อมูลมาก ซึ่งสอดคล้องกับตารางที่ 26

จากการเปรียบเทียบการ รู้เท่าทันสื่อ ของนักเรียน โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดลที่มี ระดับชั้นต่างแตกต่างกัน พบว่านักเรียนที่เรียนในระดับชั้นต่างกันมีการรับรู้ว่ามีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของตนเองแตกต่างกันดังตารางที่ 29

ตารางที่ 29 การเปรียบเทียบการ รู้เท่าทันสื่อ ของนักเรียน โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดลที่มีระดับชั้นต่างแตกต่างกัน

คุณลักษณะ	F	Sig
การหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย	1.19	0.32
การรับรู้ว่ามีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของตนเอง	2.36	0.05*
การตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องก่อนนำเสนอ	2.03	0.09

เมื่อทำการเปรียบเทียบเป็นรายคู่พบว่านักเรียนที่เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีการรับรู้ว่ามีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของตนเองแตกต่างจากนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 30

ตารางที่ 30 การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างชั้นเรียนกับการเรียนรู้ว่ามีคุณค่าต่อการเรียนรู้

ชั้นเรียน	\bar{x}	ป. 4	ป. 5	ป. 6	ม. 1	ม. 2	ม. 3
		4.71	4.50	4.13	4.13	4.43	4.08
ป. 4	4.71		0.21	0.58 (*)	0.58	0.28	0.63(*)
ป. 5	4.50			0.37	0.37	0.07	0.42
ป. 6	4.13					-0.30	0.05
ม. 1	4.13					-0.30	0.05
ม. 2	4.43						0.35
ม. 3	4.08						
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05							

จากตารางที่ 30 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าสาเหตุที่ทำให้ให้นักเรียนที่เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีการเรียนรู้ว่ามีคุณค่าต่อการเรียนรู้มากกว่านักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นช่วงที่จะต้องมีการสอบเรียนต่อรวมทั้ง ทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน จึงทำให้การเรียนรู้ผ่านสื่อมีระดับที่ลดน้อยลง

จากการศึกษาการเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนของ กลุ่มโรงเรียนทุ่งเทิน พบว่านักเรียนส่วนใหญ่รับรู้ว่าคุณมีความสามารถในการ ทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (ค่าเฉลี่ย 4.48 ระดับมากที่สุด) รองลงมาคือความ ภูมิใจในอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนของตนเอง (ค่าเฉลี่ย 4.38 ระดับมาก) และการเคารพ ในอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนของผู้อื่น (ค่าเฉลี่ย 4.37 ระดับมาก) ดังแสดงในตารางที่ 31

ตารางที่ 31 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการรับรู้คุณลักษณะการเป็นพลเมือง ประชาธิปไตยของนักเรียนของกลุ่มโรงเรียนทุ่งเทิน

คุณลักษณะ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ
ความสามารถในการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	4.48	0.70	มากที่สุด
ความสามารถในการรู้จักตนเอง เท่าทันอารมณ์ ความคิดของตนเอง	3.76	0.63	มาก
เคารพและเชื่อมั่นในคุณค่าของผู้อื่นและมีทักษะการเข้าใจผู้อื่น	4.06	0.80	มาก
มีความรู้ในเรื่องชุมชนของตนเอง	4.09	0.70	มาก
ภูมิใจในอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนของตนเอง	4.38	0.71	มาก
เคารพในอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนของผู้อื่น	4.37	0.70	มาก

จากตารางที่ 31 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าลักษณะของการเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียน มีความสอดคล้องกับรูปแบบกิจกรรมบะหมี่เกี๊ยว ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชุมชน ในขณะเดียวกันเมื่อนักเรียนได้ ออกเรือนอกชุมชนก็ได้ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้และเคารพในภูมิปัญญาของชุมชนอื่นเช่นกัน

“การทำงานเป็นทีม มีความรับผิดชอบ มีความสามัคคี มีความอดทนเพราะกระบวนการบะหมี่เกี๊ยวมี เยอะ มีคนเข้ามาเกี่ยวข้องมาก และต้องทำเสร็จในเวลาที่กำหนด”

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

“เคยใช้เฟสบุ๊คโพสต์เรื่องของตัวเอง หนูโพสต์ว่าหนูภูมิใจมากนะคะ ที่โรงเรียนเราเป็นโรงเรียน บะหมี่เกี๊ยวโรงเรียนเดียวในศรีสะเกษ และเรายังได้เรียนรู้และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพบุรุษ ก็มีคอมเมนต์มา ให้พวกเราสู้ๆ อย่าไปอายที่บรรพบุรุษของเราขายบะหมี่เกี๊ยว บรรพบุรุษได้ส่งให้เราเรียนสูงเราภูมิใจ”

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

“เรียนรู้ทักษะการทำบะหมี่เกี๊ยวไปประกอบอาชีพได้ ในขณะเดียวกันก็ได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น”

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

“เรารู้ว่าผู้ประกอบการทำงานเหนื่อยขนาดไหนกว่าที่จะได้เงินมา เพราะเราทำแค่นี้เรายังเหนื่อย”

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

“เมื่อเด็ก ๆ มีผลงานออกมาเชิงประจักษ์ ได้รับคำชมจากอาจารย์จากที่อื่นที่มาดูงานก็รู้สึกภูมิใจ นอกจากนี้การเข้าร่วมกิจกรรมทำให้เราเกิดการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มาปรับใช้กับงานของเราด้วย ทำให้เราทำงานเป็นเครือข่ายที่กว้างขึ้น”

ครูผู้รับผิดชอบโครงการทุ่งเทินพะหมี่เกี่ยว

การเปรียบเทียบการรับรู้ลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียน โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล ที่มีเพศแตกต่างกัน พบว่านักเรียน ที่มีเพศแตกต่างกัน มีการรับรู้ลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของตนไม่แตกต่างกัน ดังตารางที่ 32

ตารางที่ 32 การเปรียบเทียบการรับรู้ลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียน โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดลที่มีเพศแตกต่างกัน

คุณลักษณะ	t	Sig
ความสามารถในการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	0.44	0.66
ความสามารถในการรู้จักตนเอง เท่าทันอารมณ์ ความคิดของตนเอง	-1.04	0.30
เคารพและเชื่อมั่นในคุณค่าของผู้อื่นและมีทักษะการเข้าใจผู้อื่น	-0.22	0.83
มีความรู้ในเรื่องชุมชนของตนเอง	-1.29	0.20
ภูมิใจในอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนของตนเอง	0.40	0.70
เคารพในอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนของผู้อื่น	0.24	0.82

การเปรียบเทียบการ รับรู้การเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นต่างๆที่แตกต่างกัน พบว่านักเรียนที่เรียนในระดับชั้นต่างๆมีการรับรู้การเป็นพลเมืองประชาธิปไตยไม่แตกต่างกันดังตารางที่ 33

ตารางที่ 33 การเปรียบเทียบการ รับรู้การเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นต่างๆที่แตกต่างกัน

คุณลักษณะ	F	Sig
ความสามารถในการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	1.73	0.14
ความสามารถในการรู้จักตนเอง เท่าทันอารมณ์ ความคิดของตนเอง	1.96	0.09
เคารพและเชื่อมั่นในคุณค่าของผู้อื่นและมีทักษะการเข้าใจผู้อื่น	1.64	0.16
มีความรู้ในเรื่องชุมชนของตนเอง	0.10	1.00
ภูมิใจในอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนของตนเอง	0.26	0.94
เคารพในอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนของผู้อื่น	0.82	0.54

จากตารางที่ 33 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าการรับรู้การเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียน ที่มีระดับชั้นต่างที่แตกต่างกัน มีการรับรู้การเป็นพลเมืองประชาธิปไตยไม่แตกต่างกันนั้น เกิดจากนักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมบะหมี่เกี๊ยว ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชุมชนเป็นหลัก

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาการบริหารพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อสร้างพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อ พบว่าทั้งสองโรงเรียนมีรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเชิงกลยุทธ์ที่สามารถสร้างกระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์ ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการออกแบบและลงมือปฏิบัติสร้างสรรค์กิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ทักษะการใช้ชีวิต ทักษะการคิดวิเคราะห์ สามารถจัดการความรู้เท่าทันสื่อ เท่าทันตนเอง เท่าทันสังคม นำไปสู่ความสามารถในการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงตนเองและชุมชนรวมทั้งขยายผลสู่สาธารณะ ดังนี้

การบริหารพื้นที่สร้างสรรค์ของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) ที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน

โรงเรียนเมืองคงวิทยาได้มีการวิเคราะห์ร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการดำเนินโครงการ Friday is Flyday ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพสังคมของนักเรียน การวิเคราะห์สภาพการเรียนการสอนในปัจจุบัน การวิเคราะห์นโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ผลการวิเคราะห์พบว่า
 - สภาพสังคมเริ่มเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้รูปแบบและความสัมพันธ์ในครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลง ประกอบกับปัญหาสังคมเช่น การติดเกมส์ ติดสารเสพติด มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ก็กำลังเป็นภัยคุกคามเข้ามา ดังนั้นทั้งโรงเรียนและชุมชนจึงเกิดความเห็นร่วมกันถึงความจำเป็นในการสร้างกิจกรรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับนักเรียน
 - สภาพการเรียนการสอนในปัจจุบันมีรูปแบบที่เน้นครูเป็นศูนย์กลางมีแผนการสอนที่เป็นแบบเดียวกันหมดทั่วประเทศ ทั้งๆที่นักเรียนแต่ละคนหรือโรงเรียนแต่ละแห่งมีสภาพและความต้องการที่แตกต่างกัน รวมทั้งพื้นที่ในการเรียนรู้ถูกกำหนดให้อยู่เพียงในห้องเรียน ดังนั้นผู้เรียนจึงไม่กล้าคิด ไม่กล้าพูด เพราะคำตอบที่ถูกต้องอยู่ที่ครูผู้สอนเพียงผู้เดียวดังนั้นคณะครูจึงได้เห็นร่วมกันว่าควรจะต้องมีการปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องกับบริบทชุมชน ทั้งจุดแข็งของชุมชนได้แก่ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความหลากหลายและปัญหาทางสังคมที่กำลังเข้ามามีกระทบยังเยาวชน
 - นโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ที่มีเป้าหมายให้นักเรียนมีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย วัฒนธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้

เต็มตามศักยภาพ และมีความพร้อมในการแข่งขันระดับนานาชาติจากนโยบายดังกล่าวโรงเรียนได้นำมาปรับเข้ากับกิจกรรมของโรงเรียน โดยเฉพาะกระบวนการถอดความรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนา 4 ด้าน

2. การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน ประกอบด้วยการวิเคราะห์ ความหลากหลายของภูมิปัญญาในชุมชนการวิเคราะห์วิสัยทัศน์ของผู้นำ การวิเคราะห์เป้าหมาย ผลการวิเคราะห์พบว่า

— วิสัยทัศน์ของผู้นำ จากการศึกษาพบว่า ผู้อำนวยการเสถียร พันธงาม ผู้อำนวยการโรงเรียนเมืองคง เป็นผู้ศึกษาความรู้ด้านการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และได้้นำแนวคิดมาปรับการจัดการศึกษา ของโรงเรียนให้มีลักษณะที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และเคารพความหลากหลายของมนุษย์ จึง จัดให้หนึ่งวันของโรงเรียน เมืองคงเป็นวันเปิดกว้างทางความคิด เกิดอิสระในการเรียนรู้ นอกจากการดูงานแล้วผู้อำนวยการยังมีแนวคิดที่ “เด็กนักเรียนในปัจจุบันไม่ใช่ผ้าขาวแต่เป็นผ้าหลากสี” รวมทั้ง “ 1 คำถาม 1,000 คำตอบ” ดังนั้นการจัดกระบวนการสอนที่ใช้รูปแบบกันกับเด็กทุกคนจึงไม่เหมาะสม นอกจากนั้นยัง พบว่าผู้อำนวยการได้มีการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ เพื่อใช้ในการทำงานของตนเองและคณะครูโรงเรียน โดยผู้อำนวยการได้ตั้งชื่อว่า “เสถียรโมเดล SATHIAN MODEL” จากความคิดก้าวหน้าด้านการจัดการศึกษาและความ เชื่อมมั่น ที่จะกำหนดโมเดลการทำงานของตนเพื่อสื่อสารให้กับสาธารณะของผู้อำนวยการนั้น ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับคณะครูในโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดสื่อสารสร้างสรรค์ที่โรงเรียนได้ดำเนินการนั้น ยังเป็นประเด็นใหม่และหลายฝ่ายยังมีการตั้งคำถามกับกระบวนการดำเนินงานเหล่านี้ว่าจะสามารถทำให้นักเรียนบรรลุตามตัวชี้วัดทางการศึกษาของประเทศหรือไม่ ดังนั้นเมื่อผู้อำนวยการมีแนวคิดและการปฏิบัติที่ชัดเจนพร้อมสนับสนุนการดำเนินงานของคณะครูจึงเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับคณะครูในโรงเรียน

— เป้าหมายการจัดกิจกรรม Friday is Flydaysมีเป้าหมายเพื่อสร้างผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม เกิดทักษะในการทำงาน สุขภาพกายและจิตดี และมีความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยภายใต้กรอบแนวคิดที่ให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ โดยมีครูเป็นผู้อำนวยการการเรียนรู้และเพื่อนร่วมเรียนรู้ อย่างไรก็ตามต้องคำนึงถึงต้นทุนหรือปัจจัยหนุนที่มี ดังนั้นเป้าหมายในการจัดกิจกรรม Friday is Flydays จึงเป็นกิจกรรมที่มีเป้าหมายที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ของประเทศ แต่ในขณะเดียวกันก็มีความสอดคล้องกับลักษณะและความต้องการของผู้เรียนตลอดทั้งศักยภาพของโรงเรียนและชุมชน

3. การวางกลยุทธ์ จากการศึกษาพบว่าโรงเรียนเมืองคงได้มีการวางกลยุทธ์เพื่อสนับสนุนให้การจัดกิจกรรม Friday is Flydaysให้บรรลุเป้าหมาย คือ กลยุทธ์ด้านหลักสูตร กลยุทธ์ด้านบุคลากร กลยุทธ์ด้านชุมชน ดังนี้

— กลยุทธ์ด้านหลักสูตรการออกแบบกิจกรรมของโครงการ Friday is Flydays นั้น กิจกรรมจะต้องมีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน นโยบายของรัฐบาล รวมทั้งสำนักงานเขตประถมศึกษาและผู้อำนวยการสถานศึกษาดังนั้นกิจกรรมในโครงการจะมีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดทั้งส่วนกลางและมีการปรับให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและสถานศึกษา นอกจากนี้การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของโครงการ Friday is Flydaysได้เน้นให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ โดยมีครูเป็นทั้งผู้อำนวยการการเรียนรู้และเป็นเพื่อนร่วมเรียนรู้ ซึ่งพบว่านักเรียนและครูต่างมีส่วนร่วมในการกำหนด

ประเด็นที่จะศึกษารวมทั้งปราชญ์ที่จะเข้ามาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ในประเด็นดังกล่าว **จากการมีส่วนร่วมในการร่วมกันออกแบบแผนการเรียนรู้ดังกล่าวผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าจะสามารถทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่แห่งการเรียนรู้ดังกล่าว ส่งผลให้เกิดความตั้งใจในการเรียนรู้**

อย่างไรก็ตามการกำหนดประเด็นที่จะศึกษานั้นครูจะมีกรอบของเรื่องที่จะศึกษา ซึ่งมีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ในแต่ละระดับชั้นเรียน ในขั้นตอนนี้ครูจะมีบทบาทในการสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนอยากจะเรียนรู้ในประเด็นดังกล่าว **ดังนั้นครูซึ่งรับบทบาทการเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้จะต้องมีทักษะในการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าการตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนที่สำคัญที่จะทำให้นักเรียนเกิดการมีส่วนร่วมและทักษะในการคิดวิเคราะห์รวมทั้งรูปแบบการสื่อสารสองทางตลอดกิจกรรมได้ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้**

— กลยุทธ์ด้านบุคลากรจากการศึกษาพบว่าผู้บริหารมีส่วนสำคัญในกระบวนการเสริมสร้างความรู้และการสร้างความเชื่อมั่นให้กับคณะครู ดังนี้

1) สร้างความเชื่อว่าการกิจกรรมและการเปิดอิสระให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการคิดเป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้ โดยการที่ผู้อำนวยการโรงเรียนได้ปฏิบัติให้เห็นเป็นตัวอย่าง โดยการจัดทำวงดนตรีสะใจเยอขึ้น โดยตั้งเป้าหมายของกิจกรรมในการพัฒนานักเรียนบนฐานของวัฒนธรรมและสิ่งที่ได้ค้นพบก็คือนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีการพัฒนาตนเองทั้งในมิติของสติปัญญาและคุณธรรม

2) การสร้างทัศนคติในทางบวกว่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงเข้ากับตัวชีวิตทางการเรียนรู้ได้ทุกตัว ผ่านการประชุมชี้แจงในรูปแบบที่เป็นทางการ และการยกระดับการประเมินตัวชีวิตผ่านกิจกรรมดังกล่าวให้มีความน่าเชื่อถือขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ได้สร้างให้คุณครูผู้สอนเกิดความสุขในการทำงานออกแบบกระบวนการส่งเสริมการเรียนการสอน โดยการทำหน้าที่ผู้สอนทำแผนการสอนที่มีความยาวประมาณ 1 หน้ากระดาษ A4 ที่ระบุประเด็นสำคัญเท่านั้นซึ่งเป็นการลดภาระงานด้านเอกสารของผู้สอน

3) ทำการสื่อสารกับหน่วยงานผู้ประเมินภายนอกเพื่อเชื่อมโยงให้เห็นตัวชีวิตจริงทำให้เกิดความเข้าใจและยอมรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทำให้คณะครูเกิดความมั่นใจมาตรฐานในการทำงานของตนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในด้านการทำผลงานเพื่อยื่นขอตำแหน่งวิทยฐานะ

จะเห็นได้ว่าการสื่อสารเพื่อจะให้ผู้บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นที่ผู้นำจะต้องใช้กลยุทธ์ในการสื่อสารโน้มน้าวใจซึ่งเป็นขั้นตอนตั้งแต่ การสร้างให้เกิดความรู้ เกิดทัศนคติที่ดี และจัดหาปัจจัยต่าง ๆ ที่สนับสนุนให้ผู้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุข ซึ่งปัจจัยดังกล่าวได้มีความเชื่อมโยงทั้งภายในโรงเรียนคือการจัดรูปแบบการส่งแผนการสอนที่มีคุณภาพมากขึ้นแต่ลดภาระงานของผู้สอนลงในขณะเดียวกันก็เชื่อมโยงกับหน่วยงานบริหารด้านการศึกษาด้านตัวชีวิตผลการเรียนรู้

— กลยุทธ์ด้านชุมชน ชุมชนได้ การเข้ามา มีส่วนร่วมในฐานะปราชญ์ โดยปราชญ์เหล่านี้ทั้งผู้เรียนและครูต่างมีส่วนร่วมในการนำเสนอจากการศึกษาพบว่าปราชญ์ที่ได้รับการเสนอชื่อให้เข้ามาถ่ายทอดความรู้ไม่ได้เป็นที่รู้จักของทุกคนทุกครั้งเพราะปราชญ์นั้นมีหลายแขนง ดังนั้นจึงทำให้เป็นการกระจายบทบาทของการเป็นปราชญ์ให้กับสมาชิกในชุมชน ซึ่งนั่นหมายถึงความภาคภูมิใจจะได้รับการกระจายไปตามบทบาทที่ตนได้รับด้วย นอกจากนั้นการเข้ามามีบทบาทของการเป็นปราชญ์ยังสร้างความรู้สึกร่วมกันและยึดโยงปราชญ์เข้ากับโรงเรียน ซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนมีเพิ่มมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การที่กิจกรรม Friday is Flydayได้ทำอย่างเป็น

ประจำและต่อเนื่อง จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนเกิดขึ้นอย่างยั่งยืน นอกจากนั้นปราชญ์แต่ละคนก็ได้มีการพัฒนางานของตนเนื่องจากการได้รับเชิญมาถ่ายทอดความรู้กับนักเรียนหลายรุ่น จึงทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทางภูมิปัญญาเพิ่มมากยิ่งขึ้นดังนั้นการเข้ามาสืบบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ในฐานะของปราชญ์ชุมชนนั้น นอกจากประโยชน์จะเกิดขึ้นกับโรงเรียนแล้ว ยังเกิดขึ้นกับชุมชนด้วย **ดังนั้นการนำปราชญ์ชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้น นอกจากช่องทางในการได้มาแล้ว ยังต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการรักษาความต่อเนื่องและเสริมพลังให้กับปราชญ์ดังกล่าว ทั้งในด้านความรู้สีกภาคภูมิใจ และการพัฒนาความรู้ที่ตรงกับบทบาทหน้าที่ปราชญ์และกระบวนการถ่ายทอดความรู้**

4. การวัดประเมินผลจากการศึกษาพบว่าเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมจะต้องมีการใช้วงล้อถอดบทเรียน ทุกครั้ง โดยประเด็นที่ให้นักเรียนได้ทำการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมมีความสอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการเพิ่มเวลาเรียนลดเวลารู้ ได้แก่ การ พัฒนา 4H คือ Head (กิจกรรมพัฒนาสมอง), Heart (กิจกรรมพัฒนาจิตใจ), Hand (กิจกรรมพัฒนาทักษะการปฏิบัติ) และ Health (กิจกรรมพัฒนาสุขภาพ)ซึ่งการที่จะถอดความรู้ในประเด็นดังกล่าวได้นั้นจำเป็นที่ผู้ถอดจะต้องมีความเข้าใจว่าการพัฒนาแต่ละด้านนั้นคืออะไรอย่างไรถึงต้องแก้ ในขณะเดียวกันผู้สอนก็ต้องสื่อสารให้นักเรียนเกิดความเข้าใจตัวชีวิตแต่ละตัวและกระตุ้นให้ผู้เรียนสื่อสารผลการเรียนรู้ด้านต่างๆของตนออกมาได้ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ว่าตนเองได้เกิดความรู้จากสิ่งที่เรียนอย่างไร นอกจากจะเป็นการฝึกทักษะการวิเคราะห์แล้ว ยังเป็นการฝึกทักษะด้านการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่นอีกด้วย

5. ผลการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาผลการปฏิบัติงานว่ากระบวนการดำเนินงานของโครงการ Friday is Flydayนั้นสามารถสร้างผู้เรียนให้มีลักษณะของพลเมืองประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัลหรือไม่ โดยได้ทำการสำรวจจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4- 6 ทุกคน ผลการศึกษาพบว่า

— การรับรู้ว่าตนเองมีการเรียนรู้สังคมจากสื่อประเภทต่าง ๆ

1) นักเรียนมีการรับรู้ว่าตนเองมีการเรียนรู้สังคมจากผู้สอนมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.26 ระดับมาก) รองลงมาก็คือการเรียนรู้สังคมจากสื่ออินเทอร์เน็ต (ค่าเฉลี่ย 4.08 ระดับมาก)และเรียนรู้ สังคมจากผู้ปกครอง (ค่าเฉลี่ย 3.94 ระดับมาก) ตามลำดับ **ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีการเรียนรู้สังคมโดยเชื่อมโยงระหว่างผู้สอนที่สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้กับสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นแหล่งการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนและผู้ปกครอง ซึ่งในบางกิจกรรมก็มีอิทธิพลจะเป็นปราชญ์ชุมชน**

2) จากการเปรียบเทียบการใช้สื่อของนักเรียนที่มีเพศแตกต่างกันของนักเรียนของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา)พบว่านักเรียนที่มีเพศต่างกันมีการรับรู้ว่าตนเองมีการเรียนรู้สังคมจากสื่ออินเทอร์เน็ตและการเรียนรู้สังคมจากผู้สอนต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 **ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่ามาจากพฤติกรรมในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน โดยเพศชายจะมีความสนใจเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน ในขณะที่เพศหญิงยังคงรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายจากครูผู้สอน**

3) จากการเปรียบเทียบการใช้สื่อของนักเรียนนักเรียนของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) แยกตามชั้นปี พบว่านักเรียนที่มีระดับชั้นแตกต่างกัน มีการเรียนรู้สังคมจากสื่อ กระจายเสียง สื่ออินเทอร์เน็ต ผู้ปกครอง ผู้สอน และเพื่อนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 **ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าอายุและกิจกรรมของนักเรียนแต่ละระดับชั้นนั้น ส่งผลให้รูปแบบในการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้แตกต่างกัน**

— การรับรู้ลักษณะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา)

1) นักเรียนมีการรับรู้ว่าคุณค่าต่อการเรียนรู้ของตนเอง (ค่าเฉลี่ย 4.36 ระดับมาก) รองลงมาคือการรับรู้ว่าคุณค่าต่อการเรียนรู้ของตนเอง (ค่าเฉลี่ย 4.15 ระดับมาก) และการตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องก่อนนำเสนอ (ค่าเฉลี่ย 3.82 ระดับมาก) ตามลำดับ ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า นักเรียนมีการค้นหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ การสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนมีการเรียนรู้ในประเด็นที่หลากหลายแต่การตรวจสอบข้อมูลนั้นอาจจะเกิดขึ้นบางครั้งหากไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาในการส่งงาน

2) จากการเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกันมีการรับรู้ว่าคุณค่าต่อการเรียนรู้ของตนเองต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนที่แตกต่างกันนั้นส่งผลต่อการรับรู้ว่าคุณค่าต่อการเรียนรู้ของตนเองต่างกัน

3) จากการเปรียบเทียบ การรู้เท่าทันสื่อ ของนักเรียนนักเรียนของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) แยกตามชั้นปี พบว่า นักเรียนที่เรียนในระดับชั้นแตกต่างกันมีการตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องก่อนนำเสนอแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าระยะเวลาที่ให้นักเรียนเรียนรู้และทำกิจกรรมนั้นส่งผลต่อการตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้องก่อนนำเสนอ ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์พบว่านักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเวลาในการทำกิจกรรม **Friday is Flyday** จำนวนน้อยเมื่อเทียบกับระดับชั้นอื่น เนื่องจากต้องเตรียมตัวสอบเข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา

— การรับรู้ลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา)

1) นักเรียนมีการรับรู้ว่าคุณค่าต่อความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย โดยรับรู้ว่าคุณค่าต่อคุณธรรมและเชื่อมั่น ในคุณค่าของผู้อื่นและมีทักษะการเข้าใจผู้อื่น(ค่าเฉลี่ย 4.45 ระดับมาก) รองลงมาคือการรับรู้ว่าคุณค่าต่อความรู้ในเรื่องชุมชนของตนเอง (ค่าเฉลี่ย 4.23ระดับมาก)และความสามารถในการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (ค่าเฉลี่ย 4.16 ระดับมาก) ตามลำดับซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่านักเรียนมีการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มอบหมายให้นักเรียนรู้จักการทำงานเป็นทีมในขณะที่มีการเรียนรู้ในชุมชน

2) จากการเปรียบเทียบการเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนของนักเรียนของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) ที่มีเพศแตกต่างกันพบว่านักเรียนที่มีเพศต่างกันมีการรับรู้ว่าคุณค่าต่อความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยเท่าทันอารมณ์ ความคิดของตนเองต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า ระดับและลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรมส่งผลต่อการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเป็นพลเมืองประชาธิปไตย กล่าวคือนักเรียนหญิงจะมีความสามารถในการบริหารจัดการในงานกลุ่มให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย ในขณะที่เดียวกันนักเรียนชายจะมีการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงนอกชั้นเรียน ดังนั้นการออกแบบการเรียนรู้ที่เปิดกว้างจึงเป็นการเปิดอิสระให้เกิดการเรียนรู้ที่แตกต่าง

3) จากการเปรียบเทียบคุณลักษณะการเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา)แยกตามชั้นปี พบว่า นักเรียนมีการรับรู้ว่าคุณค่าต่อความสามารถในการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ความสามารถในการรู้จักตนเอง เท่าทันอารมณ์ ความคิดของตนเอง เคารพและเชื่อมั่นในคุณค่าของผู้อื่นและมีทักษะการเข้าใจผู้อื่น มีความรู้ในเรื่องชุมชนของตนเอง ภูมิใจในอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนของตนเอง และเคารพในอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนของผู้อื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า ความสนใจและการเรียนรู้ของนักเรียนที่ระดับชั้นที่ต่างกันย่อมส่งผลต่อประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนที่แตกต่างกัน

การบริหาร พื้นที่สร้างสรรค์ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดลที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน

1. การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก จากการวิเคราะห์สภาพสังคมของนักเรียนพบว่านักเรียนเป็นสมาชิกของชุมชน ทุ่งเทิน ซึ่งเป็นชุมชนที่สมาชิกในชุมชนประกอบอาชีพทำนาและเมื่อหมดฤดูทำนา ก็จะเดินทางไปขายมะพร้าวที่กรุงเทพฯและจังหวัดใกล้เคียง โดยฝากบุตรหลานไว้กับพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ของตนเอง เมื่อเยาวชนไม่ได้อยู่กับพ่อแม่และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้ก้าวเข้ามาในชุมชน ปัญหาต่างๆเริ่มเข้ามาถึงเยาวชนของชุมชน ทั้งปัญหาการติดเกมคอมพิวเตอร์ ติดโทรศัพท์มือถือ รวมไปถึงการติดยาเสพติด ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนมีเวลาว่างค่อนข้างมากเป็นสาเหตุร่วมอีกด้วยในขณะเดียวกันนักเรียนบางกลุ่มก็มีปัญหาครอบครัว เช่น พ่อแม่แยกทางกัน หรือฝ่ายหนึ่งเสียชีวิต จึงทำให้ไม่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังมีสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรงอีกด้วย ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า โครงการนี้ได้ทำให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างให้มีประโยชน์ซึ่งทำให้ห่างไกลออกจากภาวะเสี่ยงด้านยาเสพติด นอกจากนี้ยังสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวโดยเฉพาะกับนักเรียนที่ขาดแคลน ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจากโครงการเป็นผลที่นักเรียนและชุมชนสามารถเห็นผลเชิงประจักษ์ได้ง่าย

2. การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน ประกอบด้วยการวิเคราะห์ภูมิปัญญาในชุมชน การวิเคราะห์หลักสูตรการงานพื้นฐานอาชีพ ผลการวิเคราะห์พบว่า

— ในชุมชนมีสูตรมะพร้าวที่หลากหลายนอกจากสูตรเหล่านี้แล้วยังมีการทำเส้นมะพร้าวโดยมีโรงงานผลิตอยู่ที่อยุธยา อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าชุมชนจะมีความชำนาญในกระบวนการทำมะพร้าวแล้ว แต่ก็พบว่าสมาชิกที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาเหล่านี้เกิดความรู้สึกไม่ภูมิใจในอาชีพของตน ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า ภูมิปัญญาของชุมชนแห่งนี้มี 2 มิติคือทั้งด้านความเข้มแข็งและความอ่อนแอ ด้านความเข้มแข็งคือการประกอบอาชีพหลายครอบครัวและมีความชำนาญสามารถพัฒนาสูตรเป็นของตนเอง แต่ในขณะเดียวกันผู้ประกอบการเหล่านี้ก็ยังไม่เกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาอันมีคุณค่าของตน

— กิจกรรมมะพร้าวทุ่งเทิน เป็นกิจกรรมที่ได้รับการบรรจุอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยเน้นการประกอบอาชีพที่มีสาระที่เกี่ยวข้องกับทักษะที่จำเป็นต่ออาชีพ เห็นความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม และเจตคติที่ดีต่ออาชีพ ใช้เทคโนโลยีได้เหมาะสม เห็นคุณค่าของอาชีพสุจริต และเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพเมื่อกิจกรรมได้ถูกบรรจุอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีจึงทำให้ไม่มีปัญหาในการเชื่อมโยงวัตถุประสงค์การเรียนรู้เข้ากับตัวชี้วัดการเรียนรู้

3. เป้าหมายของโครงการมะพร้าวได้แก่ การสร้างทักษะการประกอบอาชีพให้กับนักเรียนสร้างความภาคภูมิใจในอาชีพของผู้ปกครอง และการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ผลการวิเคราะห์พบว่า

— การสร้างทักษะประกอบอาชีพให้กับนักเรียนสามารถเกิดขึ้น เนื่องจากนักเรียนบางส่วนมีปัญหาทางครอบครัว ดังนั้นการที่นักเรียนมีทักษะในการประกอบอาชีพย่อมทำให้นักเรียนมีเครื่องมือในการเลี้ยงชีพต่อไป รวมทั้งยังเป็นการสร้างลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน ได้แก่ ความขยัน อดทน ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ กระตือรือร้น

– การสร้างความภาคภูมิใจในอาชีพของผู้ปกครอง การที่นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในอาชีพของผู้ปกครองย่อมสร้างกำลังใจให้กับผู้ปกครองและเกิดความภาคภูมิใจในอาชีพของตน และในขณะเดียวกันทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจและตั้งใจเรียนให้สมกับที่ผู้ปกครองตั้งความหวังไว้ให้

ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เป้าหมายของโครงการนี้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน จากการศึกษาพบว่าชุมชนได้รับรู้ถึงการบรรลุเป้าหมายของโครงการ ตั้งแต่ระยะเริ่มต้น ด้วยเหตุนี้ชุมชนจึงให้การสนับสนุนกิจกรรมของโครงการอย่างต่อเนื่อง

4. การวางกลยุทธ์ โรงเรียนได้มีการวางกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย คือ กลยุทธ์ด้านหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน กลยุทธ์ด้านชุมชน ผลการวิเคราะห์พบว่า

– โรงเรียนได้ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของโครงการทุกระดับชั้นที่เกี่ยวเนื่องให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาจะเน้นในงานบริการ ส่วนนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาจะเน้นการผลิตและการขายรวมทั้งการปฏิบัติในสถานการณ์ **จริง** ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวได้ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนและครบกระบวนการโดยเฉพาะในประเด็นเรื่องการบริหารจัดการ ซึ่งมีความแตกต่างจากการเรียนรู้จากผู้ปกครอง ความแตกต่างในส่วนนี้ทำให้ผู้ปกครองบางส่วนที่ยังไม่เห็นความสำคัญของโรงเรียนในฐานะผู้ถ่ายทอดความรู้ระดับที่เกี่ยวเนื่องได้กลับมาเห็นความสำคัญหลังจากเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับบุตรหลานของตน

นอกจากนั้นการดำเนินงานเพื่อปฏิบัติการขาย ตามงานต่างๆ จำเป็นที่จะต้องมีการเดินทางออกไปนอกสถานที่อาจส่งผลกระทบต่อการศึกษา ดังนั้นจึงมีการจัดแบ่งสลับชุดของนักเรียนในแต่ละทีม ตามระดับชั้นปีและพิจารณาว่าไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการศึกษา รวมทั้งยังมีการพิจารณาให้นักเรียนที่มีความจำเป็นด้านการเงิน เนื่องจากสถานภาพของครอบครัวยากจน ได้ออกไปปฏิบัติหน้าที่บ่อยครั้งกว่านักเรียนคนอื่น **ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า การบริหารจัดการที่เป็นระบบและโปร่งใสของโรงเรียนได้นำความเชื่อถือไปยังผู้ปกครอง ซึ่งความเชื่อถือที่ผู้ปกครองมีให้กับโรงเรียนนำไปสู่ความช่วยเหลือโดยเฉพาะการช่วยพัฒนาสูตรและจัดหาผ้าป่ามาพัฒนาโครงการ**

หลังจากเป้าหมายระยะแรกบรรลุแล้ว โรงเรียนได้มีการพัฒนางานของบะหมี่เกี่ยวออกไปตามวัตถุดิบที่ปรุงอาหาร ได้แก่ ผัก หมู ไข่คือโรงเรียนจะเป็นผู้ผลิตวัตถุดิบเหล่านี้เอง โดยได้มีการแบ่งนักเรียนรับผิดชอบในแต่ละงานเช่น แบ่งแปลงปลูกหอม ผักกวางตุ้ง และโรงเรียนจะเป็นรับซื้อผักเหล่านั้นจากนักเรียน ดังนั้นนักเรียนจะได้เรียนรู้กระบวนการบริหารจัดการตั้งแต่การผลิตวัตถุดิบจนถึงกระบวนการขาย นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของบะหมี่เกี่ยวจากการเป็นบะหมี่ที่ผลิตจากนักเรียนในชุมชนที่มีอาชีพขายบะหมี่เกี่ยวมาเป็นบะหมี่เกี่ยวที่ผลิตขึ้นผลิตจากวัตถุดิบปลอดสารพิษ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคมีความต้องการอย่างมากในปัจจุบัน **ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า การพัฒนางานดังกล่าวทำให้นักเรียนได้เห็นพัฒนาการของตนเองและโครงการอย่างเป็นรูปธรรม นำไปสู่ความสนใจที่จะพัฒนาการเรียนรู้อีกต่อไป สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการจัดทำกิจกรรมบะหมี่เกี่ยวนั้นสามารถพัฒนาโครงการได้อีกเป็นจำนวนมากทั้งในด้านการผลิตรวมไปถึงการจัดจำหน่าย**

— กลยุทธ์ด้านชุมชนโครงการทุ่งเทินบะหมี่เกี่ยวเป็นโครงการที่การสนับสนุนจากชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากภูมิปัญญาด้านการทำบะหมี่เกี่ยวนั้นเป็นภูมิปัญญาของชุมชน จากการศึกษาพบว่าชุมชนได้ให้การสนับสนุนโครงการอันเนื่องมาจากกลยุทธ์ดังนี้

1) การสร้างให้ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของบะหมี่เกี่ยวในฐานะเอกลักษณ์ด้านอาชีพที่บรรพบุรุษสร้างให้ลูกหลานได้สืบทอดและเอกลักษณ์ของความขยันของชาวบ้านทุ่งเทิน โดยการที่โรงเรียนได้ร่วมกับมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก นำนักเรียนเข้าร่วมกระบวนการผลิตสื่อสร้างสรรค์ โดยการจัดทำภาพยนตร์สั้นเพื่อแสดงให้เห็นว่าอาชีพบะหมี่เกี่ยวเป็นอาชีพที่ผู้ปกครองทำเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว โดยเป็นการถ่ายทำสารคดีผู้ประกอบอาชีพขายบะหมี่เกี่ยวในสถานที่ต่างๆ เช่นกรุงเทพฯ เขตปริมณฑล ออยุธยา สระบุรี ลพบุรี รวมทั้งการถ่ายทำ VDR เพลงทุ่งเทินบะหมี่เกี่ยว กิจกรรมดังกล่าวได้นำสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้ให้ข้อมูล ผู้แสดง **ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า จากกระบวนการผลิตสื่อทั้งสองผลงานได้สร้างความตระหนักถึงคุณค่าของบะหมี่เกี่ยวในชุมชนมากกว่าการเป็นเพียงอาชีพในการหาเลี้ยงชีพ แต่ได้แสดงถึงความวิริยะอุตสาหะ ความอดทน อันเป็นเอกลักษณ์ของชาวทุ่งเทิน**

2) การสร้างให้ชุมชนให้การสนับสนุนให้โรงเรียนเป็นผู้จัดกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาในช่วงแรกยังมีผู้ปกครองของนักเรียนบางกลุ่มยังไม่เชื่อมั่นในศักยภาพของโรงเรียนที่จะเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ เพราะมีความเชื่อว่าการถ่ายทอดกระบวนการทำบะหมี่เกี่ยวนั้นผู้ปกครองก็ได้สอนบุตรหลานอยู่แล้ว ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนจึงไม่ใช่สิ่งที่แปลกใหม่หรือจะสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชนหรือในตัวบุตรหลานของตนอย่างไรก็ตามหลังจากการดำเนินกิจกรรมพบว่าทัศนคติของผู้ปกครองเหล่านี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากได้ผลเชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นกับบุตรหลานของตน ได้แก่ การมีระเบียบวินัย การลดเวลาในการใช้โทรศัพท์มือถือ รวมไปถึงการมีรายได้เป็นของตนเอง จากการศึกษาพบว่าสาเหตุที่ทำให้กระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนได้ผลกว่าการเรียนจากผู้ปกครองคือ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เป็นระบบ เนื้อหาการสอนที่ครอบคลุมไปถึงระบบการบริหารจัดการ รวมทั้งการฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้นั้นครอบคลุมในหลายมิติดังนั้นการที่จะทำให้ชุมชนยอมรับนั้นจำเป็นที่จะต้องใช้เวลา การสื่อสารในช่วงแรกอาจสร้างเพียงการรับรู้แต่การที่จะสามารถสร้างทัศนคติที่ดีและนำไปสู่การสนับสนุนนั้นจำเป็นต้องอาศัยผลการดำเนินงานเป็นสำคัญ **ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า ผลการดำเนินงานที่บรรลุดังเป้าหมายที่โรงเรียนได้ตั้งไว้และมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้ทำให้โครงการนี้ได้รับการสนับสนุน**

นอกจากนั้นการศึกษายังพบว่าความสัมพันธ์อันดีที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากสมาชิกในชุมชนล้วนแต่เคยเป็นลูกศิษย์ของโรงเรียนและเมื่อเติบโตมีหน้าที่การงานก็เข้ามามีส่วนร่วมในฐานะกรรมการสถานศึกษา ในขณะเดียวกันเมื่อชุมชนมีเทศกาลงานบุญประเพณีต่างๆ โรงเรียนก็ได้เข้าร่วมทุกครั้ง ความสัมพันธ์ดังกล่าวยังสร้างการสนับสนุนโครงการในรูปแบบต่างๆ **ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนและชุมชนอันนำไปสู่ความร่วมมือนั้นเกิดจากการแสดงบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนที่พึงประสงค์ของชุมชน**

5. การวัดประเมินผล นอกจากการประเมินผลตามตัวชี้วัดในการสอบวัดผลในหลักสูตรแล้ว หลังจากการออกร้านแต่ละครั้งจะมีการประเมินผลการดำเนินงานของแต่ละฝ่ายว่ามีความบกพร่องด้านใดบ้าง เพื่อนำไปสู่

การปรับปรุงแก้ไข ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า การประเมินผลดังกล่าวสามารถพัฒนาให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทั้งในด้านการทำงานและการทำงานร่วมกับผู้อื่น

6. ผลการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาผลการปฏิบัติงานว่ากระบวนการดำเนินงานของโครงการบะหมี่เกี๊ยวทุ่งเทินนั้นสามารถสร้างผู้เรียนให้มีลักษณะของพลเมืองประชาธิปไตย รู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัลหรือไม่ ผลการศึกษาพบว่า

— การรับรู้ว่าคุณเองมีการ เรียนรู้สังคมจากสื่อประเภทต่างๆของนักเรียนโครงการบะหมี่เกี๊ยวทุ่งเทิน

1) นักเรียนส่วนใหญ่รับรู้ว่าคุณเองมีการเรียนรู้สังคมจากผู้สอน (ค่าเฉลี่ย 4.31 ระดับมาก) รองลงมา คือการเรียนรู้สังคมจากผู้ปกครอง (ค่าเฉลี่ย 4.17 ระดับมาก) และการเรียนรู้สังคมจากสื่อกระจายเสียง (ค่าเฉลี่ย 4.13 ระดับมาก) ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่านักเรียนมีการเรียนรู้สังคมโดยเชื่อมโยงระหว่าง ผู้สอนที่สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ กับผู้ปกครองก็คือปราชญ์ชุมชนในการให้ความรู้ด้านบะหมี่เกี๊ยว

2) จากการเปรียบเทียบการใช้สื่อของนักเรียนโรงเรียนกลุ่มทุ่งเทิน ที่มีเพศแตกต่างกัน มีการใช้สื่อไม่แตกต่างกัน

3) เปรียบเทียบการใช้สื่อของนักเรียน โรงเรียนกลุ่มทุ่งเทินที่มี ระดับชั้นต่างแตกต่างกัน พบว่านักเรียนที่เรียนในระดับชั้นต่างกันมีการใช้สื่อเพื่อเรียนรู้สังคมไม่แตกต่างกัน

— การรับรู้ลักษณะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนโครงการบะหมี่เกี๊ยวทุ่งเทิน

1) นักเรียนส่วนใหญ่รับรู้ว่าคุณเองมีการตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องก่อนนำเสนอ (ค่าเฉลี่ย 4.40 ระดับมาก) รองลงมาคือการเรียนรู้ว่าคุณเองมีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของตนเอง (ค่าเฉลี่ย 4.35 ระดับมาก) และการหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย (ค่าเฉลี่ย 4.21 ระดับมาก) ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่านักเรียนมีการตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องก่อนนำเสนอ ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าด้วยลักษณะของกิจกรรมที่เป็นการประกอบอาหาร ซึ่งหากมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นย่อมส่งผลเสียอย่างเห็นได้ชัดเจน

จากการเปรียบเทียบการเท่าทันสื่อของนักเรียนโรงเรียนกลุ่มทุ่งเทิน ที่มีเพศแตกต่างกัน พบว่านักเรียนที่มีเพศแตกต่างกันมี การหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และการรับรู้ว่าคุณมีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของตนเอง จะมีความแตกต่างกันแต่การตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องก่อนนำเสนอ นั้นไม่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าเนื่องจากลักษณะ กิจกรรมที่เป็นการประกอบอาหาร ซึ่งหากมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นย่อมส่งผลเสียอย่างเห็นได้ชัดเจน จึงให้ความสำคัญในการตรวจสอบข้อมูลมาก ดังที่วิเคราะห์ไปแล้วในตอนต้น

2) จากการเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อ ของนักเรียน โรงเรียนกลุ่มทุ่งเทินที่มี ระดับชั้นต่างแตกต่างกัน พบว่า นักเรียนที่เรียนในระดับชั้นต่างกันมีการรับรู้ว่าคุณมีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของตนเอง แตกต่างกัน ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าสาเหตุที่ทำให้นักเรียนที่เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีการเรียนรู้ว่าคุณมีคุณค่าต่อการเรียนรู้มากกว่านักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมีมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมีมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นช่วงที่จะต้องมีการสอบเรียนต่อรวมทั้ง ทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน จึงทำให้การเรียนรู้ผ่านสื่อมีระดับที่ลดน้อยลง

— การรับรู้ลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนโครงการบะหมี่เกี่ยวทุ่งเทิน

1) จากการ ศึกษาการ เป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนของ กลุ่มโรงเรียนทุ่งเทินพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่รับรู้ว่าคุณมีความสามารถในการ ทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (ค่าเฉลี่ย 4.48 ระดับมากที่สุด) รองลงมาคือความ ภูมิใจในอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนของตนเอง (ค่าเฉลี่ย 4.38 ระดับมาก) และการ เคารพในอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนของผู้อื่น (ค่าเฉลี่ย 4.37 ระดับมาก) **ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าลักษณะของการ เป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนมีความ สอดคล้องกับรูปแบบกิจกรรมบะหมี่เกี่ยว ซึ่งเป็นภูมิปัญญา ของชุมชนในขณะเดียวกันเมื่อนักเรียนได้ออกเรือนอกชุมชนก็ได้ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ และเคารพใน ภูมิ ปัญญาของชุมชนอื่นเช่นกัน**

2) การเปรียบเทียบการรับรู้ลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียน โรงเรียนกลุ่มทุ่ง เทินที่มีเพศแตกต่างกันพบว่านักเรียนที่มีเพศแตกต่างกันมีการรับรู้ลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ของตนเองไม่ แตกต่างกัน

3) การเปรียบเทียบการรับรู้การเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นที่ต่างกัน พบว่านักเรียนที่เรียนในระดับชั้นต่างกันมีการรับรู้การเป็นพลเมืองประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่าการวิเคราะห์ทั้งปัจจัยภายในและภายนอกร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนทำให้เข้าใจบริบททั้งของทั้งโรงเรียนและชุมชนร่วมกัน ซึ่งส่งผลไปสู่การสร้างเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด การมีส่วนร่วม ที่อรรถ ธิงามวิทยาพงศ์ (2551: 41-42) ใช้เป็นกรอบคิดในการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้สู่การเท่าทัน สื่อ ที่มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นคิด: คิดค้นและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน 2) ขั้นวางแผน: นำสิ่งที่ร่วมคิดมากำหนดเป็น แผนปฏิบัติการร่วมกัน 3) ขั้นลงมือทำ: นำแผนที่ได้ไปร่วมกันทำเพื่อให้เป็นไปตามแผนที่คาดไว้ 4) ขั้นติดตาม ประเมินผล : ร่วมกันติดตามผลงานที่ทำและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน 5) ขั้นรับผลประโยชน์ร่วมกัน : มี ทั้งผลประโยชน์ทางรูปธรรมที่ต้องการให้เกิดตามกิจกรรมที่ตั้งไว้ และผลประโยชน์โดยอ้อมแต่มีความสำคัญมาก คือ การเรียนรู้จากการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตาม และความสัมพันธ์ระหว่างผู้เกี่ยวข้องที่พัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมที่มากขึ้นตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย กมล เข็มนาจิตร (2557) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่พบว่าความ ความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของ ได้ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็น ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

นอกจากนั้นความเข้าใจบริบทชุมชนที่แท้จริงทำให้สามารถสร้างตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับชุมชนอย่าง แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ที่เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาแก้ไขปัญหาสังคมและชุมชน อัน เป็นรูปธรรมที่เกิดจากการระดมสมองในลักษณะของการมีส่วนร่วมของหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (จิรัชยา เจียวกิกและสันติ ชัย แยมใหม่: 2558) ดังนั้นเมื่อโครงการได้ดำเนินกิจกรรมจนสามารถบรรลุตัวชี้วัดที่ตั้งไว้ ย่อมหมายถึงโรงเรียนและ ชุมชนได้รับการพัฒนาตามที่ต้องการอย่างแท้จริง และเมื่อโรงเรียนและชุมชนได้รับการพัฒนาย่อมเป็นแรงผลักดันให้เกิด การพัฒนางานในระดับที่เข้มข้นขึ้นไป นอกจากนี้ความชัดเจนในตัวชี้วัดของโรงเรียนที่ทำร่วมกับชุมชน ได้ทำให้ วิทยาลัยสามารถถ่วงเอกลักษณะของตนเองท่ามกลางนโยบายทางการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาไปอย่าง ต่อเนื่องโดยไม่ขัดแย้งกับนโยบายเหล่านั้นแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะความเข้าใจบริบทชุมชนได้อย่างถ่องแท้ตนเอง

การศึกษาได้พบว่าการจัดกิจกรรมจะทำให้เกิดการพัฒนาเยาวชนไปสู่การเป็นพลเมืองวิถี ประชาธิปไตยนั้น ชุมชน และ ครูผู้สอนมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่ง โดยพบว่าครูผู้สอนได้ทำบทบาทหน้าที่เป็น ผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้และเพื่อนร่วมเรียนรู้ รวมไปถึงกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ และเกิด

ความคิดเพื่อต่อยอดการเรียนรู้ ซึ่งบทบาทของครูดังกล่าวมีความสอดคล้องกับสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาสร้างสรรค์ ของถวัลย์ มาตจรส (2553: 66 – 67) ที่ว่าการศึกษาศึกษาสร้างสรรค์เป็นการปรับวิธีเรียนของผู้เรียนและการเปลี่ยนวิธีสอนของผู้สอนเพื่อพัฒนาศักยภาพความคิดสร้างสรรค์ทั้งของผู้เรียนและของผู้สอนไปพร้อมกัน โดยแนวคิดนี้เชื่อว่าความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีอิสระทางความคิด และอยู่ในบรรยากาศของการได้รับการกระตุ้นส่งเสริมให้เกิดความท้าทายความคิดสร้างสรรค์โดยเสรี ส่วนครูภูมิปัญญานั้นมีบทบาทในการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาที่มีความลึกซึ้ง โดยแต่ละคนก็มีรูปแบบในการถ่ายทอดที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาของ เดชวิทย์ นิลวรรณ และทิพย์พชร กฤษสุนทร ที่ศึกษากระบวนการและกลยุทธ์การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้านนั้นมีความหลากหลายกล่าวคือ มีการใช้รูปแบบในการถ่ายทอด 9 รูปแบบมีกิจกรรมที่ใช้การถ่ายทอด 9 กิจกรรม และมีกลยุทธ์ในการถ่ายทอด 7 กลยุทธ์

อย่างไรก็ตามผลจากการศึกษาได้แสดงให้เห็นว่าการถ่ายทอดภูมิปัญญานั้นทั้งครูผู้สอนและครูภูมิปัญญาต่างมีบทบาทความสำคัญโดยไม่สามารถแยกจากกันได้ เนื่องจากการศึกษาภูมิปัญญานั้นจำเป็นต้องนำข้อดีของทั้งสองระบบมาบูรณาการร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ การวิจัยเรื่องครูภูมิปัญญา บทบาทและคุณค่าในระบบการศึกษา กรณีศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ ของนิภาพรณ เจนสันติกุล (2557) ซึ่งผลการวิจัย พบว่า บทบาทของครูภูมิปัญญา คือ เป็นผู้ให้ความรู้แก่เยาวชนทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ชุมชน กิจกรรมในชุมชน ในขณะที่คุณค่าความรู้ของภูมิปัญญาต่างๆ มีแนวโน้มลดลงเนื่องจากขาดการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ภูมิปัญญาต่างๆ ยัง ไม่ได้รับการบันทึกไว้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนในระบบมีข้อจำกัดในด้านเวลา ค่าแรง และจำกัดเพียงในห้องเรียน เป็นพฤติกรรมการเรียนแบบแยกส่วน ในขณะที่รูปแบบการจัดการเรียนการสอนด้วยภูมิปัญญาจะถ่ายทอดความรู้ด้วยลักษณะการสอดประสานไปกับธรรมชาติและการเข้าถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน โดยอาศัย ประสบการณ์ ค่านิยม พิธีกรรม ความเชื่อ การวัดและประเมินผลจากการถ่ายทอดความรู้ และพฤติกรรมการเรียนเป็นแบบบูรณาการ

ดังนั้นเมื่อทั้งครูผู้สอนและครูภูมิปัญญาต่างมีบทบาทสำคัญต่อการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน จึงจำเป็นต้องมีการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของทั้งชุมชนและครูผู้สอน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าวิธีการสื่อสารมีดังนี้

1) การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน คือ การสื่อสารเพื่อให้ชุมชนให้การสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน ซึ่งการให้การสนับสนุนนั้นมีหลากหลายรูปแบบ ทั้งในฐานะปราชญ์ที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับนักเรียน และให้การสนับสนุนงบประมาณ จากการศึกษาพบว่าการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมนั้นนอกจากการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและสร้างตัวชี้วัดร่วมกันแล้ว ยังได้มีการสื่อสารเพื่อสร้างความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของชุมชนผ่านทั้งรูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคล และการสื่อสารมวลชน ทั้งนี้เพราะเมื่อวิเคราะห์แล้วจะพบว่าปราชญ์ชุมชนนั้นมีทั้งจุดแข็งคือความเข้าใจในภูมิปัญญาของตนและความเต็มใจที่จะถ่ายทอดภูมิปัญญาของตนให้กับเยาวชน แต่ในขณะเดียวกันปราชญ์ชุมชนก็ยังมีความคิดว่าภูมิปัญญาที่ตนมีอยู่นั้นเป็นสิ่งที่ล้ำสมัยไม่ทันยุคปัจจุบัน ดังนั้นเมื่อมีการใช้การสื่อสารในรูปแบบที่ยกย่องในฐานะปราชญ์จึงทำให้เกิดความเชื่อมั่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมสุข หินวิมาน (2549: 154-198) ที่กล่าวว่ากลยุทธ์การมอบหมายสถานภาพ (status conferral) นั้น เชื่อว่าสถานภาพของบุคคลชุมชน และวัฒนธรรมท้องถิ่นจะเป็นอย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับ “การสื่อสาร” ที่กำหนดตำแหน่งแห่งที่ให้กับ “ท้องถิ่น”ว่าจะยืนอยู่ ณ จุดใดในท่ามกลางบุคคล ชุมชน และวัฒนธรรมอื่นๆภายนอกเป็นต้น นั้นย่อมหมายความว่า การสื่อสารสามารถเสริมส่งสถานภาพ/ตัวตน/อำนาจ/ศักดิ์ศรีของปราชญ์ชุมชน เช่นการเผยแพร่บทบาทของปราชญ์ต่อการจัดการเรียนรู้ให้กับโรงเรียนผ่านระบบการสื่อสารในชุมชน

2) การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมกับครูผู้สอน คือ การสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเป้าหมายและรูปแบบของกิจกรรม ซึ่งจากการศึกษาพบว่าผู้อำนวยการโรงเรียนได้ใช้กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างทัศนคติ และสร้างสภาวะที่เอื้อให้เกิดการปฏิบัติงานตามรูปแบบและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของจุมพล รอดคำดี (อ้างถึงใน อรรพรรณ บิลันธนโสภา, 2542: 37) ที่ว่าในการการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของมนุษย์นั้น มีอยู่ 3 ระดับ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงความคิด การเปลี่ยนแปลงความรู้สึก และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งนักจิตวิทยาต่างเห็นพ้องต้องกันว่าจิตลักษณะที่ทำนายพฤติกรรมได้แม่นยำที่สุดคือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมนั้น (อรรพรรณ บิลันธนโสภา, 2542: 39) นอกจากนี้ยังได้มีการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการการเรียนรู้อยู่ของแต่ละชั้นเรียนให้กับครูผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับการเสริมสร้าง “กลุ่มบริหารตนเอง” (self Managed Group) ที่มีภาวะความเป็นผู้นำในตนเอง (Self Leadership) โดยเป็นการกระจายอำนาจหรือมอบอำนาจให้สามารถตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมายการทำงาน กำหนดค่านิยม และความเชื่อ กำหนดมาตรฐานการทำงาน กำหนดการประเมินผลและการมีข้อมูลย้อนกลับด้วยตนเอง ซึ่งการดำเนินงานในลักษณะนี้จะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายและเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนขึ้น (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2546 : 94)

จากการศึกษาพบว่าโรงเรียนสามารถสร้างให้นักเรียนเป็นพลเมืองประชาธิปไตย รู้เท่าทันสื่อสารสนเทศ และดิจิทัลได้ ทั้ง 2 โรงเรียน โดยพบว่ารูปแบบของกิจกรรมนั้นได้ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนจากโรงเรียนทั้ง 2 โรงเรียน โดยโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) โครงการ Friday is Flydays เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีการเรียนรู้บนฐานวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีการเรียนรู้กระบวนการกลุ่มอย่างเด่นชัด ในขณะที่กลุ่มโรงเรียนทุ่งเทิน โครงการทุ่งเทินระบมี้เกี้ยว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ภูมิปัญญาอย่างลึกซึ้ง รวมไปถึงความเข้าใจและเคารพในวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างของชุมชนอื่น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ของ สิทธิพล อาจอินทร์ (2554) ที่ศึกษาการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ส่งผลให้นักเรียนมีคะแนนการคิดวิเคราะห์หลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 76.49 ซึ่งสูงกว่า เกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 70 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้น การคิดวิเคราะห์กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านเพศนั้น มีผลต่อการเรียนรู้ของกิจกรรมทั้งสองรูปแบบ ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมมีความแตกต่างกัน กล่าวคือนักเรียนชายจะสนใจกิจกรรมนอกชั้นเรียนมากกว่ากิจกรรมในชั้นเรียน ดังนั้นจึงทำให้ลักษณะในการเรียนรู้แตกต่างกัน แต่การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นก็สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาของกิจกรรม Friday is Flydays ที่สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อให้ผู้เรียนเกิดอิสระในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพที่ตนมีอย่างอิสระและหลากหลาย และสอดคล้องกับทฤษฎีพหุปัญญาของ Gardner (1983; 1993 อ้างถึงในเพชรยุพา บุรณศิริจรรยา, 2558: 88-91) ที่ว่าพหุปัญญาประกอบด้วยปัญญา 9 ประเภท ได้แก่ ปัญญาด้านภาษา ปัญญาด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ ปัญญาด้านมิติ ปัญญาด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ปัญญาด้านดนตรี ปัญญาด้านความเข้าใจผู้อื่น ปัญญาด้านความเข้าใจตนเอง ปัญญาด้านธรรมชาติ และปัญญาด้านการดำรงคงอยู่ของชีวิต ซึ่งปัญญาแต่ละด้านมักจะมีการแสดงความสามารถหลายอย่าง และแม้ว่าคนแต่ละคนจะมีปัญญาในแต่ละด้านไม่เท่ากัน แต่ก็สามารถพัฒนาปัญญาทั้ง 9 ด้านนี้ได้โดยการจัดประสบการณ์ให้ได้รับอย่างเหมาะสม

นอกจากนั้นการศึกษาพบว่าระดับชั้น มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของกิจกรรมทั้งสองรูปแบบเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นชั้นเรียนที่นักเรียนจะต้องเข้ารับการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน จึงทำให้มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมน้อย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของ อรศรีงามวิทยาพงศ์ (2551: 30 – 40) ที่กล่าวถึงเงื่อนไขของกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่เงื่อนไขของเวลาที่พอเพียง เงื่อนไขของการจัดการ เงื่อนไขของกลไกการเรียนรู้ เงื่อนไขของกระบวนการทัศน์ โดยเงื่อนไขของเวลาที่พอเพียงนั้น มีความ

จำเป็นของอย่างยิ่งโดยเฉพาะกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ และในเนื้อหาบางประเด็นก็ต้องการการตกผลึกใหม่องค์ประกอบต่างๆ เช่น เนื้อหาด้านจริยธรรมและจิตวิญญาณ

จากการศึกษาพบว่าภารกิจกรรมการถอดบทเรียนเป็นกิจกรรมสำคัญที่ส่งผลต่อกระบวนการคิดวิเคราะห์ การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของพลเมืองประชาธิปไตยผู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ออร์ศรี งามวิทย์พงศ์ (2551: 131) ที่ว่าการถอดบทเรียนเป็นการประมวลผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในมิติต่างๆจากทัศนะ มุมมองอันหลากหลาย เพื่อได้ “ความรู้” จากประสบการณ์จริงที่มีประโยชน์นำมาพัฒนาและปรับปรุงงานให้ก้าวหน้า ดังนั้นการถอดบทเรียนจึงต้องให้ได้ทั้ง “ความรู้” และ “การเรียนรู้” อย่างน้อยที่สุดในระดับของ “ความเข้าใจ” ที่สามารถเชื่อมโยงเหตุผลของปัจจัยต่างๆในชุดประสบการณ์หรือก่อให้เกิดวิธีคิดอย่างใหม่ ค่านิยมใหม่ที่นำไปสู่การคิดสร้างสรรค์ต่างๆที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์หรือต่อยอด มิใช่เพียงการ “รับรู้” ข้อมูลเพิ่มมากขึ้นจากเดิม

จากการศึกษาพบว่ากระบวนการจัดกิจกรรมของทั้งสองโรงเรียนนั้นเป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ตามแนวคิดของประภาภักดิ์ นิยม (อ้างถึงในเพชรบุรุษ บวรณศิริจรูญ, 2558: 178-179) ที่กล่าวว่าการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือการสร้างกระบวนการและการใช้เครื่องมือการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคคลในชุมชนในรูปแบบต่างๆ ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเอง (personal transformation) และผู้คนที่องค์กรทำให้สามารถทำงานได้ดียิ่งขึ้นและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพของบุคคลได้อย่างแท้จริง อันประกอบด้วย

- 1) การเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง (deep learning) เป็นกระบวนการฝึกทักษะการรับรู้ การให้ความหมายเชิงคุณค่า และเป้าหมาย ด้วยวิธีคิดที่เป็นระบบและเชื่อมโยง และการตั้งคำถามที่ก่อให้เกิดการคิด วิเคราะห์ ไตร่ตรอง แสวงหาความรู้ การรู้จักตนเอง
- 2) การเรียนรู้กับการปฏิบัติจริง เป็นการสร้างการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้เข้ากับการปฏิบัติจริงในสังคม เกิดการกระตุ้นการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดจนสร้างหุ้นส่วนแห่งการเรียนรู้ (learning partners) อย่างหลากหลาย นำไปสู่การผสมผสานสถานศึกษากับวิถีชีวิตชุมชน
- 3) การสื่อสารเพื่อสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ (interconnecting communication for learning culture) เป็นการพัฒนาการสื่อสารให้เป็นเครื่องมือสร้างความรู้ที่เกิดจากการกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สองทาง และฝึกทักษะที่หลากหลาย และสามารถสร้างองค์ความรู้ของตนเองได้

ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมทั้งสองโรงเรียนนั้นได้สนับสนุนให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงอย่างลึกซึ้งในประเด็นที่ผู้เรียนมีความสนใจและสอดคล้องกับตัวชี้วัดมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งการใช้การสื่อสารด้วยกระบวนการถอดบทเรียนเป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้

อย่างไรก็ตามทั้งสองโรงเรียนได้มีการพัฒนารูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ ด้วยการสร้างทักษะการผลิตสื่อให้กับนักเรียนเพื่อสื่อสารเรื่องราวสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นผ่านช่องทางการสื่อสารทั้งสื่อออนไลน์ สื่อภาพยนตร์สั้น สื่อสารคดี ตามศักยภาพและความสนใจ ภายใต้แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งเป็นการขยายผลสังคมแห่งการเรียนรู้ไปยังพื้นที่อื่นอันจะส่งผลต่อการเรียนรู้ระหว่างชุมชนในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของฐิตินันท์ บุญญาภรณ์ (2556) ที่ศึกษาบทบาทของสื่อใหม่ในการสร้างค่านิยมทางสังคมและอัตลักษณ์ของเยาวชนไทยในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าสื่อดิจิทัลสมัยใหม่มีบทบาทในการสร้างค่านิยมทั้งเชิงลบและเชิงสร้างสรรค์แก่เยาวชน นอกจากนี้สื่อดิจิทัลสมัยใหม่ยังเข้ามามีบทบาทในฐานะเป็นเครื่องมือและพื้นที่ให้เยาวชนได้ใช้ค้นหา สืบค้น ทดลอง และทดสอบอัตลักษณ์ของตนเอง รวมทั้งยังมีบทบาททางอ้อมในการขัดเกลาทางสังคมให้แก่เยาวชนอีกด้วย

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

จากการศึกษาพบว่ารูปแบบกิจกรรมส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน อย่างไรก็ตามไม่จำเป็นว่าทุกโรงเรียนจะต้องออกแบบรูปแบบกิจกรรมให้เหมือนกัน เนื่องจากบริบทและเป้าหมายของโรงเรียนและชุมชนนั้นมีความหลากหลายแต่ทั้งนี้ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนั้นจำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับตัวชีวิตมาตรฐานการศึกษา ซึ่งเป็นกรอบดำเนินงาน ดังนั้นข้อเสนอแนะจากงานวิจัยในครั้งนี้จึงจะได้นำเสนอการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรที่สามารถตอบสนองความต้องการการเรียนรู้และความจำเป็นที่หลากหลายของโรงเรียนและชุมชน และในขณะเดียวกันก็สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ที่เป็นมาตรฐานการศึกษาของชาติ ดังนี้

1) ศึกษาบริบทชุมชนแล้ววิเคราะห์ทั้งด้านปัญหาและศักยภาพ เนื่องจากชุมชนนั้นมีลักษณะที่เป็นทวิลักษณ์คือมีทั้งปัญหาและในขณะเดียวกันภายในชุมชนก็มีศักยภาพที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาได้ เช่น จากงานวิจัยพบว่าถึงแม้ชุมชนจะมีปัญหาด้านสังคมเข้ามาแต่ในขณะเดียวกันชุมชนก็มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เข้มแข็ง ที่โรงเรียนสามารถนำภูมิปัญญาเหล่านี้มาสร้างอาชีพให้กับเด็ก ส่งเสริมให้เด็กใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ในที่สุดปัญหาเสพติด ปัญหาเด็กติดเกมส์ ก็ลดน้อยลง

2) การกำหนดเป้าหมายของกิจกรรมนั้นควรจะต้องเป็นเป้าหมายที่ทั้งโรงเรียนและชุมชนมีความเห็นพ้องต้องกัน ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมนั้นชุมชนจะเข้ามามีบทบาทสำคัญทั้งในฐานะผู้ถ่ายทอดความรู้ที่มีความลุ่มลึกให้กับผู้เรียน การสนับสนุนทรัพยากรด้านวัสดุอุปกรณ์ เวลา รวมไปถึงเงินบริจาค ดังนั้นการที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมจึงจำเป็นที่กิจกรรมนั้นจะต้องบรรลุเป้าหมายของชุมชนเช่นกัน ซึ่งเป้าหมายของชุมชนอาจจะเริ่มตั้งแต่การที่บุตรหลานของตนกลายเป็นคนมีคุณภาพ มีผลการเรียนดีขึ้น หรือรวมไปถึงความสามารถสร้างรายได้ หรือการสร้างอาชีพ

3) ความต่อเนื่องในการสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทั้งนี้นอกจากจะเป็นการสร้างความรู้สึกร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแล้ว ยังเป็นการสื่อสารที่ทำให้ชุมชนทราบผลการดำเนินงานในกิจกรรมที่ตนได้เข้าไปมีส่วนร่วม ส่งผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาางานของตนเอง ซึ่งการสื่อสารนั้นสามารถทำได้ทั้งรูปแบบ เช่น การจัดกิจกรรมถอดความรู้ การจัดกิจกรรม open house รวมไปถึงการสื่อสารผ่านหอกระจายข่าวของชุมชน

4) จากการศึกษาพบว่าครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรม ดังนั้นจึงต้องมีการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างทัศนคติอันดี และสร้างปัจจัยที่นำไปสู่การสนับสนุนด้านการปฏิบัติงานตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน เช่น การลดภาระด้านงานเอกสาร การยกระดับงานให้มีมาตรฐานสามารถยื่นขอวิทยฐานะได้

5) ออกแบบกิจกรรมที่ผสมผสานการสอนร่วมกันระหว่างปราชญ์กับครู ทั้งนี้เนื่องจากการถ่ายทอดนั้นแต่ละฝ่ายล้วนมีจุดแข็งและจุดอ่อนที่แตกต่างกัน เช่น ปราชญ์มีความรู้ด้านภูมิปัญญาลุ่มลึกกว่าครู ในขณะที่ครูมีความสามารถบริหารจัดการในชั้นเรียนได้ดีกว่า ดังนั้นปราชญ์และครูควรจะต้องวางแผนการสอนร่วมกัน

6) การจัดกิจกรรมแต่ละครั้งไม่จำเป็นต้องให้เสร็จสิ้นในคราวเดียวกัน ทั้งนี้เพราะกิจกรรมบางกิจกรรมต้องใช้เวลา รวมทั้งการให้เวลาให้นักเรียนได้ตกผลึกในการเรียนรู้แต่ละครั้ง เพราะจากการศึกษาพบว่าเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

7) จากการศึกษาพบว่าการถอดบทเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่จะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการวิเคราะห์และตกผลึกการเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามในการถอดบทเรียนนั้นจำเป็นที่ครูจะต้องสร้างความเข้าใจกับนักเรียนว่าเป้าหมายในการเรียนรู้แต่ละตัวชีวิตนั้นมีความหมายว่าอย่างไร นอกจากนั้นควรพัฒนารูปแบบการถอดบทเรียนให้มีความเหมาะสมกับความสนใจของผู้เรียน เช่น การใช้สื่อเทคโนโลยี เช่น โปรแกรม power point และ internet เข้ามาประกอบการนำเสนอ เพราะจากการศึกษาพบว่านักเรียนบางคนโดยเฉพาะนักเรียนชายไม่ชอบที่จะใช้การถอดบทเรียนแบบวาดภาพจึงหลีกเลี่ยงที่จะรับผิดชอบงานในส่วนนี้

บรรณานุกรม

- กมล เข็มนาจิตร. (2557). ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ของ องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบูรณ์. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยชนบุรี. ปีที่ 8 ฉบับที่ 17 เดือนกันยายน – ธันวาคม.
- จิรัชยา เจียวกักและสันติชัย แยมใหม่ . (2559). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการพัฒนา ชุมชน.วารสารหาดใหญ่วิชาการ. 14(1) เดือนมกราคม – เมษายน.
- จอมพงศ์ มงคลวนิช . (2555). การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา . กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- จิตินันบุญภาพ คอมมอน. (2556). บทบาทของสื่อใหม่ในการสร้างค่านิยมทางสังคมและอัตลักษณ์ของเยาวชน ไทยในเขตกรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2553) . Model การจัดการศึกษาและแหล่งการเรียนรู้สร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี่ จำกัด .
- นิภาพรรณ เจนสันติกุล . (2557). ครูภูมิปัญญา บทบาทและคุณค่าในระบบการศึกษา กรณีศึกษา จังหวัด เพชรบูรณ์.วารสารการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง . ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม.
- พวงชมพู ไชยอาลา แสงรุ่งเรืองโรจน์. (2556). การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม: กลไกในการขับเคลื่อนแนวคิดสู่การ ปฏิบัติภายใต้กระบวนการพัฒนาแบบทางเลือก. วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม .
- เพชรยุพา บุรณ์สิริจรัสรัฐ. (2558). หลักการพัฒนาความฉลาดทางสังคม. กรุงเทพฯ: เฌงเดียมอง จำกัด .
- วิโรจน์ สารรัตนะ . (2546). โรงเรียน องค์การแห่งการเรียนรู้ แนวคิดทางการบริหารการศึกษา.กรุงเทพฯ : อักษราพัฒนา .
- สิทธิพล อาจอินทร์. (2554). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 มกราคม .
- สมสุข หินวิมาน. (2549). สื่อพื้นบ้านแข็งแกร่ง : สุขภาวะชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ : โครงการสื่อพื้นบ้าน สื่อสารสุข (สพส.).
- อรรธรณ ปิลันธน์โอวาท. (2542). การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

อรศรี งามวิทยาพงศ์. (2551). รายงานผลการศึกษา กระบวนการเรียนรู้สู่การเท่าทันสื่อ : บทสำรวจ
สถานภาพและก้าวต่อไป. กรุงเทพฯ: บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี จำกัด .